

DUHA

Informace
o knihách
a knihovnách
z Moravy

studie/články
veřejné knihovny
medailon
konference/akce
informace pro knihovny
z činnosti MZK
recenze
rozhovor

3 / 2014

Duha online: <http://duha.mzk.cz>

Obsah

Úvodník

Studie, články:	Možnosti a meze integrace českých článků do Centrálního portálu českých knihoven – <i>Bohdana Stoklasová</i>	3
	Metodika tvorby marketingové koncepce pro prostředí veřejných knihoven – <i>Libuše Foberová</i>	13
20 let českého knihovnictví:	Rozhovor s doktorem Ladislavem Kurkou	18
Veřejné knihovny:	Knihovna půjčuje i hračky – <i>Eva Vojtíšková</i>	22
	Týden knihoven v lysické knihovně – <i>Jitka Severová</i>	25
	Zlínský kraj ocenil čtyřlístek nejlepších knihoven a knihovníků v kraji – <i>Jana Tomančová</i>	27
Konference, akce:	Národní seminář informačního vzdělávání – čtyřikrát a pokaždé jinak – <i>Iva Zdražilová, Jan Žikuška</i>	30
	Konference Library Marketing Tuesday 2014 – <i>Barbora Buchtová</i>	36
	Dlouhá noc a její krátké texty – <i>Lucie Judová</i>	41
Informace pro knihovny:	Moderní manažerské techniky – Nešéfuje, ale vedte! (1. díl) – <i>Libuše Foberová</i>	43
	Novinky v databázích z oblasti průmyslového vlastnictví – <i>Martina Machátová</i>	50
	Vytváření nového bakalářského kurikula na KISK FF MU – <i>Martin Krčál, Jan Lidmila, Michal Lorenz</i>	58
Z činnosti MZK:	Virtuální národní fonotéka jako projekt Moravské zemské knihovny v Brně – <i>Petr Žabička, Filip Šír</i>	61
	Číst Brno – Virtuální katalog brněnských knihoven CistBrno.cz – <i>Petra Žabičková, Petr Žabička</i>	63
Osobnost MZK	Připomenutí Jaromíry Trojanové – <i>Věra Jelínková</i>	66
Medailon:	Blíží se dvojí výročí první dámy moravských pověstí – <i>Marcela Hrdličková</i>	68
Recenze:	Naučte [se] citovat – <i>Martina Machátová</i>	71
Zkušenosti ze zahraničních knihoven:	Odborná stáž v Severní Karélii – <i>Jan Lidmila, Michal Škop</i>	73
Rozhovor:	Rozhovor s Petrem Žídkou – <i>Monika Kratochvílová</i>	81

DUHA. Informace o knihách a knihovnách z Moravy. Ročník 28 (podzim 2014), číslo 3. Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně** pro potřebu knihoven, knižního obchodu, nakladatelství a literárních pracovišť.

Redakce: Mgr. Jana Nejezchlebová, vedoucí a výkonná redaktorka, Mgr. Jan Lidmila, technický redaktor, Mgr. Barbora Buchtová, redaktorka, Mgr. Monika Kratochvílová, jazyková korektura.

Redakční rada: Mgr. Tomáš Gec (Moravská zemská knihovna), předseda redakční rady, Mgr. Martina Bartáková (Moravská zemská knihovna), PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Ústav bohemistiky a knihovnictví FPF Slezské univerzity v Opavě), Mgr. Adéla Diihofová (Moravská zemská knihovna)

Adresa vydavatele a redakce:
Moravská zemská knihovna v Brně
Kounicova 65a, 601 87 Brno
Telefon: 541 646 128
E-mail: duha@mzk.cz
IČ 094943, DIČ CZ00094943.

Interiér Joensuu Regional Library (Finsko).
Autor fotografie: Mgr. Jan Lidmila.

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščák.
Vychází 3x ročně.
Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 1804-4255.

Vážené čtenářky,
Vážení čtenáři,

časopis Duha se v roce 2014 zaměřil především na vzdělávání, vzdělávací roli knihoven, jejich služby a zaměření na mladé lidi, ty, kteří přecházejí z oddělení pro děti do oddělení pro dospělé čtenáře, ale stále potřebují specificky zaměřené služby a přístup knihovníků. Mají své požadavky, potřeby, nároky na prostředí knihovny, na její zázemí. Třetí číslo, které právě vychází, pokračuje v této linii.

V hlavním bloku se v úvodním článku věnuje dr. Stoklasová Centrálnímu portálu českých knihoven. Rozebírá možnosti a meze integrace českých článků do tohoto projektu a ukazuje, že i malá knihovna bude působit jako rozhraní do celého systému českých knihoven a nabídne komplexní služby. Moderní trendy knihoven jsou v současné době nezbytně spojené s marketingem. Článek Metodika tvorby marketingové koncepce pro prostředí veřejných knihoven obsahuje velmi zajímavé návody a podněty. Je výběrem kapitol z příspěvku ve sborníku, který z celostátní konference (KKS) vydalo Sdružení knihoven České republiky.

V rubrice 20. let českého knihovnictví hovořila Libuše Foberová s Ladislavem Kurkou nejen o architektuře knihoven a jejich moderně řešených interiérech pro služby, setkávání občanů i pro práci knihovníků.

Veřejné knihovny přináší inspiraci z netypických služeb Knihovny Jiřího Mahena, která získala diplom v rámci cen Knihovna roku 2014 za nové služby pod názvem „Lekotéka – hračky a pomůcky pro děti se speciálními potřebami“. Zaslouží si i naše blahopřání.

Dále si přečtete o tom, jak probíhal Týden knihoven v lysické knihovně a jak Zlínský kraj ocenil čtyřlístek nejlepších knihoven a knihovníků v kraji.

Konference, akce. O 4 ročnících semináře informačního vzdělávání, který se koná v rámci projektu NAKLIV, informuje článek organizátorů Národní seminář informačního vzdělávání – čtyřikrát a pokaždé jinak. Kabinet informačních studií a knihovnictví a Asociace knihoven vysokých škol ČR pořádala třetí ročník Konference Library Marketing Tuesday 2014. S jeho programem a zaměřením seznamuje další článek.

Rubrika **Informace pro knihovny** se věnuje moderním manažerským technikám, seznamuje s novinkami v databázích z oblasti průmyslového vlastnictví a informuje o vytváření nového bakalářského kurikula na KISK FF MU.

Moravská zemská knihovna seznamuje s některými projekty, které znamenají další rozvoj služeb pro uživatele. Jedná se o Virtuální národní fonotéku a Čist Brno – Virtuální katalog brněnských knihoven. V rubrice **Recenze** představujeme příručku důležitou pro knihovníky Naučte (se) citovat.

Připomínáme také významné knihovníky. **Osobnosti MZK** jsou věnované vzpomínce na Jaromíru Trojanovou, pracovníci hudebního úseku v Univerzitní knihovně a v **Rozhovoru** se setkáme s dlouholetým knihovníkem, který výrazně ovlivnil práci a rozvoj Městské knihovny v Rajhradě, panem Petrem Žížkou. **Zkušenosti ze zahraničních knihoven** nás zavedou do knihoven v Severní Karélii. V **medailonu** jsme se zaměřili na životní

dílo spisovatelky Heleny Lysické. Autorka nesčetných pohádek a pověstí z moravských a českých hradů a zámků je oblíbená u malých i dospělých čtenářů.

Na závěr bych ráda připomněla významný, slavnostní okamžik pro knihovny a knihovníky v České republice. Pan profesor Andrew Lass za celoživotní dílo, ve kterém vždy hájil svobodu slova a myšlení, převzal z rukou Dagmar Havlové Cenu Vize 97 (5.10.2014). Profesor Lass inicioval projekt modernizace českého a slovenského knihovnictví CASLIN a přispěl k návratu Československa do světa civilizovaných společností. S blahopřáním se připojuje i redakce časopisu Duha.

Třetí elektronické číslo je posledním číslem roku 2014, ale ne tak docela. Na začátku roku 2015 dostanete do rukou tištěnou Duhu, která bude výběrem nejdůležitějších článků 28. ročníku.

Redakce časopisu Duha děkuje Mgr. Tomáši Gecovi za podporu, kterou poskytoval časopisu v období své funkce ředitele MZK a za práci v redakční radě, kterou ukončil 30. října 2014. Přejeme krásné předvánoční dny

Za redakci časopisu
Jana Nejezchlebová

Možnosti a meze integrace českých článků do Centrálního portálu českých knihoven

Bohdana Stoklasová
Knihovna Akademie věd ČR
stoklasovabohdana@gmail.com

Anotace:

Cílem Centrálního portálu českých knihoven (CPK) je zastřešit fondy a služby českých knihoven a nabídnout k nim přehledný a komfortní přístup z jednoho místa. I malá knihovna bude působit jako rozhraní do celého systému českých knihoven a nabídne komplexní služby. Služby knihoven díky CPK přijdou naproti obyvatelům menších obcí a hendikepovaným občanům. Dosud byla v souvislosti s CPK věnována pozornost především integraci vlastních zdrojů zúčastněných knihoven (především katalogy a digitální knihovny) v rámci lokálního indexu a integraci zahraničních licencovaných plnotextových a bibliografických databází, do kterých mají členské knihovny (a jejich prostřednictvím i jejich registrovaní uživatelé) přístup, v rámci centrálního indexu. V pozadí prozatím zůstává integrace českých článků. Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi významnou skupinu zdrojů, budeme se jí věnovat v tomto příspěvku. Cenné zkušenosti s integrací článků, na kterých můžeme dále stavět, jsme získali v rámci projektu ANL+ v letech 2011–2012.

Ohlédnutí z Dne 25. července 2014 oslavil osmdesáté narozeniny pan Petr Žižka, jehož profesní i osobní život je nerozlučně spjat s Městskou knihovnou v Rajhradě a s městem Rajhrad, kterému zůstal celý život věrný a který se zásluhou zejména jeho knihovnického působení stal respektovaným pojmem v řadách jeho kolegů a spolupracovníků.

Pan Petr Žižka patří mezi významné osobnosti kulturního a společenského života města Rajhrad. Podílel se na jeho rozvoji nejen jako uznávaný knihovník, ale také jako pedagog, redaktor, publicista, člen mnoha místních spolků, zastupitel a organizátor společenského dění. Studoval na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně kromě dějepisu a občanské nauky také výtvarnou výchovu u takových uměleckých osobností, jakými byli například Eduard Milén či František Kubišta. V letech 1968 až 1970 byl ředitelem Základní školy v Rajhradě, v době normalizace byl z funkce odvolán a přeložen do Zastávky u Brna a později do Modřic. Po sametové revoluci v letech 1990 až 1996 se do vedení Základní školy TGM v Rajhradě opět vrátil. Od roku 1990 je redaktorem Rajhradského zpravodaje, v letech 1990 až 2002 byl zastupitelem města, je autorem celé řady regionálních publikací s tematikou historie Rajhradu a benediktinského kláštera. Za svoje celoživotní zásluhy a přínos k rozvoji města mu bylo dne 6. prosince 2004 uděleno čestné občanství města Rajhradu. Jako významná osobnost knihovnictví byl zařazen do Slovníku českých knihovníků.¹

U příležitosti významného životního jubilea jsme panu Žižkovi položili několik otázek zaměřených na minulé i současné milníky jeho profesního života s přesahem k obecnějším otázkám dalšího směřování knihoven a jejich úlohy v současné společnosti.

¹ http://www.rajhrad.cz/storage/1259760337_sb_zpravodaj_2009_12.pdf

Pane Žižko, spolu s Vaší paní Milenou Žižkovou jste byl v pořadí již devátým nejdéle sloužícím knihovníkem od založení knihovny v Rajhradě v roce 1922. Knihovnu jste společně vedli neuvěřitelných padesát let, od roku 1959 do roku 2009. Za tak dlouhou dobu Vám práce v knihovně jistě přirostla k srdci a ovlivnila také Váš osobní život. Vzpomenete si, s jakými ambicemi, vizemi a představami jste do knihovny v roce 1959 nastupoval a zda se Vám při zpětné rekapitulaci podařilo některá z nich naplnit?

Zajímavá otázka. Snad nezklamu, když odpovím, že ambice, vize a představy nebyly v podstatě žádné. Něco ale přece jenom bylo. Od založení knihovny v Rajhradě se v jejím čele vystřídala řada vynikajících knihovníků a já jsem si v tom momentě uvědomil, že je nemožno zklamat. Doufám, že během padesátileté práce v knihovně jsme s manželkou tento, řekněme závazek, splnili.

Jak vzpomínáte na svoje působení ve funkci ředitele Základní školy a jak byste zhodnotil obě funkční období, která dělilo období dvaceti let. Jak se za tu dobu změnily podmínky a s jakými pocity jste se vrátil?

Moje první ředitelské období se začalo v době působení tzv. Pražského jara. Situace v Rajhradě i ve škole byla dosti napjatá. Tehdejší ředitel školy pod tlakem veřejnosti i učitelů ze své funkce odstoupil a já jsem byl jmenován do čela školy. V tomto období se škola účastnila probíhajících školských reformy (příprava volitelných předmětů, tvorba osnov pro estetickou výchovu, výuka množinové matematiky), před budovou školy byla obnovena 28. října 1968 socha prezidenta T. G. Masaryka. Následná tzv. normalizace nám tuto práci náležitě „ocenila“. Učitelský kolektiv byl částečně rozmetán, částečně potrestán. Když jsem se po dvaceti letech do školy vrátil, potkal jsem tam řadu nových tváří. Pracovitý a kamarádský duch ve škole zůstal – vrátil jsem se tedy do školy tak, jako bych z ní včera (i když to včera trvalo 20 let), odešel. Masarykovu sochu se neodvážili normalizátoři odstranit a Masarykovo jméno se do školy vrátilo 23. října 1991.

V roce 1967 získala knihovna v Rajhradě, jako první knihovna v okrese Brno-venkov, ocenění Budujeme vzornou lidovou knihovnu. V roce 1987 se knihovna přestěhovala do nově vybudovaných prostor na Masarykově ulici, kde sídlí dodnes. Od 1. července 1988 se knihovna zařadila mezi profesionální knihovny. V čem vidíte předpoklad tak úspěšné činnosti knihovny a jak se Vám podařilo dosáhnout tolika pozitivních výsledků, zejména ve své době uznávané soutěže Budujeme vzornou lidovou knihovnu?

Po celou dobu jsme se s manželkou snažili o to, aby byla knihovna živým organismem, aby její pomyslné srdce tlouklo stejným rytmem jako srdce Rajhradu. Knihovna pokračovala v besedách s regionální tematikou (navázalo se na práci zakladatele knihovny Karla Uhla a knihovníka Josefa Papeže), v předšálí kina jsme instalovali aktuální výstavy knih, před promítáním filmu, který byl natočen podle literární předlohy, jsem dělal krátkou promluvu o autorovi zfilmované knihy. Knihovně pomáhali tzv. aktivisté (naši žáci), kteří s námi knihy balili, donášeli knihy starším čtenářům a ve školních prázdninových táborech organizovali vždycky táborovou knihovnu. Tito žáci – už jako dospělí otcové a mámy – nám v roce 1987 pomáhali knihovnu stěhovat. Nemohu také zapomenout na moudré rady knihovníků Antonína Opluštila (ředitele KJM a Hedvičky Zemanové, ředitelky Okresní knihovny Brno-venkov).

Pane Žižko, nedílnou součástí činnosti knihovny byla od roku 1989 výstavní činnost v tzv. malé galerii. Vy sám jste známý jako autor mnoha koláží, které jste nejen v této v galerii vystavoval. Inicioval jste

v minulosti také benefiční výstavy, jejichž výtěžek byl věnován na pomoc při opravách benediktinského kláštera. V roce 2012, u příležitosti oslav 90. výročí založení knihovny, byla výstavní galerie na Vaši počest přejmenovaná na Malou galerii Petra Žižky. Pokračujete i nadále v této svojí tvůrčí zálibě a kde čerpáte inspiraci?

Příležitostně větší výstavy byly podnětem ke vzniku tzv. malé galerie. Od roku 1989 se v galerii vystřídala řada výtvarníků, textilních výtvarníků, fotografů a sběratelů pohlednic, známek apod. Výtvarnou tvorbu jsem v galerii představil také já. Ta poslední byla letos v květnu a červnu k mým nadcházejícím 80. narozeninám. Všechny moje výstavy koláží mají benefiční charakter. Výtěžek z prodaných koláží je věnován Nadaci Ora et labora ve prospěch oprav benediktinského kláštera v Rajhradě. Moje koláže, obrazy, grafické úpravy různých publikací, fotografie z výstav apod. najdete na www.petrzizka.estranky.cz.

Jste známý jako velký patriot. Veškeré Vaše aktivity jsou spojeny s městem Rajhrad, se kterým Vás pojí celoživotní láska. V roce 2009 jste vydal – jako vyjádření svého vztahu k rodnému městu – publikaci Rajhradský datumář aneb Jak šla léta...² Jak dlouho jste na datumáři pracoval a s jakým cílem jste usiloval o jeho vydání?

Od roku 2003 jsem v Rajhradském zpravodaji začal připomínat různé letopočty z historie Rajhradu. Šlo o události, které měly v daném roce kulaté nebo polokulaté výročí. Tato – nepravidelně zveřejňovaná výročí – se stala otcem myšlenky zpracovat Rajhradský datumář, na kterém jsem začal pracovat v roce 2007. Nejprve šlo o výběr letopočtů, které jsem seřadil do historických vývojových epoch. Během roku 2008 jsem provedl konečný výběr událostí, napsal úvody jednotlivých epoch, vybral ilustrační dokumenty a navrhl jsem grafickou úpravu publikace, která má formu stolního kalendáře. Chtěl jsem, aby každý občan Rajhradu měl možnost podívat se do historie města, ve kterém žije. Díky tomu, že vedení města zařadilo, aby se Rajhradský datumář aneb Jak šla léta... dostal do každé domácnosti, se to podařilo.

Předkládaná práce Petra Žižky má velký význam pro všechny generace obyvatel našeho města. Těm V roce 2010 jste s manželkou Milenou Žižkovou předali pomyslné knihovnické žezlo paní Ladě Hamerníkové. Pouto s knihovnou jste však úplně nepřerušil. Každé pondělí během školního roku docházíte do knihovny na tzv. pohádková čtení, kdy předčítáte dětem z mateřské školy. Jak se podle Vás změnily čtenářské návyky dětí a co by podle Vás měly knihovny dělat, aby se jim dařilo vychovávat novou generaci čtenářů a úspěšně čelit konkurenci takových médií jako jsou televize nebo počítač?

Nechci trousit moudrosti za každou cenu. Mám ale pocit, že dnešním dětem (zásluhou nejrůznějších technických pomůcek) chybí to, co bylo v našem útlém dětství samozřejmostí – večerní čtení s maminkou, tatínkem, babičkou či dědečkem.

Na závěr dovolte otázku věnovanou knihovnám. V čem vidíte v současné době internetu a mobilních aplikací význam a smysl knihoven, na co by knihovny měly klást ve své práci důraz a čemu by měly věnovat hlavní pozornost, pokud si chtějí udržet nejen zájem čtenářů, ale také podporu svých zřizovatelů?

² Kratochvilová, Monika. Městská knihovna v Rajhradě a Rajhradský datumář, aneb, Jak šla léta... Duha, roč. 23, 2009, č. 2, s. 25.

Tvrdím a jsem o tom přesvědčený, že ať bude technika v knihovnách se modernější, nesmí nikdy knihovny dopustit, aby technika knihovnu potlačila. Technika musí být vždy jenom prostředkem, nikoliv atrakcí. Je to jako ve škole. Když učitel vhodně vloží do výuky jakoukoliv prezentaci, zvukový či obrazový záznam, pak je úspěšný. Převládne-li ve výuce technika, žáci se pouze dívají tak, jako by byli v biografu či doma u televize.

Děkujeme za rozhovor a přejeme Vám do dalších let hodně zdraví, štěstí, osobní pohody a také tvůrčích podnětů ve všech Vašich aktivitách.

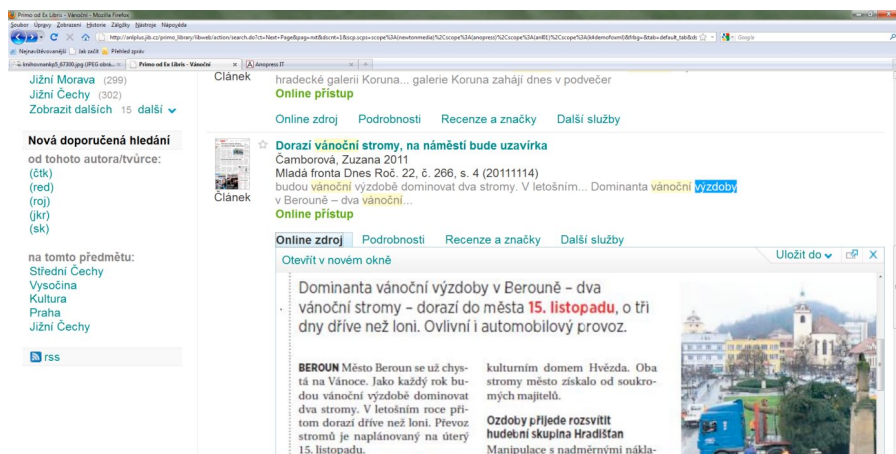
TGM Rajhrad, městský knihovnik, šéf malé galerie Městské knihovny, redaktor
Monika Kratochvílová

Pozn. Odkazujeme současně na článek:

Kratochvílová, Monika. Tři jubilea Petra Žižky. Duha, roč. 23, 2009, č. 3, s. 28-29. a projektem ANL+
V březnu 2011 ukončila Národní knihovna ČR klasické zpracování článků a výpadek titulů, které excerpovala, se v rámci kooperačního systému článkové bibliografie pokusila v rámci projektu ANL+ nahradit ze dvou zdrojů: zdroje agregované v rámci Anopress a Newton a výsledky vlastní digitalizace s doplněním metadat na úroveň článku. Třetím zdrojem byla metadata pocházející z excerpcí dalších členských knihoven kooperačního systému. Všechny tři zdroje byly integrovány v rámci Jednotné informační brány. Z pohledu účastníků kooperačního systému nebyl projekt ANL+ vyhovující náhradou původně dodávaných dat. Důvodem byla hlavně nedosta- tečná kvalita metadat ze zdrojů Anopress a Newton, kterou z hlediska kooperačního systému nevyvážila ani významná přidaná hodnota – pro neregistrované uživatele dostupnost výňatku plného textu s vyznačenými selekčními prvky a pro registrované uživatele dostupnost plného textu i možnost zobrazení původní podoby článku tam, kde jsou důležité obrázky či grafy a nestací plný text.

The screenshot shows a search results page for the article "Vánoční smrk pro Prahu" by Martina Klopalová. The page is titled "11 záznam(ů) pro zdroj ANL+" and shows the search results for the article. The article is listed as "Vánoční smrk pro Prahu tentokrát přijel z kladenských Malých Kyšic" by Klopalová, Martina 2011. The article is available in the "ANL (souborný katalog)" and "Newton Media" collections. The article is also available in the "ANL (souborný katalog)" and "Newton Media" collections. The article is also available in the "ANL (souborný katalog)" and "Newton Media" collections.

Obr. 1: Plný text

Obr. 2: Náhled na původní článek

Vlastní digitalizace v NK ČR byla velmi opožděná, především v důsledku závislosti na grantové podpoře. Nutnost čekání na přidělení grantových prostředků působila několikaměsíční skluz v dodávání dat do kooperačního systému.

V roce 2012 došlo k ukončení projektu ANL+, účastníci kooperačního systému dále pokračují v klasické exercepci a probíhá diskuse o další podobě kooperačního systému.

Z hlediska kooperačního systému se jeví projekt ANL+ jako neúspěšný, přinesl ale cenné zkušenosti v oblasti integrace článků i přidáného televizního a rozhlasového zpravodajství, na které nyní můžeme v rámci CPK navázat. Zatímco technická rovina integrace je relativně jednoduchá, podstatně složitější je a bude rovina smluvní a licenční – zejména s ohledem na omezení Autorského zákona.

Technická rovina

Na základě smluvního vztahu mezi NK ČR a NEWTON Media, a.s. (a navazující smlouvy o zacházení s daty mezi NEWTON Media, a.s. a MULTIDATA) probíhala integrace takto:

1. Na stránkách NEWTON Media byla denně vystavena aktualizace dat ke všem 10 nasmlouvaným titulům periodik a televiznímu a rozhlasovému zpravodajství v předem dohodnuté struktuře.
2. MULTIDATA zajistila denně indexaci metadat a plných textů v lokálním indexu Primo.
3. Data byla pro vyhledávání k dispozici v systému Primo dočasné zapůjčeném pro účely experimentu v projektu ANL+ a také v systému Metalib.
4. Systém Primo generoval z plných textů na základě konkrétních dotazů všude tam, kde to umožňovala zpravodajská licence Autorského zákona, krátký výňatek (maximálně 110 znaků) s vyznačením slov zadaných v dotazu. Náhled byl společně s metadaty přístupný i vzdáleným neregistrovaným uživatelům.
5. Pro plný text i náhled na původní digitalizovaný dokument si již Primo „sahalo“ na základě linku do externího prostředí Newton Media, ale vše bylo integrováno způsobem, že uživatel dostal vše na jednom místě a cizí prostředí nezaznamenal. Plné texty a náhledy na digitalizované články byly k dispozici pouze uživatelům 46 českých knihoven uvedených ve smlouvě na speciálně zabezpečených počítačích.

Poznatky pro CPK:

Ať již bude pro realizaci CPK vybrán jakýkoli systém, ověřili jsme, že je reálné:

- Převzít od externího dodavatele data v nasmulované podobě a zajišťovat denní aktualizace, které jsou u deníků a televizního a rozhlasového zpravodajství nezbytné.
- Zajistit neregistrovaným vzdáleným uživatelům tam, kde to umožňuje zpravodajská licence a smlouva s producentem, nejen zobrazení metadat, ale i krátké ukázky plného textu s vyznačením slov zadanych v dotazu (viz Obr. 1 a 2).
- Integrovat přístup k plným textům a digitalizovaným článkům do externího prostředí způsobem, že uživatel externí prostředí a jeho jiné nativní rozhraní nezaznamená (viz Obr. 1 a 2).

Získané zkušenosti nám velmi usnadní technickou rovinu integrace článků i zpravodajství a komunikaci s dodavatelí dat i technologického řešení pro realizaci CPK.

Autorský zákon a z něho plynoucí omezená dostupnost dat

Zatímco technická stránka realizace integrace článků a zpravodajství v ANL+ byla snazší a rychlejší, než jsme předpokládali, o dostupnosti dat pro koncové uživatele platil přesný opak. Omezení plynoucí z autorského zákona pro nás knihovníky nebyla nikterak překvapivá, ale pro koncové uživatele byla frustrující, těžko pochopitelná a mnohdy odrazující.

Neregistrovaný vzdálený uživatel se dostal v horším případě pouze k metadatům, v lepším případě ke krátkému výňatku z plného textu s vyznačením slov zadanych v dotazu. Pro přístup k plnému textu a zejména pro přístup k digitalizované verzi článku (s ohledem na přítomnost obrázků, fotografií, tabulek atd.) již si musel uživatel dojít do některé z knihoven, která měla na základě smlouvy k datům přístup. Knihovny musely navíc prokázat, že počítače určené pro využití plných textů a digitalizovaných verzí článků jsou řádně zabezpečeny proti stahování a kopírování dat. Počítače vyhrazené pro ANL+ musely splňovat několik požadavků iniciovaných vydavateli, kteří na základě licenčních smluv poskytují svá data Newton Media:

1. Nelze používat operace se schránkou (např. CTRL+C) v aplikaci zobrazující chráněná data.
2. Nelze používat USB výměnná média (flashdisk, paměťové karty atp.).
3. Nelze instalovat aplikace z výměnných médií nebo stažené z internetu.
4. Nelze spouštět aplikace nevyžadující instalaci.
5. Je zablokován přístup na příkazovou řádku.

Existují tři základní způsoby řešení zabezpečení počítačů, které splní výše uvedené požadavky:

1. Vyhrazené počítače s dedikovanou IP adresou, prohlížečem a operačním systémem, který je nakonfigurován tak, aby splňoval výše uvedené podmínky.
2. Vzdálený přístup (např. protokolem RDP či FreeNX) na plochu serveru, který běží v jiné (pravděpodobně krajské) knihovně a má vlastnosti popsané v bodě 1. Tento přístup je vhodný pro malé knihovny, neboť nevyžaduje vyhrazené počítače ani dedikovanou IP adresu.
3. Virtuální počítač s ořezaným operačním systémem a prohlížečem, provozovaný v knihovně, který se připojuje na centrální proxy server, proti kterému se ověřuje jménem a heslem.

Obdobné požadavky lze očekávat i u jiných aplikací umožňujících v knihovnách využívat autorsky chráněné dokumenty, proto je důležité se touto problematikou zabývat i mimo rámec CPK.

Následující tabulka připravená v rámci přípravy projektu CPK shrnuje názorně omezenou dostupnost dat pro koncové (zejména vzdálené) uživatele.

Neregistrovaný klient má možnost prohlédávat (P) a vidět (V)	Odkudkoli	V knihovně
Dostupná data (jsou-li v dokumentu k dispozici)	Placené zdroje, u nichž licenční podmínky umožňují vzdálený přístup	Placené zdroje a/nebo zdroje dostupné s ohledem na autorskoprávní ochranu pouze v knihovně
Metadata	P V	P V
Obsah	P V	P V
Abstrakt	P V	P V
Anotace	P V	P V
Stručný výtah z plného textu s vyznačenými selekčními prvky	V *	V *
Plný text	P**	P**
Digitalizovaný dokument včetně obrázků, tabulek, fotografií atd.	—	—

*neprohledává se, systém generuje z plného textu

**vidí pouze stručný výtah s vyznačenými selekčními prvky tam, kde to umožňuje zpravodajská licence v návaznosti na AZ – max. 110 znaků

Uživatel registrovaný v knihovně uvedené v příloze C má možnost prohlédávat (P) a vidět (V)	Odkudkoli	V knihovně
Dostupná data (jsou-li v dokumentu k dispozici)	Placené zdroje, u nichž licenční podmínky umožňují vzdálený přístup	Placené zdroje a/nebo zdroje dostupné s ohledem na autorskoprávní ochranu pouze v knihovně
Metadata	P V	P V
Obsah	P V	P V
Abstrakt	P V	P V
Anotace	P V	P V
Stručný výtah z plného textu s vyznačenými selekčními prvky	V *	V *
Plný text	PV	PV (V některých případech pouze na zabezpečených počítačích)
Digitalizovaný dokument včetně obrázků, tabulek, fotografií atd.	V***	V*** Pouze na zabezpečených počítačích

*neprohledává se, systém generuje z plného textu

***neprohledává se, pouze zobrazuje

Přínos integrace článků a zpravodajství pro uživatele CPK

Integrace článků a zpravodajství do CPK bude mít význam především pro uživatele zajímající se o dění v ČR v současné nebo nedávno minulé době a také pro uživatele, kteří potřebují získat informace k úzkým nebo efemérním tématům, která s ohledem na svůj nevědecký charakter a/nebo krátkodobý význam nejsou zachycena v monografiích ani odborných článcích. Z pracovníků knihoven ocení integraci článků do CPK především pracovníci referenčních služeb.

V rámci CPK jsme začali pracovat s uživatelskými scénáři. Na jednom z nich zkusíme nyní ukázat možný přínos integrace (nejen) článků a zpravodajství pro uživatele CPK.

Uživatelský scénář:

Petra, 35 let, novinářka

Petra je novinářka, která přispívá do dvou regionálních periodik a spolupracuje s regionálním rozhlasovým vysíláním, její tematický záběr je široký – potřebuje rychle sehnat co nejuplněnější informace k tématům, o kterých právě píše. Kromě češtiny studuje podklady v angličtině a němčině. Žije na vesnici, pracuje především z domova, na schůzky a za studijními prameny dojíždí do krajského města a často i do Prahy. Je registrována v obecní knihovně ve svém bydlišti, v krajské knihovně v blízkém krajském městě, v Národní knihovně ČR a ve fakultní knihovně Fakulty sociálních věd UK. Ve všech těchto knihovnách si půjčuje knihy, studuje tištěná periodika, jako registrovaný uživatel krajské knihovny, Národní knihovny ČR a fakultní knihovny FSV UK má přístup k licencovaným zahraničním databázím i k domácím zdrojům agregovaným Newton Media. U této společnosti má ještě předplacený osobní profil, který ale (s ohledem na cenu služby a její široký tematický záběr) pokrývá jen část jejích potřeb. Sleduje domácí i zahraniční agenturní zprávy.

Hlavní cíle:

- Sehnat rychle co nejkomplexnější informace k určitému tématu.
- Při základním průzkumu získat maximum informací z domova a do krajského města nebo do Prahy již vyjet „najisto“ – půjčit si relevantní knihy nebo prostudovat periodika dostupná pouze prezenčně.

Daří se:

- Získat informace k širším nebo odborným tématům, která jsou pokryta monografiemi, odbornými periodiky a plnotextovými zahraničními i bibliografickými databázemi.
- Získat informace o momentální dostupnosti knih v jednotlivých knihovnách z domova.
- Získat informace včetně plných textů ze zahraničních databází z domova.
- Získat informace o zahraničních událostech ze zahraničních agentur.

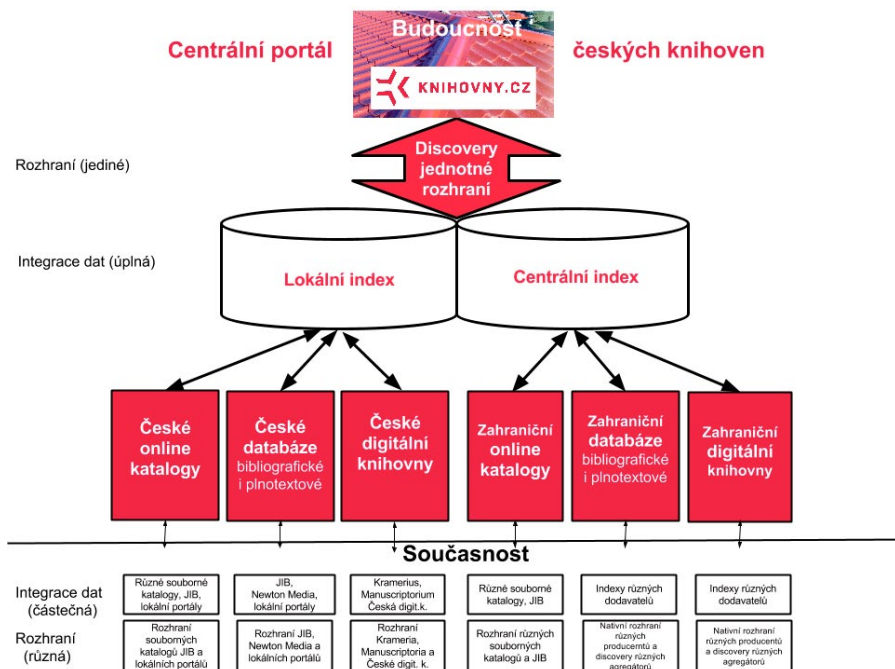
Nedaří se:

- Získat z domova dostatečné informace k novým, efemérním a „neodborným“ domácím tématům. Často jsou k dispozici pouze základní metadata, z nichž nelze zjistit, zda je dokument opravdu relevantní, což vede ke zbytečným výjezdům do krajského města nebo do Prahy.
- Získat informace z různých domácích i zahraničních zdrojů na jednom místě a v jednotném, uživatelsky přívětivém, rozhraní.
- Získat informace o dostupnosti různých zdrojů na jednom místě.

Na následujícím obrázku je znázorněn současný stav, kdy uživatel jako Petra, využívající zdroje různého charakteru, musí postupně prohledávat v horším případě jednotlivé zdroje v jejich nativním rozhraní, v lepším případě zdroje částečně agregované, čímž se sice počet různých rozhraní snižuje, ale i tak zůstává vysoký.

České články jsou nyní rozptýleny v českých bibliografických (pouze metadata) i plnotextových databázích (metadata, abstrakty, plné texty) a v českých digitálních knihovnách (digitalizovaná „obrazová“ podoba článků a metadata a plný text vzniklý při dalším zpracování digitalizovaných článků) a jejich integrace v rámci lokálního indexu a zastřešení jednotným rozhraním, které je zároveň propojí s ostatními zdroji, je velmi žádoucí.

Obr. 3: Současný stav a integrace zdrojů v CPK

Co je třeba udělat pro integraci článků a zpravodajství v CPK

Pro integraci článků a zpravodajství musí na straně CPK existovat vhodné nástroje: lokální index pro integraci dat a discovery systém pro jejich prohledávání a zpřístupnění. Technologické řešení pro CPK bude teprve vybráno, ale, jak jsme se přesvědčili na příkladu projektu ANL+, technická stránka integrace by při volbě kvalitního systému neměla představovat závažný problém a vlastní integraci lze po výběru a zprovoznění systému provést velmi rychle.

Podstatně složitější však budou jednání o podmínkách zpřístupnění článků a zpravodajství jak s agregátory dat, tak s jejich individuálními producenty. Bude třeba respektovat především jejich požadavky na ochranu

poskytnutých dat s ohledem na příslušná ustanovení Autorského zákona a zakotvit je ve smlouvách, jejichž příprava nebude snadná ani rychlá. Bude nutné vyčlenit finanční prostředky na nákup některých placených zdrojů i na zabezpečení počítačů, na kterých budou tyto zdroje zpřístupňovány. Práce v této oblasti od ukončení ANL+ stagnují a v době, kdy se blíží výběr technologického řešení pro CPK, je nejvyšší čas je obnovit.

Metodika tvorby marketingové koncepce pro prostředí veřejných knihoven

Libuše Foberová

Úvodem

Než začneme s tvorbou marketingové koncepce, měli bychom chápat smysl marketingu a uvědomovat si, v čem nám může být prospěšný. Každá knihovna se věnuje nějakým způsobem marketingu a chápe, že ho ke svému životu potřebuje. Míra úspěchu knihovny, její identita v místě souvisí s uměním „prodat se“. Samozřejmě záleží na velikosti knihovny, rozdílná situace panuje v knihovně s více než padesáti zaměstnanci, jiná v knihovně s několika pracovníky. Potřeba plánovat a řídit je rozdílná v každé z těchto knihoven, přesto je plánování a řízení důležité pro všechny typy knihoven. Uživatel určuje, jaké služby potřebuje, a právě on by měl být středem zájmu. Bez uplatňování marketingových zásad se může lehce stát, že zájem o naše služby zmizí, případně nás pohltní konkurence. Marketingová koncepce určuje správné namíchání všech nástrojů marketingového mixu. Stanovuje cílové skupiny, jejich potřeby, definuje poslání knihovny a její „novou“ hodnotu. Formuluje marketingové sdělení. V případě knihovny by mohlo znít „Knihovna – brána k poznání. Vstupte.“ Strategii knihovny nepostavíme bez pochopení budoucnosti a bez umění rychle reagovat na změny, které nám budoucnost přinese. Schéma metodiky tvorby marketingové koncepce ve veřejných knihovnách (obr. č. 1) znázorňuje dům a jeho okolí. Vytvořit kvalitní a funkční marketingovou koncepci není lehké, ale vynaložené úsilí se knihovně vrátí. Počty registrovaných čtenářů stagnují, někde i klesají, je nejvyšší čas implementovat do řízení knihoven promyšlený marketing. Kvalitnější služby, lepší servis, starost o uživatele, nové nápady, nabídka stále něčeho nového, kreativita a flexibilita jsou základem úspěchu knihoven.

1) Marketingové plánování

Plány máme **dlouhodobé** – strategické, s perspektivou několika let (max. 3 roky), plán definuje cíl a udává směr a perspektivu s ohledem na očekávaný vývoj okolního prostředí.

Krátkodobé plány – taktické a operativní, zpravidla pro daný rok a kratší období, konkretizují úkoly knihovní strategie.

Knihovní plán má zpravidla následující strukturu: úvodní informace, plán služeb a marketingu, provozní plány – záměry jednotlivých oddělení, plán lidských zdrojů, finanční plán, plán řízení rizik, plán knihovny a časový harmonogram. **Kdo neplánuje, plánuje svůj konec.**

Veřejné knihovnické a informační služby mají za cíl sloužit nejen individuálním uživatelům, ale společnosti a komunitě jako celku, a jsou proto financovány či spolufinancovány z veřejných prostředků k tomu určených. Zkrátka uživatel je potřeba dodat potřebný užitek a někdo to celé musí zaplatit. Marketing jako manažerská

Obr. č. 1) Schéma metodiky tvorby marketingové koncepce pro prostředí veřejných knihoven

disciplína může dát službám mnoho užitečného v oblasti řízení vztahů s uživateli. Je toho spousta, co se dá při vedení knihoven převzít z podnikatelského řízení. Zejména je možné převzít koncept tzv. marketingového mixu a základní nástroje strategického řízení v podnicích. Dále to jsou konkrétní manažerské metody a techniky, které lze uplatnit úspěšně i v knihovnách, zejména průzkum trhu a marketingové plánování a další.

Knihovna s jasně definovanými cíli odvíjející se od analýzy prostředí a vlastních schopností a s řídicími pracovníky, kteří jsou si vědomi strategických dopadů své činnosti, funguje mnohem efektivněji. Tato efektivnost

se týká jak dodaného užítu pro uživatele a další účastníky členitého trhu, tak hospodaření s dostupnými finančními, materiálními a lidskými zdroji organizace. Než se pustíme do tvorby marketingové koncepce, musíme si být jisti, že všichni v knihovně chápeme její smysl, že jí potřebujeme. Začneme tím, že si rozmyslíme, které informace chceme a jak je budeme získávat. Za tímto účelem shromažďujeme jak sekundární data, tak primární data.

2) Situační analýza

Marketing = „trhování“

Jde o identifikaci potřeb zákazníků, dále o vymezení cílových segmentů trhu (určování cílových skupin uživatelů podle společných charakteristik) a o vytváření konkurenční výhody.

Nestačí shromažďovat data z činnosti knihovny, ale musíme sbírat informace o trhu a zkoumat ho z hlediska našich marketingových produktů – služeb a informačních produktů (např. digitální knihovna ad.). Hovoříme o marketingovém výzkumu, který se používá k popisu trhu, k monitorování změn trhu, k rozhodování o akcích, které má knihovna provést, a k vyhodnocení jejich výsledků.

Získáváme primární a sekundární data. Primární data se získávají z primárních zdrojů, tj. přímo na trhu, buď šetřením v terénu vlastními silami, nebo oslovením odborníků na tento typ výzkumu. Sekundární data nejsou tak přesná, ale zato se dají získat u psacího stolu. Zkoumají se již existující zdroje, např. různé statistiky, adresáře a weby firem, výroční zprávy nejrůznějších organizací působících v místě atd. Shromažďujeme údaje o trhu: velikost trhu, jeho hlavní charakteristiky, stav trhu, jaké organizace se na trhu nacházejí, jaké používají distribuční cesty a metody komunikace. Dále údaje o našem produktu (veřejné knihovnické a informační služby, případně nejrůznější informační produkty) – zkoumáme prostředí uvnitř knihovny, konkurenci a uživatele (i potenciální uživatele). Pro sběr dat je možno využít kvantitativní průzkum nebo kvalitativní, záleží, jaké údaje potřebujeme získat.

Segmentace trhu je rozčlenění celkového různorodého trhu na menší podrobné části, které spojují uživatele s určitými typickými vlastnostmi. Rozčleněním vytvoříme homogenní skupiny, které se vzájemně liší svými potřebami, charakteristikami a spotřebitelským chováním. Provádíme segmentaci cílových skupin.

3) Marketingové strategie a programy

Cílem propagace je informovat, přesvědčit a připomenout. Vždy musíme dbát na cíl propagace, komu je určena, podle toho tvoříme obsah sdělení a vybíráme média. Zvážit bychom měli i finanční limit, kolik jsme ochotni na propagaci vydat peněz. Důležité je promyslet i systém zpětné vazby, jak zhodnotíme úspěšnost propagace. Jaký měla propagace účinek?

Při volbě médií je nutné zohlednit zvyky cílových příjemců, zda volit klasická tištěná média, sociální sítě v případě, že chceme oslovit cílovou skupinu mládež apod. Média volíme i podle toho, co chceme propagovat, digitální knihovnu nebo služby, případně práci knihovníků atd. Jazyk sdělení musí být jednoznačný a srozumitelný. Vždy bychom měli pečlivě vážit slova, aby jich bylo tak akorát. Samozřejmě typ média vybíráme i podle finančních možností. Stále platí, že tou nejlepší propagací je poctivá práce knihovníků a přímé oslovení uživatelů má nejsilnější účinek.

Je nutné oslovit všechny cílové skupiny uživatelů, ale zvláště. I potenciální uživatele, nikdy nebude naše služby využívat každý člen komunity, ale každý by měl vědět, k čemu knihovna slouží a že je komunitě velmi užitečná.

Strategie můžeme dělit podle marketingového mixu, hovoříme o výrobové strategii, cenové strategii, distribuční strategii a komunikační strategii, nebo podle růstu na trhu, ji můžeme zaměřit na konkurenci, na životnost trhu, na chování uživatelů na trhu.

„Formulování marketingové strategie je jedním z nejkritičtějších a nejsložitějších elementů celého marketingového procesu. Ve vztahu k ostatním manažerským úrovním zdůrazňuje, které silné stránky je nutné v podniku rozvíjet, které slabé stránky utlumovat a jakým způsobem. Marketingové strategie napomáhají přijímat taktické rozhodnutí s cílem sladit aktivity podniku s tržními příležitostmi.“ (M. McDonald)

4) Samotné zpracování marketingové koncepce a implementace

Měli bychom zdůrazňovat, v čem jsou knihovny jedinečné a nenahraditelné. Nikdo jiný neumí identifikovat dokumenty, než knihovníci. Vytvářejí sofistikované databáze, systém v organizování informací a umějí hledat hodnotné informace, relevantní, což učí své uživatele v nejrůznějších výukových programech informační gramotnosti. Jsou průvodci krásnou literaturou, nikde jinde nenajde uživatel ucelenější přehled krásné tuzemské i světové literatury.

Knihovna využije všech příležitostí k tomu, aby dokázala vytvořit tu pravou skutečnou hodnotu pro uživatele. Identifikuje nové výhody pro uživatele z hlediska jeho potřeb. Knihovna by měla využít klíčové přednosti knihovnického oboru (např. že nikdo jiný nedokáže identifikovat dokumenty/informace lépe než knihovníci) a zaměřit svou pozornost na vhodné partnery, vytvořit z nich spolupracovníky. V kooperaci jsou skryté rezervy.

Historická hodnota knihovny = knihy (informace/znalosti).

Zdůrazňujte znovu a znovu vaši skutečnou/novou hodnotu. Hodnota je společná výše, kde se prolíná důležitost uživatelů, přednosti a výjimečnost knihovny. Marketing je plán, jak se uživatelé dozvědí o „hodnotě knihovny“.

První krok je o významu marketingového plánování ve veřejných knihovnách. O uvědomění si, v čem nám marketing pomůže a zda ho skutečně potřebujeme. O stanovení knihovních cílů a o marketingových průzkumech a analýzách zdrojů. Druhý krok pojednává o významu situační analýzy, která sestává z průzkumu trhu a segmentace cílových skupin. Třetí krok seznamuje s výběrem vhodné marketingové strategie a programů. Zahrnuje vývoj a design služeb a informačních produktů, určuje jejich cenu a zabývá se zejména reklamou, propagací a podporou služeb. Definuje význam distribuce služeb. Čtvrtý krok se zabývá samotnou tvorbou marketingové koncepce a její implementací do provozu. Určují se cílové skupiny a zjišťují jejich skutečné potřeby. Definuje se poslání knihovny a stanovuje její nová skutečná hodnota. Stručně řečeno, formuluje se marketingové sdělení pro veřejnost. Poslední, pátý krok se zabývá koordinací marketingu, rozpočtem a motivací zaměstnanců.

Marketingová koncepce by měla být písemná, jasná a výstižná a měla by obsahovat klíčové informace. Obsahem by měl být titulní list, názvy jednotlivých kapitol, stručné shrnutí a úvodní část, dále závěry knihovního strategického plánování – vize, poslání knihovny, knihovní cíle a strategie a kritické faktory úspěchu knihovny, závěry z komplexní analýzy knihovny, marketingové cíle, marketingové strategie, rozpočet, prováděcí programy, způsob kontroly a případně potřebné přílohy.

Značku chápeme nejen jako název, logo, slogan či design, ale také jako všechny související informace popisující typické rysy a charakteristické vlastnosti služeb knihovny. Dobrá značka je podložena kvalitou nabízených služeb a množstvím spokojených uživatelů. Je na trhu nezaměnitelná a jedinečná. Dokážeme si pod ní představit služby jako komplexní celek.

Domníváme se, že knihovna je silná značka, ale terminologická nejednotnost a slabá propagace způsobují, že si mnoho lidí nedokáže představit, co všechno knihovna znamená a nabízí. Jednotné logo a cílená propagace veřejných knihoven, knihovníků a knihovnických služeb by velmi pomohla všem knihovnám u nás.

5) Koordinace a kontrola

Dnes není otázkou, zda knihovny potřebují marketing, ale spíše jaký marketing je pro knihovny vhodný. Možná je na čase, aby i samotní knihovníci změnili rétoriku. Mnohdy se vyjadřujeme tak, jako bychom si sami sebe nevážili. V knihovnických kuloárech se hovoří o naší profesi, práci a budoucnosti špatně, málo vyděláváme, naše profese má nízkou prestiž, nikdo si neváží naší práce a podobně. Tím sami určujeme svůj osud. Změříme rétoriku i sami mezi sebou, nepoužívejme negativní prognózy. Nesmí být naším cílem jen zachovat se, udržet se! Použijme optimistické a sebevědomé výrazy.

Zaměstnanci musejí chápat smysl své práce, být hrdi na svou práci a vážit si knihovny, ve které pracují. Management musí umět motivovat zaměstnance a vzdělávat i v oblasti marketingu. Každý v knihovně musí chápat smysl marketingu a chovat se marketingově. Každý v knihovně musí vědět, že uživatel je tou nejdůležitější osobou v knihovně.

Koordinovaný marketing znamená, že různé funkce marketingu jsou vzájemně koordinované, včetně koordinace s ostatními odděleními knihovny. Jde o vyjádření vztahu jednotlivých zaměstnanců k uživateli, o sladění externího, interního a interaktivního marketingu v knihovně.

Závěrem

Knihovny jsou propracovanými informačními systémy a v poskytování informačních služeb a produktů nejsou na trhu jediné. Při plánování, projektování a zprostředkování nabídky se neobejdou bez kvalitní marketingové koncepce. Jaké cíle, stavební kameny, klíčové rysy a pilíře si knihovny zvolí pro svou marketingovou koncepci, závisí na znalosti komunity a lokálních podmínkách, kde působí. Není možné převzít marketingovou koncepci z jiné knihovny, případně vytvořit nějakou univerzální, která by se dala aplikovat na všechny veřejné knihovny, marketingová koncepce je jedinečná a vždy musí vycházet ze znalosti místa a knihovny, pro kterou má být vytvořena.

Informační zdroje

Artsmanager.org. [online]. DeVos Institute of Arts management at the Kennedy Center. [vid. 31.07.2014]. Dostupný z: <<http://am.artsmanager.org/pages/welcome.aspx>>. Videá s Michalem Kaiserem – světový fundraiser a vynikající manažer pro kulturu.

BLAŽKOVÁ, Martina. *Marketingové řízení a plánování pro malé a střední firmy* Praha: Grada, 2007. 278 s. ISBN 978-80-247-1535-3.

FOBEROVÁ, Libuše. Budoucnost knihoven je v jejich komunitní práci a ve vzdělávání uživatelů aneb inspirace za oceánem. *Duha* [online]. 2014, roč. 28, č. 2 [cit. 2014-07-31]. Dostupný z WWW: <<http://duha.mzk.cz/clanky/budoucnost-knihoven-je-v-jejich-komunitni-praci-ve-vzdelavani-uzivatelu-aneb-inspirace-za-oce>>. ISSN 1804-4255.

SLAVÍK, Jakub. *Marketing a strategické řízení ve veřejných službách: jak poskytovat zákaznický orientované veřejné služby*. Praha: Grada, 2014, 183 s. ISBN 978-80-247-4819-1.

STEJSKAL, Jan. *Měření hodnoty veřejných služeb: (na příkladu veřejných knihoven)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 206 s. ISBN 978-80-7478-412-5.

WESTWOOD, John. *Jak sestavit marketingový plán*. Praha: Grada, 1999. 117 s. ISBN 80-7169-542-4.

Uvádíme aktualizovanou podobu příspěvku z níže uvedeného sborníku.

Foberová, Libuše. Metodika tvorby marketingové koncepce pro prostředí veřejných knihoven.

In: *Knihovny současnosti 2014*. Sborník z 22. konference, konané ve dnech 9. – 11. září 2014 v Olomouci. Ostrava : Sdružení knihoven ČR, 2014, s. 106 – 108.

ISBN 978-80-86249-71-1

ISSN 1805-6952 (tisková verze)

Dostupné z: [http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/ks2014/Sbornik2014\(1\).pdf](http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/ks2014/Sbornik2014(1).pdf)

Rozhovor s doktorem Ladislavem Kurkou

Jana Codlová

„Sebelépe vymyšlená a připravená knihovna nevydrží bez úprav déle než deset patnáct let“, poznamenal v rozhovoru PhDr. Ladislav Kurka. Jeho slova potvrzuje současná renovace Knihovny Jiřího Mahena v Brně, předtím základní rekonstrukce Městské knihovny v Praze a renovace dalších knihoven v mnoha městech. PhDr. Ladislava Kurku zná knihovnická veřejnost jako odborníka na architekturu knihoven, šéfredaktora Bulletinu SKIP a v posledních letech i jako pedagoga na vysokých školách, kde se vyučuje studijní program Informační studia a knihovnictví. Knihovnictví se věnuje osmapadesát let, účastnil se na vlastní kůži všech proměn knihovnictví u nás a o tom, že má co sdělit knihovnické komunitě, svědčí jeho bohatá publikační činnost. Důvodů, proč jsme si vybrali pro rozhovor právě jeho, je daleko více.

Má první otázka směřovala k publikaci *Architektura knihoven*, kterou vydal Svaz knihovníků a informačních pracovníků v roce 2011. **Jak vznikla myšlenka, že napíšete knihu o architektuře knihoven? Nebo ještě lépe, jak se stalo, že stavby knihoven u nás je Vaše téma?**

„Byla to náhoda (smích).“

Pracoval jsem v metodickém oddělení Městské knihovny v Praze. Z města přišel požadavek (rok 1975), abychom se vyjádřili k dislokaci knihoven na Jihozápadním městě. Vedoucí oddělení tento úkol svěřila mně a já se ujal tohoto úkolu, aniž bych tušil, do čeho jdu. A to, že se touto problematikou budu zabývat v podstatě dosud, mě už nenapadlo vůbec. Tehdejší vyhláška o komplexní bytové výstavbě určovala, pro kolik tisíc obyvatel v nové zástavbě musí být knihovna i její velikost. Ne ve všech městech se tato vyhláška důsledně dodržovala, ovšem v Praze a v Brně ano. Sídlištní knihovny se začaly projektovat a stavět. Vzpomínám si, že jsem třeba absolvoval za týden až pět kontrolních dnů na různých stavbách. Vrhл jsem se do problematiky a studoval všechno, co se hodilo. Přítelkyně z Hamburгу posílala západní odbornou literaturu, která zde samozřejmě nebyla.

Celkem se v Praze postavilo cca dvacet poboček Městské knihovny v Praze. Nejvíce mi záleželo na těch největších – to byly pobočky Opatov a Lužiny. Na začátku 90. let skončila výstavba nových knihoven a začala éra rekonstrukcí. Ta nejdůležitější vrátila ústředí MKP na evropskou úroveň, kterou tato knihovna měla v době po jejím otevření v roce 1928.

Po roce 1989 přibýly možnosti připomínkovat, případně pracovat v různých komisích, které vybíraly projektanty pro desítky staveb a rekonstrukcí u nás. Ať už to byla inteligentní budova pro 21. století Národní technická knihovna v Praze, Studijní vědecká knihovna v Hradci Králové, „Černá kostka“ – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, „Zelená knihovna“ Krajská knihovna v Havlíčkově Brodě, Knihovna města Hradce Králové, Kaplického knihovna atd. Bohužel se některé stavby nebudou realizovat, což přičítám politickému rozhodnutí.

Co se týče zmiňované publikace, doporučovala mi řada kolegů, abych zapsal všechny své zkušenosti a vědomosti. Poslední odborné publikace na téma výstavby knihoven byly na Slovensku či v českých zemích vydávány v 70. a 80. letech minulého století. O důvod víc, proč všechno sepsat a zhodnotit, co bylo u nás postaveno. Z časového hlediska se jedná o čtyři století, jen tak dlouhá je historie českého stavitelství knihoven a jejich

architektury. (Všechno začalo moudrým rozhodnutím českého vladaře Petra Voka z Rožmberka, který se rozhodl postavit knihovnu v Třeboni.)“

Mohou vůbec knihovníci ovlivnit stavbu (rekonstrukci) knihovny? A jak?

„Měli by a mohou. Tým knihovníků musí velmi dobře zapracovat představy o příštích službách knihovny do stavebního programu určeného projektantovi, v němž apeluje na jednoznačnou formulaci úkolů knihovny a její činnosti. Tím to ovšem teprve začíná. Podíl na výběru projektanta a dodavatele se někdy podceňuje, stejně tak účast na kontrolních dnech stavby – a to se nevyplácí.“

Je něco, na co jste skutečně pyšný, co se týká výstavby knihoven u nás?

„Pyšný jsem přestal být tak po své třicítce. Ale těší mne, že jsem se podílel na zavedení individuálních studoven do života našich knihoven. Knihovna města Hradce Králové je dokonce první českou veřejnou knihovnou s individuálními studovnami.“

Bavila mne příprava první české artotéky v pobočce Opatov. Pro veřejnost to bylo něco jako zjevení a pražský tisk psal o nové službě knihoven – o kartotéce.“

Co byste vzkázal ředitelům, kteří stojí před výstavbou či rekonstrukcí knihovny?

„Měli by mít vizi, vědět, co chtějí, umět to pregnantně zformulovat a hledat příklady ve světě.“

Nemohu se nezeptat na budoucnost knihoven? Jak ji vidíte Vy?

„Knihovny se ocitají na křižovatce a přemýšlejí, kterým směrem se dát. U nás a ve světě se stavějí nové a nové knihovny, honosné, s obrovskou rozlohou. Kdyby se s nimi nepočítalo do budoucna, tak by nevznikaly. Domnívám se, že nová knihovna dnes musí nabízet celé spektrum i nových služeb. Velmi zajímavý projekt Family Point (město pro rodiny), který realizovala např. Knihovna Jiřího Mahena v Brně, ovlivnil vznik „přebalovacích pultů“ v knihovnách. Národní technická knihovna v Praze instalovala jako první knihovna u nás platební bankomat a čajové kuchyňky pro čtenáře, Městská knihovna Vamberk založila oddělení Moudřeninek, které slouží jako centrum pro rodiny s dětmi atd. Obecně přinesla nedávná studijní cesta SKIP do jihoněmeckých knihoven řadu zkušeností: spojování se s činností vzdělávacích a sociálních institucí, důraz na čtenářský komfort: i v menších knihovnách něco jako literární kavárna, perfektní informační kód, množství informačních materiálů.“

Takže zpět k Vaší otázce: dostatek příležitostí ke studiu i relaxaci, dostatečně dlouhá výpůjční doba, čtenářský komfort, stále být „in“ v aplikaci nabízených možností IT. Taková knihovna jistě přežije.“

Jak tedy postupovat při přípravě a realizaci nové knihovny?

„Projektant by měl dokázat vytvořit – a to zdůrazňuji, že ve spolupráci s knihovníky – na základě stavebního programu takovou knihovnu, aby stavba vyhovovala i knihovně za pomyslnou křižovatkou. Knihovna se rodí v týmu, který dá dohromady takový stavební program, aby ho projektant dokázal na úrovni zrealizovat. Na Ministerstvu kultury České republiky leží už dva roky návrh směrnice z dílny projektového Ateliéru Atrea

(spoluautoři PhDr. Vít Richter a LK), jež by usnadnila život mnohým knihovnám, které se chystají stavět či rekonstruovat. Na internetu je tento návrh k dispozici, ale pro jednání s úřady atd. nemá žádnou platnost.“

Už dvacet let se na Slezské univerzitě v Opavě FPF ÚBK vyučuje knihovnictví a při zrodu výuky stál prof. Jiří Cejpek (20. 2. 1928 – 26. 12. 2005). Jedná se o mimořádnou osobnost, profesor Jiří Cejpek byl jedním profesorem v oboru u nás. Jaký jste měl k němu vztah?

„Byl mi více než pouhým kolegou, byli jsme přátelé od padesátých let. Byl to uhlažený a decentní člověk. Své názory nikomu nevnucoval, přesto se ujal a dodnes se z nich čerpá. Mám k němu zvláštní vztah a stále mi chybí. Takové plány jsme spolu spřádali. Moc mi schází, byl mi velkou oporou. Byl na příklad dlouholetým členem redakční rady Bulletinu SKIP. Scházeli jsme se i s manželkami, vyráželi na procházky i do Prokopského údolí a tam chystali nové číslo Bulletinu SKIP. Bývalý režim ho donutil hledat nové místo v oboru, našel ho až v Bratislavě (1974) ve výzkumném oddělení Slovenské technické knihovny. Nic ho nezlomilo – ani vyhazov, ani namáhavé dojíždění z Prahy. Uměl využít šance: v dobách, kdy většina z nás toho o automatizaci moc nevěděla, byl úspěšným řešitelem projektu automatizovaného systému právních informací a hned poté automatizovaného systému informací pro hromadné sdělovací prostředky. V roce 1985 se mohl konečně pracovníě vrátit do Prahy. Nastoupil do Čs. střediska výstavby a architektury, kde se pustil do dalšího projektu automatizovaného systému – informací ve stavebnictví. Ale pak už události vzaly rychlý spád. V roce 1990 se vrátil k pedagogické činnosti jako vedoucí pražské KVİK a 1. 9. 1991 byl prezidentem republiky jmenován profesorem.“

Jak se stalo, že učíte?

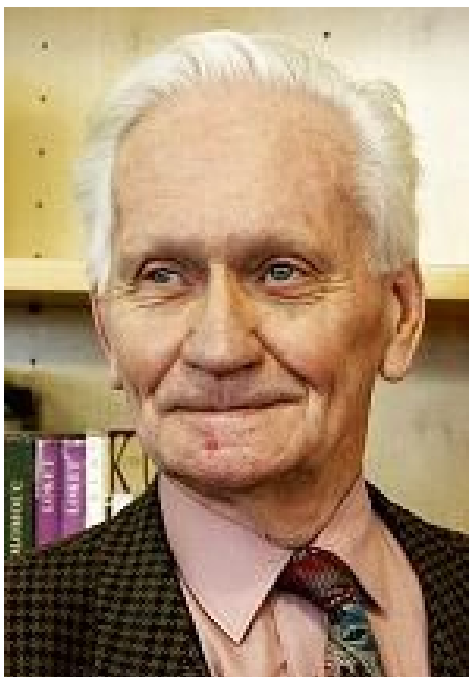
„Oslovila mě v roce 1997 PhDr. Anna Stöcklová z ÚISK FF UK v Praze, bohužel jsem spolupráci odmítl. V té době totiž vrcholila rekonstrukce Městské knihovny v Praze a nebyl čas. Později mě oslovila PhDr. Marcela Buřilová z VOŠIS, a to už jsem neodmítl, protože rekonstrukce končila. Oslovily mě i další univerzity, Masarykova univerzita v Brně FF KISK a Slezská univerzita v Opavě FPF ÚBK. Byla a je to pro mě zajímavá zkušenost, předávat vědomosti mladým. A to mě ještě doktor Petr Škyřík přemluvil, abych ve spolupráci s jedním studentem zdatným v IT zpracoval eLearningový kurz Architektura knihoven.“

Se studenty KISK jsme ho vyzkoušeli a nyní byl zpřístupněn i knihovnické komunitě.“

Děkuji za Váš čas a za rozhovor.
Ptala se Libuše Foberová.

Who is Ho?

PhDr. Ladislav Kurka (nar. 5. 3. 1933) je absolventem studia knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Svou profesní kariéru započal v roce 1956 v Ústředním domě armády, kde měl na starosti rozvoj vojenských osvětových knihoven. V roce 1970 musel z politických důvodů ze svého místa odejít. Zakotvil v Městské knihovně v Praze, kde se později stal vyhledávaným a oceňovaným pracovníkem na úseku výstavby pražské sítě knihoven. Má lví podíl na realizaci úspěšné rekonstrukce budovy ústřední knihovny na Mariánském náměstí (1996–1998). Zasloužil se o rekonstrukci a modernizaci velkého počtu poboček Městské knihovny v Praze. Problematikou architektury, výstavby a zařízení knihoven se soustavně zabývá a o této problematice přednášel na Vyšší odborné škole informačních služeb a ÚISK v Praze a v Kabinetu knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Rozsáhlá je i jeho odborná publikační činnost.

Byl spoluorganizátorem olomouckých setkání knihovníků s architekty, známých seminářů Knihovna a architektura (v roce 2009 se uskutečnil popáté). Podílel se na přípravě nové budovy pro

Národní technickou knihovnu. Je konzultantem pro mnoho rekonstrukcí a novostaveb českých knihoven včetně členství v porotách architektonických soutěží. PhDr. L. Kurka se zúčastnil ustavení a působení Svazu knihovníků a informačních pracovníků v letech 1968 až 1970, byl redaktorem jeho prvního Bulletinu. Tuto funkci převzal i po znovuoobnovení SKIP v roce 1990, resp. v roce 1992. Bulletin SKIP pod jeho vedením vstoupil již do svého třidvacátého ročníku. Od 3. ročníku zavedl vydávání zvláštních čísel Bulletinu SKIP věnovaných knihovnictví v zahraničí. Do současné doby vyšlo již mnoho zvláštních čísel. Edice Aktuality SKIP, v níž za jeho redakce vycházejí odborné publikace, čítá 23 svazků. Jako předseda ediční komise SKIP pozvedl publikační aktivity SKIP na vysokou úroveň. Byl členem VV SKIP, do něhož byl opakovaně volen. Z mnoha mimopracovních aktivit dr. L. Kurky zmíníme aspoň to, že je majitelem největší sbírky pohlednic československých panských sídel, byl vytrvalostním běžcem a celoživotně aktivně pracuje ve skautském hnutí. Za svou činnost byl PhDr. Ladislav Kurka oceněn řadou vyznamenání – Cenou českých knihovníků (2001), medailí Z. V. Tobolky (2005) a Cenou Pražský knihovník (2006).

Knihovna půjčuje i hračky

Eva Vojtíšková

Knihovna Jiřího Mahena připravila pro své (nejen) nejmenší čtenáře novou službu. Prvotním impulsem pro její zavedení byla snaha obohatit soubor pomůcek, kterými knihovníci doplňují vzdělávací programy pro školy. Nyní se knihovna raduje z mimořádného diplomu v rámci cen Knihovna roku 2014 uděleného za zavedení této nové služby „Lekotéka – hračky a pomůcky pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami“. Úvodní věta ve zkratce popisuje zajímavý proces vedoucí od běžného požadavku k novince, z níž se aktuálně inspiřují knihovny po celé republice. Následující článek chce čtenářům tuto novou nabídku představit a zároveň být vodítkem při dalších podobných pocínech.

Projekt navazuje na soustavnou práci KJM s uživateli se speciálními vzdělávacími potřebami a zaměřuje se především na děti – cílovou skupinou jsou primárně děti s různými druhy handicapů, služba je však přístupna zdarma všem. Přidanou hodnotou je nová zkušenost jak pro veřejnost, tak pro samotné knihovníky, přičemž inspirací byly zahraniční organizace, tzv. lekotéky, které se ve světě vyskytují již od 60. let 20. století. Průkopníkem byla Skandinávie a právě odtud byl vypůjčen i název projektu (Lekotek – švédský výraz pro Play Library, tj. půjčovnu hraček). Celá služba vychází jednak z potřeby nabízet stále kvalitnější vzdělávací programy pro děti a jednak z dlouhodobého cíle knihovny jako komunitního aktéra a instituce přinášející vzdělávání bez rozdílu všem.

Jedná se o promyšlený mechanismus, který zahrnuje koordinaci a spolupráci na mnoha úrovních. Již v dřívějších letech docházely děti se svými pedagogy na vzdělávací programy do Ústřední knihovny a jejich po-
boček v rámci celého města. Zde měly možnost seznámit se s knižními novinkami, speciálními pomůckami

či hračkami. Pomůcky využívané během těchto besed jsou samozřejmě nedocenitelnou přidanou hodnotou všech programů, děti se s nimi seznámí a jejich pedagogové či rodiče je mohou brát jako inspiraci a pořádit je následně i do školy či rodiny. Takové možnosti však nemají všichni. Na druhé straně samotné knihovně chyběly prostředky na pořízení dalších nových mnohdy poměrně nákladných hraček. V letech 2013 a 2014 však KJM uspěla se žádostí o finanční podporu projektu v rámci dotačního titulu Ministerstva kultury Knihovna 21. století a mohla tak celý projekt systematizovat a rozvinout současně na mnoha místech v Brně.

V rámci této nové služby je vytvářen soubor didaktických pomůcek a hraček, se kterými lektori – pracovníci poboček, kteří programy vytváří, během besed pracují. Pedagogové, kteří se svými žáky docházejí na besedy, stejně jako rodiče si mohou vybrat konkrétní pomůcky a hračky, jež si později mohou pro své děti zdarma zapůjčit. Jedná se o podporu rozvoje motorických a komunikačních dovedností, vytváření pozitivního vztahu ke knihovnám a čtenářství a podporu komunitní činnosti knihovny. Je to jedna z cest, jak potřebné pomůcky dopřát i těm, kteří si je z vlastních prostředků nemohou dovolit a výraznou měrou tak přispějí k rozvoji a podpoře pečujících (rodiče, pedagogové) v jejich úsilí o rozvíjení potenciálu těchto dětí, celoživotního vzdělávání a sociální integraci dětí, potažmo dospělých. Děti získávají návyk navštěvovat knihovnu již od útlého věku, přičemž si již nyní uvědomují rozmanité možnosti, které jim taková instituce může nabídnout. Pomocí tohoto projektu navíc knihovna získává potřebné zkušenosti v zemi, která s tímto druhem služby neměla dosud příliš velké zkušenosti.

Kompletace souboru hraček je v kompetenci již zmíněných pracovníků poboček, harmonizaci na všech úrovních realizace projektu pak má na starost koordinátor. Pedagogové ze škol či denních stacionářů jsou využíváni k předání podnětů k zakoupení konkrétních pomůcek či hraček; dle svých odborných zkušeností vybírají pomůcky také knihovníci. Možnost podat návrh na koupi mají rovněž rodiče či jejich děti. Uživatelé knihovny mají následně k dispozici hračky jak v on-line katalogu, tak v podobě tištěné brožury – ta je unikátní pro každé zapojené pracoviště a obsahuje fotografie i detailní informace. Její součástí je také rozdělení hraček a pomůcek do logických skupin jako jsou: procvičování zručnosti, tematické hry, logické myšlení, puzzle, maňásci, obrázkové knihy se zvuky, hudební nástroje či společenské hry.

Do pilotního projektu půjčování hraček v roce 2013 se zapojily celkem tři pobočky KJM v Židenicích, Králově Poli a Lišni. Jedná se o místa, ve kterých dlouhodobě spolupracují se školami pro děti s různými druhy handicapů (tělesný, mentální, kombinovaný, poruchy autistického spektra, dospělí klienti): Mateřská škola a Základní škola pro tělesně postižené Brno na Kociánce, Mateřská škola speciální, Základní škola speciální a Praktická škola ELPIS v Brně na ulici Koperníkova a Effeta – denní stacionář pro lidi s mentálním postižením a autismem v Brně.

Praxe přinesla zajímavé poznatky – jedním z nich je zájem o službu, který projevíly také rodiny dětí bez handicapu, a spíše nečekaným výsledkem po roce fungování zároveň bylo téměř nulové opotřebení či znehodnocení půjčovaných hraček a pomůcek. Právě tento faktor působil při zavádění služby na straně pracovníků knihovny značnou bariéru. Za přidanou hodnotu projektu tak lze považovat i překonání prvotní nedůvěřivosti ze strany knihovníků a jejich následnou odvahu nabízet veřejnosti nové služby a zároveň reagovat pružně na její potřeby. V návaznosti na pozitivní přijetí služby laickou – kde došlo k prohloubení komunikace s uživateli a upevňování vztahu s veřejností – ale i odbornou veřejností (inspirace pro jiné knihovny) byl projekt posunut do další fáze. Tou je rozšiřování dosahu služby do dalších částí města Brna. Do projektu se tak ochotně zapojilo dalších deset poboček v těchto městských částech: Černá Pole, Jundrov, Lesná, Řečkovice, Slatina, Starý Lískovec, Vinohrady, Žabovřesky, Žebětín a Mahenův památník v centru města a sedm škol či stacionářů zaměřených na děti se sluchovým a pohybovým handicapem, děti s poruchami chování či integrující romské

děti. V rámci celé KJM je zapojeno 40 % všech poboček (13 z 32 poboček) a celkově je ve fondu na 200 hraček a didaktických pomůcek z domácí i zahraniční provenience.

Do budoucna se počítá s průběžným rozšiřováním fondu didaktické pomůcky a hračky o nové a aktuální pomůcky zejména v Ústřední knihovně na Kobližné ulici. Dále se očekává zapojení dalších poboček KJM a nabízení souboru hraček i skrze spolupráci s dalšími neziskovými organizacemi či odbornými pracovišti v Brně. Nejvíce potřebná je zde především konkrétní lokalita, kde žijí děti ohrožené socio-kulturním vyloučením. Právě na ty se chce KJM s projektem „Lekotéka – hračky a pomůcky pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami“ v budoucnu zaměřit.

KJM v uplynulém roce do své činnosti nově zapojila pravidelná setkávání *Klubu maminek*, během kterého mají maminky možnost sdílet své zkušenosti a zároveň se společně vzdělávat. V roce 2013 byl na základě dlouhodobého zájmu zahájen *Program pro osoby pečující*, který je určen pedagogům speciálních škol a zařízení či osobám z blízkého rodinného prostředí. Jeho činnost je rozmanitá a jednotlivé aktivity se průběžně vyvíjí. Ústřední knihovna i vybrané pobočky knihovny nadále připravují vzdělávací programy pro uživatele (děti i dospělé) se speciálními vzdělávacími potřebami.

Kromě běžné činnosti se KJM systematicky věnuje zejména práci s uživateli s různými druhy handicapů. V letech 2010 – 2012 zde byl realizován úspěšný projekt *Ruku v ruce* (podpořen z fondů EU), jenž byl zaměřen na integraci dětí s handicapem do většinové společnosti. Za tuto dlouhodobou činnost a inspirativní přínos pro další knihovny byla v nedávné době oceněna titulem *Knihovna roku 2012*, v roce 2013 jí byla udělena *Cena MOSTY 2012* za bezbariérovost a soustavnou péči o uživatele s různými druhy handicapů a *Cena BIBLIOWEB 2013* za nejlepší knihovnický bezbariérový web. Těchto prestižních cen si KJM velmi váží a považuje je za výraznou motivaci v další péči o své stávající i potenciální uživatele.

Týden knihoven v lysické knihovně

Jitka Severová

knihovna@mestys.lysice.cz

Již tradičně jsme nabídli veřejnosti možnost přihlásit se zdarma za čtenáře, těm, co dlouho nevraceli knihy, možnost vrácení bez upomínacích výloh. Dětem z 1. – 3. tříd základní školy jsem nabídla besedy o knihách, čtení ukázek z připravených knih. Připravila jsem si povídky o knihách, které jsou vhodné pro jejich věk např. Z. Pospíšilová – Naše sousedka je čarodějnice, Školní strašidlo, Kouzelná třída, Domeček pro šneka Palmáce, I. Melounová – Cestování po světě, Povídky se zvířátky, P. Dvořáková – Julie mezi slovy. Největší úspěch u všech dětí měla kniha A. Kastnerové – O líné babičce. Při čtení prvního příběhu o tom, jak chtěla babička řídit nejrychlejší auto na světě, jsme smích přímo řvali. Nyní je kniha neustále v oběhu mezi čtenáři. Za dětmi ze 4. tříd přijel na besedu regionální autor Jiří Šandera. Vyprávěl dětem o tom, jak vlastně začal psát knihy pro děti. Nejdříve napsal pohádku pro své malé děti. Pohádka

se jim líbila a tak napsal ještě další a z nich potom vznikla první kniha Bambalanda a Štrutalanda. Představil své další knihy Pohádky z kouzelné zahrady, Co vyprávěla houpací síť. Ukázal také poslední vydané knihy Co mě čeká ve školce a Rýmování se zvířátky. Pro děti měl připravenou besedu o knize Naše třídní je mimozemšťan. Z knihy četl ukázky a potom si s dětmi vyprávěl o škole, učitelích a jejich zážitcích ze školy. Pro dospělé jsme připravili besedu s panem Evženem Kopeckým, zahradníkem Státního zámku v Rájci-Jestřebí. Besedovali jsme na téma Podzim v zahradě. Dozvěděli jsme se, jak připravit zahradu na zimu, co všechno je nutné udělat, kdy vysazovat stromky, cibuloviny, česnek, jak připravit na zimu trávník, jezírka atd. Každé říjnové pondělí odpoledne čekalo na malé děti čtení pohádek z Pohádkovou babičkou. Po přečtení pohádky jsme si o ní chvíli povídali. Připravili jsme pro děti tvoření drobných předmětů z papíru – zvířátka,

lampiony, draky apod. S tvořením jim pomáhaly jejich maminky a babičky. Hotové věci si děti hrdě odnášely domů. V Týdnu knihoven získala naše knihovna 28 nových čtenářů především dětí. Všechny akce, které naše knihovna v tomto týdnu připravila, se návštěvníkům knihovny líbily a už se těší na další besedy a tvoření.

Do konce roku ještě chystáme besedu s cestovatelem panem Stanislavem Navrátilem na téma Rumunsko nejsou jenom pláže, v pátek 21. listopadu chystáme Den pro dětskou knihu, 30. listopadu proběhne na radnici v Lysicích vánoční jarmark a 2. prosince ve spolupráci s klubem seniorů připravujeme vánoční výstavu.

Zlínský kraj ocenil čtyřlístek nejlepších knihoven a knihovníků v kraji

Jana Tomancová

Zlínský kraj a Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně již podruhé ocenili práci veřejných knihoven ve Zlínském kraji, jejich přínos k rozvoji knihovnických a informačních služeb a jejich mimořádné počiny. Soutěž se konala pod záštitou Ladislava Kryštofa, člena Rady Zlínského kraje pro oblast kultury a cestovního ruchu. Knihovny i jednotlivce navržené na toto ocenění mohli nominovat zástupci zřizovatelů a provozovatelů knihoven a také odborná veřejnost.

Soutěž byla vyhlášena v dubnu 2014. Starostové i knihovníci byli o soutěži informováni na seminářích a prostřednictvím mailů. Kritéria a podmínky hodnocení byly vystaveny na webu krajské knihovny. Sešlo se celkem osmnáct nominací. Vyhodnocení nejlepších knihoven proběhlo ve dvou kolech. V prvním kole byly knihovny hodnoceny podle kvantitativních ukazatelů (statistické výsledky, plnění standardů VKIS) a nejlepší knihovny postoupily do druhého kola. Vybrané knihovny byly navštíveny odbornou komisí, která hodnotila jejich vzhled, péči o knihovní fond a posuzovala jejich mimořádné aktivity, jako např. ediční a publikační činnost, zapojení do projektů, spolupráci v rámci regionálních funkcí knihoven. Komisi tvořili ředitelé a metodičky pověřených knihoven kraje a krajské knihovny a také vedoucí oddělení kultury kraje.

Proč taková soutěž, když máme soutěž v rámci Vesnice roku a další celostátní soutěže? Chtěli jsme, aby mohly být oceněny i knihovny měst a obcí, které se nikdy do Vesnice roku nepřihlásí.

Zlínský kraj má čtyři okresy, a proto byly oceněny čtyři knihovny, z každého okresu jedna:

Městská knihovna Hulín,

Místní knihovna v Modré,

Obecní knihovna Horní Lideč,

Městská knihovna ve Slušovicích.

Všechny oceněné knihovny mají společné to, že k běžné činnosti připojují řadu aktivit pro děti a dospělé, zapojují se do akcí organizovaných SKIPem a samozřejmě si vytvářejí své vlastní metody, jak přilákat do knihovny další čtenáře. A na statistických ukazatelích knihoven je to také znát. O knihovnách tedy jen ve stručnosti. Městská knihovna ve Slušovicích je knihovnou, která sídlí v nových bezbariérových prostorách, po přestěhování došlo také k posílení pracovníků knihovny. Převážná část akcí města je organizována právě knihovnicemi. Nejmenší oceněnou knihovnou byla Místní knihovna v Modré. Komise byla mile překvapena příjemnou obecní

knihovnou s aktivní dobrovolnou knihovnicí. Za okres Kroměříž byla vyhodnocena knihovna v Hulíně. Knihovna spolupracuje s mnoha dalšími organizacemi města a organizuje spoustu vzdělávacích aktivit včetně univerzity třetího věku. Obecní knihovna v Horní Lidči, o které snad všichni čtenáři slyšeli, protože se stala Knihovnou roku 2014, celou komisí nadchla. Už jen to, že 22 % obyvatel obce je registrovanými uživateli této obecní knihovny, mluví za vše. Prostory knihovny jsou nápadité a velmi pěkné.

Trochu nás mrzel nešťastný termín krajského oceňování, které se konalo ve stejném termínu jako vyhlašování celostátní soutěže v Klementinu, jež bylo z původního data přesunuto kvůli volbám. Ale to je život a místostarosta Horní Lidče se se svou paní, která pracuje jako knihovnice, o radost z krajské akce doma určitě podělil.

Vybrané knihovnice obdržely **zvláštní uznání** za vynikající práci v knihovnách:

Dita Uhříková z Obecní knihovny Rajnochovice,

Zoja Chodůrová z Místní knihovny Babice,

Alena Kozubíková z Obecní knihovny Valašská Polanka,

Hana Stloukalová z Městské knihovny Josefa Čižmáře Vizovice.

Radní pro kulturu přidal již v loňském roce svou vlastní cenu za celoživotní přínos knihovnictví, kterou letos získala dlouholetá knihovnice malé knihovny na Vsetínsku, **Malé Bystřice, paní Radmila Novosadová.**

Aktivita, ale také skromnost, zapálení pro práci v knihovně, to jsou společná slova pro oceněné knihovnice.

A jak proběhlo slavnostní oceňování? Ačkoliv máme pěkné prostory v krajské knihovně, zvolili jsme již podruhé reprezentativní prostory úřadu Zlínského kraje a ze zkušenosti víme, že novináři i místní televize si sem cestu vždy najdou.

Slavnostního aktu, který byl doprovázen vystoupením dětského flétnového kvarteta, se kromě knihovníků a zřizovatelů knihoven zúčastnili někteří radní, politici a další osobnosti kulturního života kraje. Všechny oceněné knihovny získaly od Zlínského kraje kromě pamětních listů a květin také šek na 10 000 Kč. Oceněné knihovnice doslaly poukázky na nákup knih podle vlastního výběru.

Někdy polemizujeme o množství ocenění pro knihovny, ale při pohledu na spokojené knihovníky s náručí květin si myslíme, že takové akce mají stále svůj význam a mohou přispět ke zvýšení prestiže knihoven i povolení knihovníka.

Ještě jednou všem oceněným i touto cestou gratulujeme!

Národní seminář informačního vzdělávání – čtyřikrát a pokaždé jinak

Iva Zadrazilová, Jan Zikuška
zadrazilova@phil.muni.cz, zikuska@phil.
muni.cz

Úvod

Národní seminář informačního vzdělávání je dnes již pravidelnou akcí, která probíhá každoročně a která si za předchozí čtyři ročníky vydobyla první příčku mezi ostatními semináři a konferencemi, které se týkají oblasti informačního vzdělávání a informační gramotnosti. Za jejím zrodem stáli pracovníci projektu NAKLIV (Národní klastr informačního vzdělávání), který byl v rámci evropských fondů realizován v rámci Kabinetu informačních studií a knihovnictví na FF MU v letech 2009–2012. Tento projekt byl zaměřen na vzdělávání knihovníků v oblasti informační gramotnosti, zejména pak na to, aby knihovníci byli schopni lépe připravit a odučít lekce pro uživatele ve vlastních knihovnách. Knihovníci se během roku setkávali na jednodenních seminářích a nápad na uspořádání vícedenního semináře (konference) byl tedy logickým vyústěním těchto aktivit. První Národní seminář se konal na v květnu 2011 a od té doby již proběhly další tři ročníky, poslední v červnu tohoto roku. První dva ročníky se odehrály pod taktovkou již zmíněného projektu NAKLIV, po ukončení tohoto projektu převzal

organizaci celé akce projekt CEINVE (Centrum informačního vzdělávání na MU), který je pokračovatelem projektu NAKLIV. Projekt CEINVE je podobně jako projekt NAKLIV zaměřen na informační gramotnost, liší se ale zejména cílovou skupinou, kterou již primárně tvoří knihovníci, ale vysokoškolští studenti.

Účastníci

Cílová skupina této akce byla tedy jasná – jedná se o osoby věnující se problematice informačního vzdělávání. Smyslem a cílem celé akce byla od začátku snaha zvyšovat nejen odborné znalosti a dovednosti potřebné pro rozvoj kompetencí v oblasti informačního vzdělávání, ale také snaha o podporu spolupráce a síťování mezi jednotlivými účastníky. Díky tomu, že se mezi účastníky pravidelně objevují knihovníci všech typů knihoven, zejména pak ti, kteří mají na starost vzdělávání svých uživatelů nebo řízení knihovny, jsou získané kontakty a možnost předání zkušeností velmi cenným artiklem. Na prvních dvou ročnících převládali zejména knihovníci z vysokoškolských knihoven, postupně se ale začali přidávat lidé z městských a krajských knihoven. Knihovníci ovšem nejsou jedinou skupinou, která se akce účastní. Další významnou část tvoří lidé z akademického prostředí, zejména pak vyučující, a pravidelně také přijíždí studenti oboru Informační studia a knihovnictví.

Program a forma akce

Průměrný počet účastníků každého Národního semináře se pohybuje kolem čísla osmdesát. Místem konání semináře vždy byl hotel Luna v Koutech u Ledče nad Sázavou, který svou polohou uprostřed lesů poskytuje zázemí pro ničím nerušené prožití semináře. Vzhledem k tomu, že akce trvá tři dny, je vždy poměrně náročné

připravit program tak, aby pokryl jak odbornou, tak komunitní a síťovací potřebu. Je nutné také zdůraznit, že program, a to jak po odborné, tak po formální stránce, se s každým dalším ročníkem trochu měnil a přizpůsoboval požadavkům účastníků. Jako příklad je možné uvést první ročník Národního semináře, který byl vesměs tvořen klasickými přednáškami. Přednášející byli cíleně pozváni na základě svých profesních zkušeností, objevil se mezi nimi třeba Josef Šlerka, Adam Zbiejczuk nebo Vít Šisler. S velkým zájmem se setkala zejména přednáška dvou knihovnic z USA, konkrétně z knihovny v Linfield College. I přesto byl formát akce přizpůsoben tak, aby byl co nejvíce různorodý. Kromě klasických přednášek a diskuzí byl součástí programu sociální blok, věnovaný využití sociálních médií, který zajišťovali rovnou tři přednášející. Součástí programu bylo také několik praktických workshopů, například možnost vyzkoušet si nové technologie. S velkým zájmem účastníků se setkala WIKIfórum, během kterého mohli sami vystoupit a předat ostatním svou inspiraci. V návaznosti na přednášky, které na tomto ročníku zazněly, byl vydán sborník Trendy v informační gramotnosti (k dispozici na <http://eknihy.knihovna.cz/kniha/trendy-v-informacnim-vzdelavani>).

Po ukončení prvního ročníku byl všem účastníkům rozeslán evaluační dotazník, ve kterém jsme zkoumali jejich spokojenost s průběhem akce. Z odpovědí vyplynulo, že by účastníci místo klasických přednášek uvítali spíše praktické workshopy, během kterých se více naučí a budou moc získané poznatky rovnou zařadit do své praxe. Druhý ročník Národního semináře byl tedy připraven tak, aby reflektoval toto přání. Program byl sestaven z praktických workshopů, určených vždy pro cca 10-12 osob. Workshopy probíhaly paralelně s tím, že se opakovaly, takže každý měl možnost poskládat si program tak, aby vyhovoval jeho zájmům. Po ukončení každého bloku workshopů byl vyhrazený čas na sdílení, během kterého si ti, kteří se účastnili různých workshopů, mohli předat vzájemné zkušenosti.

Třetí ročník přinesl poměrně zásadní změnu ve formátu akce a to opět mimo jiné díky informacím získaným od účastníků během závěrečné reflexe. Základ v podobě workshopů zůstal zachován, ale program byl doplněn o přednášky dvou zvaných "keynote" řečníků a neformální síťovací aktivitou s názvem "Informační

šampion". Síťovací aktivita probíhala venku formou soutěže, účastníci obcházeli různá stanoviště a plnili tematické úkoly – například na stanovištích, kde se řešil výzkum nebo nové technologie. Výběr hlavních hostů byl určen jejich působením v oblasti vzdělávání, a proto si účastníci mohli vyslechnout přednášku ředitele agentury Scio Ondřeje Štefla a předsedkyně akreditační komise Vladimíry Dvořákové. Záměrem bylo doplnit praktickou stránku workshopů o diskuzi s lidmi, kteří primárně nepůsobí v oblasti knihovnictví, ale přitom mohou svými zkušenostmi ukázat knihovníkům jiný pohled na vzdělávání obecně. Tento ročník hodnotili účastníci velmi pozitivně, kombinace přednášky zvaného odborníka s praktickými workshopy a síťovací aktivitou byla z jejich pohledu velmi přínosná. Proto jsme tento formát zachovali i během zatím posledního ročníku a to jen s mírnými úpravami. Síťovací aktivita proběhla hned první den odpoledne, a protože se soutěžilo ve skupinách, mohli se účastníci seznámit již během ní jak mezi sebou, tak s organizátory, lektory i s hlavním řečníkem, kterým byl Ondřej Neumajer, jeden z předních odborníků na oblast vzdělávání. Praktické workshopy, které byly na programu druhý den, byly s ohledem na téma přichystány ve dvou verzích – krátké hodinové a delší dvouhodinové. Sdílení zkušeností probíhalo vždy volnou formou po každém bloku workshopů. Součástí programu byla závěrečná reflexe a jako každým rokem i oblíbené WIKI fórum, během kterého účastníci shrnuli obsah jednotlivých workshopů.

Témata

Pokud se podíváme na obsah jednotlivých přednášek a workshopů průřezově za všechny čtyři akce, je poměrně snadné vysledovat témata, které se objevila nejčastěji:

- kreativní techniky a kreativní myšlení
- výzkumy v knihovnách

- sdílení zkušeností se vzdělávacími lekcemi v jednotlivých institucích
- mobilní aplikace a nové technologie
- mediální gramotnost
- nové formy vzdělávání – webináře, e-learning
- metody kritického myšlení ve vzdělávání
- sociální média
- etika a informační bezpečnost
- prezentační a komunikační dovednosti

Workshopy jsou vždy praktické, což znamená, že účastníci mají možnost osvojit si během nich určitou dovednost, vyzkoušet si navrhnout například vlastní dotazník, vytvořit si myšlenkovou mapu, na vlastní kůži zažít některé metody kritického myšlení apod.

Poslední ročník akce opět ukázal, že ze strany knihovníků stále trvá velká poptávka po tématech, k nimž se v rámci běžných školení nedostanou a že díky Národními semináři získávají nové inspirace. Jejich spokojenost s akcí ukazují i odpovědi z evaluačního dotazníku:

„2014 – Jednoznačně nejlepší ročník!“

“Nejlepší odborná akce, na jaké jsem kdy byla! Jen tak dál!”

“Jako vždy příjemné osvěžení v každodenní rutině, vždy mne setkání s ostatními profesionály nakopne a nabije novými podněty a nápady.”

„Spíše než za konkrétními workshopy jezdím právě za tímto 'komunitním feelingem'.»

Oblibenost akce ukazuje mimo jiné i to, že se pro ni vžil neformální název Nášer, který i přes své mírně pejorativní vyznění je dnes zažitou značkou.

Co dál?

A jaká je budoucnost akce? Nedokážeme nyní říct, kolik dalších ročníků se ještě uskuteční, protože akce je financována z prostředků EU a operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost, který v příštím roce končí. Jistě ale víme, že pátý ročník Národního semináře se uskuteční. Kdy a kde? Opět v Koutech u Ledče nad Sázavou v druhém červnovém týdnu. Pokud se tedy chcete účastnit, rezervujte si ve svých diářích termín 8. – 11. června 2015. Budeme se na vás těšit!

Conference Library Marketing Tuesday 2014

Barbora Buchtova

Barbora.Buchtova@mzk.cz

Dne 23. 9. 2014 se po roční odmlce opět uskutečnil třetí ročník konference Library Marketing Tuesday, zaměřený na téma marketingu v knihovnách. Konference byla pořádána ve spolupráci s Kabinetem informačních studií a knihovnictví a Asociací knihoven vysokých škol České republiky a konala se tentokrát v prostorách Otevřené zahrady v Brně. Na konferenci byla rozebírána témata zaměřená na vztah knihoven a marketingu, PR, webdesignu, sociálních médií a designu služeb. Promluvil zde celkem deset odborníků z knihoven i komerční sféry, kteří mají s marketingem řadu zkušeností.

Ilona Trtíková – Marketing ve vysokoškolských knihovnách

Ilona Trtíková se ve své prezentaci zaměřila na marketingové aktivity Ústřední knihovny ČVUT, ve které sama pracuje. Mezi cíle této knihovny patří: podpora studia, vědecká komunikace, sdílení informací a znalostí a management výsledků vědy. Ilona Trtíková se domnívá, že knihovna je důležitou součástí univerzity, stejně jako jsou ozubená kola součástí hodinek. Proto je třeba knihovnu integrovat do života univerzity. Ústřední knihovna ČVUT se snaží pracovat se svými uživateli a poznávat jací jsou také mimo zdi knihovny – jinými slovy vnímat každého uživatele jako člověka. Pro navázání komunikace s uživateli zmínila Ilona Trtíková zajímavý moment **“dostat se do kuchyňky”** – protože právě kuchyňky zpravidla bývají místy, kde se lidé cítí uvolněně a kde si navzájem předávají informace.

Olga Jurášková – Od výrobku k emocím. Marketingový mix budoucnosti

Olga Jurášková z Fakulty multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati se zaměřila na marketingový trend současné doby – přesun pozornosti od produktu a ceny (koncept 4 P) k **zákazníkovi, osobnímu přístupu, zážitku a emocím**. Zatímco dříve bylo důležité především, jakou má produkt cenu, dnes rozhodování zákazníků ovlivňuje spíše uživatelský zážitek a to, jak je produkt nebo služba komunikována. Olga Jurášková mluvila hodně o principech budování značky jakožto něčeho “co existuje v hlavě člověka”. Ideální brand podle ní mají ty instituce, ve kterých člověk “nemusí nic, ale může všechno”. Příkladem je třeba Apple Store, kde si člověk může vyzkoušet veškerá technologická zařízení, ale zákazníci necítí při návštěvě tohoto obchodu žádný tlak k tomu, aby museli výrobky nakupovat. V závěru Olga Jurášková představila ještě marketingový mix budoucnosti – **koncept 4 E** (experience, economy, employees, emotion). Důležité v tomto konceptu je se pozornost zaměřuje nejen na uživatele, ale také na zaměstnance, kteří jsou nedílnou součástí každé instituce a zásadně ovlivňují to, jak je výsledný produkt nebo služba přijímána. Pro inspiraci také vyvolala ostatní knihovnický k zamyšlení, zda budují svoji značku a zda vědí, jaké hodnoty jsou s jejich značkou spojeny.

Otto Bohuš – Zlepšete si web. Ideálně mačetou

Přednáška Otto Bohuše vycházela z citátu “Mnoho psů, čtenářova smrt” a snažila se prakticky ukázat, co je na webu knihovny opravdu důležité a co je naopak často lepší vynechat. Na příkladech několika webů Otto Bohuš prakticky ukázal, že jsou weby knihoven mnohdy plné různých informací, které čtenáři vlastně ani nepotřebují vědět. Poukázal také na zbytečnost několikanásobných menu či dlouhých textů a obrázků bez kontextu. Mezi tři nejdůležitější otázky, které si čtenáři podle něj s největší pravděpodobností pokládají, patří:

- **KDE vás najdou?**
- **KDY máte otevřeno?**
- **JAK najít/půjčit/prodloužit?**

Zdůraznil také to, že 80 % návštěvníků vašeho webu pravděpodobně hledá stále dokola těch samých 20 % informací, proto je zapotřebí určit které informace to jsou a zbytek se snažit vypustit, protože ostatní informace mohou jen zhoršovat orientaci čtenářů na webu.

Jan Schmid – Kdo jsou fanoušci knihoven na sociálních sítích?

Jan Schmid ve své prezentaci ukázal, co mají společného anebo naopak rozdílného fanoušci českých knihoven na sociálních sítích. Prostřednictvím analýzy, kterou zpracoval za použití analytických nástrojů jejich firmy, zjistil, že **skální fanoušci knihoven** v České Republice jsou knihovníci sami – tedy odborná veřejnost pracující buď v knihovnách, nebo nějakým jiným způsobem v knihovnickém oboru. Tito lidé bývají zpravidla fanoušky odborných médií, spolků a portálů (např. Čtenář, ÚISK, Knihovny.cz, SKIP, Inflow, Ikaros, Souborný katalog ČR, Ptejte se knihovny, Nástroje.knihovna.cz, Bibliohelp apod.). Dále pak sledují stránky městských knihoven, nakladatelství, knihkupectví, současných českých autorů a portálů zaměřených na čtenářství. **Středním segmentem**, tvořícím asi 15 % těch, kdo sledují stránky českých knihoven, jsou studenti či “knihomolové”, kteří mají blízký vztah k četbě. Ti jsou často fanoušky literárních časopisů a portálů (Portál české literatury, iLiteratura, Svět knihy, Magnesia Litera, Literární noviny, Revolver Revue, časopis H_aluze apod.), e-knih a mluveného slova či autorských čtení. Tento segment pojímá knihovnu také jako místo pro studium. Často se jedná o samotné studenty, kteří jsou fanoušky nejrozličnějších ústavů, fakult, akademií a kateder. Mezi nejrozšířenějšími obory, o které má tato skupina zájem, je především historie a sociologie. Pro tento segment je také důležitá kultura a mimo knihoven i různé další kulturní instituce. **Nejrozsáhlejší segment fanoušků českých knihoven**, tvořící 80 %, má neobyčejný zájem o veřejný prostor. Mimo sledování stránek, které se přímo zaměřují na veřejný prostor obecně, jsou také fanoušky divadel, kin, muzeí, galerií či coworkingových center. Je pro ně vlastní také lokální patriotismus – tedy sledování stránek, týkajících se jejich regionu – a láska ke kávě. Pro tento segment je typická rovněž občanská angažovanost, která se projevuje sledováním stránek politiků, aktivistických i satirických politických stránek, projektů typu Rekonstrukce státu či Slibujeme a také zájem o lidská práva. Tento nejrozsáhlejší segment sleduje rovněž často zpravodajství a rozhlas či vážené authority. V závěru ještě porovnal Jan Schmid rozdíly mezi fanoušky národních knihoven a knihoven městských.

Helena Továrková – Jak na mediální komunikaci. Jednoduše.

Helena Továrková z Jihomoravského inovačního centra se zaměřila především na media relations – tedy public relations zaměřené na vztah s médii. Tvrdí, že pro media relations je **nejzásadnější budování vztahu s novináři** – a to mnohem zásadnější než vytváření dlouhých contact listů, na které jsou pak rozesílány hromadné emaily a tiskové zprávy. Začátek podobného vztahu může být takový, že zkrátka zavoláte do redakce a řeknete, čím může být váš příspěvek pro noviny zajímavý. Helena Továrková poukázala na to, že je v dnešní době mnohem snadnější zastihnout novináře v redakci než v terénu, proto jednoznačně doporučuje telefonování. Navrhuje také budovat vztah především s těmi novináři, kteří se o vaše pole působnosti již zajímají. Kvalitní vztah i s jen několika málo novináři vám může posloužit mnohem lépe a můžete díky tomu získávat větší prostor v médiích nebo být propojeni s dalšími institucemi či lidmi, kteří se ve vaší oblasti již pohybují.

Jan Řezáč – Redesign webu knihovny

Webdesigner Jan Řezáč se ve své prezentaci snažil poradit, jak postupovat, když zadáváte nový web. Nejhorším možným řešením je podle něj vypsat výběrové řízení a následně vybrat ten “nejhezčí” návrh. Jan Řezáč tvrdí, že z takového postupu nemůže vzejít nic dobrého, jelikož kvalitní web je možné vytvořit jen na základě **dialogu mezi zadavatelem a tvůrcem** a musí se opírat o **předešlá uživatelská testování**. Získat kvalitního webdesignera je pro knihovny však většinou finančně nedostupné, proto Jan Řezáč **doporučuje využívat databáze webových šablon**, které jsou dostupné již od 3 dolarů a je možné je nastavit na nejrůznější redakční systémy. Jednou z takových databází je např. Envato Market na adrese <http://market.envato.com/>.

Jan Řezáč ve svém příspěvku také představil tzv. See – Think – Do Framework. Tento koncept vysvětluje jak postupovat při vytváření webu. Skládá se ze tří prvků:

- 1) **See** – když člověk přijde na nějakou stránku, mělo by mu být již při prvním pohledu jasné, na jaké stránce se nachází. U webu knihovny by například mělo být jasné, že se jedná o knihovnu a v jakém městě tuto knihovnu najdeme. Pokud to návštěvníkovi webu není jasné, často odchází.
- 2) **Think** – v této fázi člověk už ví, kde je a přemýšlí, jestli se mu to může k něčemu hodit a jestli se ocitl na stránce, kterou potřebuje.
- 3) **Do** – v této fázi se ocitají návštěvníci webu, jestliže ví, kde jsou, ví, jestli tam něco chtějí udělat a jsou ochotni to udělat. Může se jednat například o nákup, registraci na web či do knihovny, zapsání se k odběru newsletteru nebo sdílení na sociální síti.

V závěrečném shrnutí Jan Řezáč připomněl, na co by knihovna měla především myslet při vytváření nového webu, a zdůraznil, že nejzásadnější je:

- definovat přínosy webu pro knihovnu,
- kontinuální vyhodnocování metrik,
- poznání návštěvníků,
- kvalitní obsah webu.

Ivan Petrův – Ze sklepa do světa

Ivan Petrův vyprávěl příběh jejich koželužské dílny Brašnářství R. Tlustý, která se doslova z nuly vypracovala na úspěšnou firmu. To se jim povedlo především díky aktivnímu využívání sociálních médií. Přestože se odvětví koželužství může zdát na míle vzdálené knihovnické profesi, Ivan Petrův našel několik zajímavých paralel, které mohou být inspirací i pro knihovníky. Jednou z nich je například to, že **osobní přístup a kvalitní komunikace by měla být samozřejmostí v jakémkoli oboru**, kde je instituce v přímém kontaktu se zákazníkem.

Pavína Lonská – Designový model pro knihovny

Pavína Lonská ve svém příspěvku představila několik trendů ze zahraničí. Mezi nimi například:

- **Od vzdělávání k potřebám a zájmům občanů.**
- **Méně knih na regále, více života v knihovně.**
- **Knihovna jako místo pro učení, setkávání, tvoření a inspiraci.**

Upozornila také, že jeden model na to, jak by knihovna měla fungovat, neexistuje a že by vždy měla vycházet z prostředí, ve kterém existuje a tomu také přizpůsobovat svůj design a služby. Pavína Lonská také zdůraznila, že se v zahraničí více než u nás uplatňuje **retail concept**, kdy jsou knihy vystavovány na policích podobně jako v knihkupectví. Spoustu těchto návrhů může být pro české knihovny velkou inspirací. Na jiné, jako například na knihovny otevřené 24 hodin denně, kde jsou čtenáři schopní využívat možnosti knihovny bez obsluhy personálu, však možná ještě česká společnost není dostatečně zralá.

Olga Biernátová – Zapojte ty, na které cílíte!

V závěrečné přednášce ukázala Olga Biernátová na koho cílit, když pracujete v akademické knihovně, a **jak s jednotlivými cílovkami pracovat**. Pokud například cílíte na akademické pracovníky, je vždy vhodné si dopředu zjistit, na čem konkrétní akademik pracuje, co ho zajímá, co už ví a co by se mu mohlo hodit. Poté je dobré domluvit si osobní setkání, na které přijдете už například s konkrétním návrhem. Při rozhovoru je zapotřebí se hodně ptát, abyste zjistili, čím vším si vzájemně můžete být nápomocní. Jestliže cílíte na studenty, doporučuje Olga Biernátová **obracet se spíše na skupiny**, které jsou stálejší než jednotlivci. Můžete začít například se studentskými spolky. Velice přínosné může být využití crowdsourcingu, je ale dobré mít vždy něco na oplátku, aby byli studenti motivováni. Po navázání kontaktu je zapotřebí nadále udržovat komunikaci a usilovat o spolupráci. V závěru ještě Olga Biernátová dodala tři rady, jak může knihovna shánět peníze:

1. **Nebojte se nechat si zaplatit** – jakákoli nadstandardní služba si zaslouží speciální finanční ohodnocení.
2. **Hledejte partnery** – knihovna může být zajímavým partnerem i pro komerční sféru.
3. **Ovládněte umění barteru.**

Všechny přednášky byly velice inspirující a bezpochyby velice přínosné pro knihovny, jelikož ukazovaly prolínání aktuálních trendů v marketingu s knihovnickou oblastí. Pokud bych měla shrnout, co všechny příspěvky

spojovalo, bylo by to určitě **zaměření na uživatele**. Zjišťování a uspokojování uživatelských potřeb a stejně tak aktivní komunikace s těmi, kdo knihovny potřebují a navštěvují, by mělo být základním kamenem všech marketingových strategií. Marketingové postupy se do knihoven sice teprve pomalu dostávají, nicméně je třeba uznat, že za posledních pár let došlo k velikému pokroku a že si knihovny začaly uvědomovat jejich důležitost. Proto je skvělé, že se konají takové konference jako je právě Library Marketing Tuesday, kde mají knihovníci možnost načerpat nové poznatky z této oblasti.

Dlouhá noc a její krátké texty

Lucie Judová
oei@oei.cz

Pět minut pro lyriku, prózu, divadlo nebo zpěv. To je Dlouhá noc krátkých textů.

Svých pár minut slávy před nadšeným publikem může zažít každý.

Dlouhá noc krátkých textů je už tradiční literární akcí v němčině. Vždy v dubnu a listopadu se od 19:00 hod. večer sejdou posluchači a také účinkující, aby až do otevřeného konce poslouchali, tleskali, zpívali nebo někdy i plakali smíchy. Pokaždé se večer odehrává na předem dané téma. Všechny příspěvky je nutno nejpozději dva dny před večerem přihlásit a až v den konání je jasné, co bude na programu. Taková je strategie organizátorů, kteří chtějí diváky do poslední chvíle napínat. Účinkující si naopak lámou hlavu, co vlastně na dané téma přivřít, jestli sáhnout po osvědčených autorech anebo se pustit do vlastní tvorby?

Na začátku stojí také výzva, jak se poprat s cizím jazykem – podmínkou pro vlastní vystoupení je solidně ovládat němčinu. Samozřejmě, že jsou mezi diváky a účinkujícími také rodilí mluvčí, vždyť se to za 25 ročníků konání už rozšířilo a není tajemstvím, že místa minimálně na sezení si člověk musí „vybojovat“ a kdo přijde včas, ten sedí. Večer je zdarma přístupný a neexistují žádné vstupenky nebo místenky. Kolik lidí přijde, je také tak trochu překvapením, je však možné dát o sobě vědět na sociálních sítích.

Ve čtvrtek 20. listopadu se uskutečnila na Österreich Institutu Brno už 25. Dlouhá noc s podtitulem „Opona vzhůru – histor(ky) od roku 1989 do dnešních dnů“. Večer se konal ve velkém sále, který tentokrát doslova praskal ve švech.

Melodie Kurta Weila zahájila večer v podání Otto Schnelzera z FF s klavírním doprovodem studentky Petry Andrllové. Divadelní skupina Gruppe07 předvedla pár krátkých skečů, divadelníci z DoppelL přispěli kouskem se záhadným názvem EIKENGETTOSETISFEKSCHIN. Václav Meidl z Rakouského kulturního fóra v prvním bloku

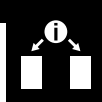
vystoupil s velmi osobní vzpomínkou na rok 1989. Už tradičními účinkujícími byli představitelé FF Jaroslav Kovář, vedoucí katedry germanistiky, a Zdeněk Mareček, který citoval z pera Petra Demetze.

Jednotlivé bloky byly orámovány přestávkami na občerstvení, živě se diskutovalo i na chodbách o více než 20 příspěvcích. S půlnocí se všichni rozešli s příslibem, že na té 26. dubnové noci rozhodně nesmí chybět.

Pořadatelem Dlouhé noci krátkých textů je Österreich Institut Brno spolu s FF a PedF MU Brno, Rakouským kulturním fórem Praha, MZK a DAAD.

<https://www.facebook.com/nemcinavbrne/photos/a-10152501713850108.1073741842.152756425107/10152501720695108/?type=1&theater>

Moderní manažerské techniky – Nešéfujte, ale ved'te! (1. díl)

Libuše Foberova

Libuse.Foberova@centrum.cz

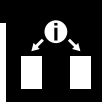
„Lidé se neřídí. Úkolem je lidi vést.“ (Drucker, P.)

„Šéf by měl umět vytvářet přátelské vazby, což velmi jednoduše řečeno znamená, aby uměl v druhých vidět to, co je v nich nejlepší.“ (Dale Carnegie)

JAK ZAČÍT?

Článek se zamýšlí nad tím, co vše by měla veřejná knihovna nabídnout, aby uspěla i v budoucnu. Role managementu je klíčová. Manažerská práce je práce s lidmi. Manažer by tedy měl být někdo, kdo v lidi věří, kdo si lidí váží a kdo je má rád. Zní to jako klišé, ale domníváme se, že jedině manažer, který v lidi věří, může úspěšně řídit a vést knihovnu. Manažer stmeluje a motivuje kolektiv/tým, určuje a nastavuje pravidla, zastupuje knihovnu navenek, opatřuje zdroje (zejména finance) a dbá na hospodárnost. Knihovny jsou financovány z veřejných rozpočtů a je tedy nutné, aby hospodařily se svěřenými prostředky efektivně a přinášely užitek nejen jednotlivcům, ale celé komunitě – společnosti, ve které působí. Je nutné si nejprve uvědomit, co se skrývá pod označením úspěšná veřejná knihovna. Uvědomit si, co je posláním knihovny. Strategické řízení se ukazuje v době turbulentních změn jako výhodné. Je o nás slyšet, jsme vidět, je 14 % registrovaných uživatelů v knihovnách České republiky hodně, málo, přiměřeně? Sledujeme trendy ve světě, víme, kam směřuje vývoj informačních a komunikačních technologií? Je naše firemní kultura dobrá, špatná, žádná, nebo vynikající? Jsou naše služby

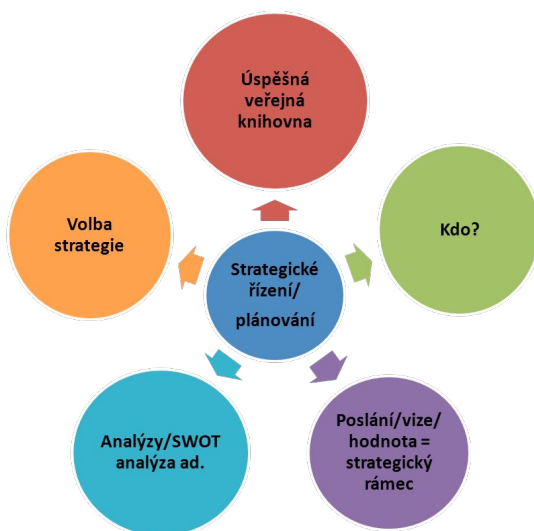

skutečně kvalitní? Panuje u nás „týmový duch“? Dokážeme opatřit potřebné finance na aktivity knihovny i odjinud? Tyto a mnoho dalších otázek si klade management, kterému není jedno, zda zastupuje průměrnou, či úspěšnou knihovnu.

Úplně nejdůležitější je rozhodnutí, že chceme být lepší a úspěšní, a jsme ochotni pro to něco udělat. To je jen začátek. Musíme dokázat vysvětlit zaměstnancům, že bez nich tyto cíle nezvládneme. V tomto příspěvku se budeme věnovat strategickému řízení. Druhý díl zaměříme na budování značky knihovny a na metody, jak využít potenciál zaměstnanců, jak lidi efektivně vést. Třetí a čtvrtý díl představí trendy v knihovnictví, firemní kulturu a možnosti fundraisingu v knihovnách.

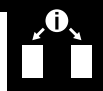
STRATEGICKÉ ŘÍZENÍ

Obr. č. 2) Strategické řízení (Šedivý, M. – Medlíková, O., 2009)

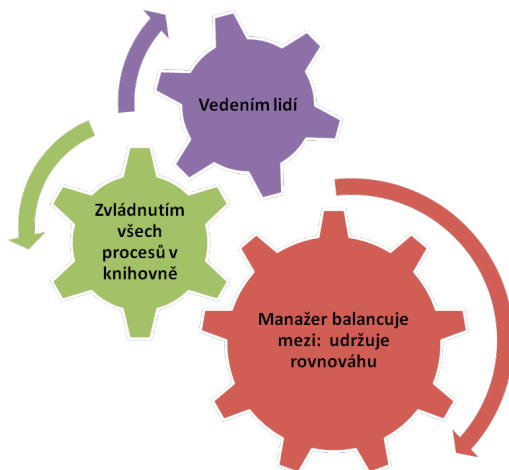
Je nutné si uvědomit, jak vypadá úspěšná veřejná knihovna, co je vlastně naším cílem. Co musí knihovna splňovat, aby byla špičková – úspěšná. Dále si musíme vyjasnit, kdo strategicky knihovnu řídí. Jaký je rozdíl mezi leadershipem (vůdcem) a manažerem vykonavatelem. Veřejná knihovna nežije ve vzduchoprázdnu, většinou se jedná o příspěvkovou organizaci, která je zřízena (obcí, městem, krajem) za nějakým účelem. Ředitel knihovny musí vycházet ze strategie zřizovatele, vůdcem je v tomto případě zřizovatel. Ředitel je manažer – vykonavatel. Strategie knihovny by měla korespondovat se strategií zřizovatele.

Strategický rámec tvoří poslání, vize a hodnota knihovny. Vytvořte vizi a sdílejte ji s druhými. Manažer musí být schopný o své vizi efektivně komunikovat. Pro vizi musíte získat zaměstnance. Začneme tím, že si stanovíme jasné cíle, vytvoříme a sdělíme všem srozumitelnou vizi, takovou, se kterou se zaměstnanci dokážou ztotožnit. Musíme vtáhnout do dění o rozhodování v knihovně zaměstnance (zplnomocnit je k velkým věcem), jedině potom dokážou posunout knihovnu výš. Zaměstnanci by měli vnímat svou roli v knihovně a měli

by být orientovaní na výsledky. Rovněž vedoucí a ředitel musejí hrát svou roli a uvědomovat si, co je jejich práci. Ředitelem knihovny je většinou knihovník, je důležité, aby hrál novou roli, roli ředitele a uvědomoval si ten rozdíl.

Vedoucí by měl být schopný spolupracovat s lidmi a dobře s nimi vycházet. Vždy by si měl být vědom toho, že nejcennějším majetkem knihovny jsou lidé – zaměstnanci a zákazníci. Vést lidi představuje pomoc podřízeným, aby využívali celý svůj potenciál ve prospěch knihovny.

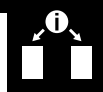
Obr. č. 3) Rovnováha mezi vedením lidí a zvládáním procesů v knihovně

„Většina z toho, co nazýváme managementem, je házení klacků pod nohy lidem, kteří se snaží splnit své úkoly.“
(Drucker, P.)

Úkolem dobrého vedoucího je motivovat lidi, učit je, pomáhat jim a starat se o ně. Je rozdíl starat se, aby se věci dělaly správně, anebo aby se dělaly správné věci. Dobrý vedoucí je lidem oporou. Lidé mu důvěřují, obracejí se na něho a on jim vytváří kvalitní podmínky pro práci. Lidé potřebují, aby si na ně našel kdykoliv čas a byl v práci pro ně.

POSILÁNÍ

Poslání by mělo být motivační, stručné, srozumitelné, jednoduché, mělo by vyjadřovat, co děláme, pro koho a kde, a mělo by definovat naši jedinečnost, tedy specifikovat to, co nás odlišuje od konkurence.

Příklad vize a poslání Muzea v Říčanech

Vize

„Naši vizí je muzeum, které posiluje místní identitu a zprostředkovává poznání historie, kultury a přírody regionu všem věkovým skupinám. Úsilí směřujeme k povzbuzení vzájemné spolupráce lidí, respektu, jejich zájmu a odpovědnosti ke svému okolí.“

Poslání

„Poskytujeme informace o přírodě, historii a kultuře regionu. Tvoříme sbírky, dokumentujeme současnost a předáváme praktické dovednosti, které vycházejí z místních tradic. Nabízíme místo pro setkávání všech věkových skupin. Provoz muzea je šetrný k životnímu prostředí, snažíme se k tomuto přístupu inspirovat také návštěvníky. Je pro nás samozřejmostí osobní přístup, otevřenost a vstřícnost.“

Vision 2025 (vize Rakouské národní knihovny)

„Naši vizí je knihovna, která je centrem poznání pro 21. století. Úsilí směřujeme k těmto pěti bodům: 1) Naše fondy jsou digitalizované. 2) Shromažďujeme a zabezpečujeme znalosti v jakékoliv formě. 3) Přístup k našemu poznání je snadný. 4) Prostřednictvím nás je výzkum rozmanitý a efektivní. 5) Obohacujeme kulturní a společenský život.“

Prohlášení Queens Library

„QL je nejlepším zdrojem obce pro uspokojení všech vašich informačních, vzdělávacích, kulturních a rekreačních potřeb.“

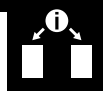
Poslání (příklad možného poslání pro Moravskoslezskou vědeckou knihovnu v Ostravě)

„Jsme pamětí Moravskoslezského kraje, jehož realitu poznáváme díky vědecké práci, kterou vytváříme a chráníme. Od roku 1951 přispíváme ke kvalitnímu životu komunity, zaznamenáváme paměť komunity, svými rozsáhlými fondy uspokojujeme informační potřeby všech generací. Prezентujeme významnou část písemného kulturního dědictví prostřednictvím digitalizace, čímž přispíváme k propagaci kraje. Podílíme se na zvyšování informační gramotnosti (e-Government) občanů kraje. Hodnota knihovny není v odpovědích na dotazy uživatelů, ale v úsilí, kterým se snažíme pochopit jejich motivaci. Zakládáme si na efektivní interakci mezi knihovníkem a uživatelem, považujeme ji za nejcennější ve veřejných knihovnických a informačních službách.“

Poslání je definice užitku, který přinášíme společnosti a jednotlivcům. Formulovat své poslání znamená, že máme jasnou představu, proč a za jakým účelem fungujeme. Poslání knihovny určuje její charakter, identitu a obvykle prezentuje: smysl její existence, vztah k ostatním subjektům (jinakost) a hodnoty. Poslání můžeme definovat ve smyslu 3P – product, profit, personal nebo 3C – customer – zákazník, company – podnik a competition – konkurence. Poslání je možné změnit, přehodnotit, např. v případě závažných strategických rozhodnutí.

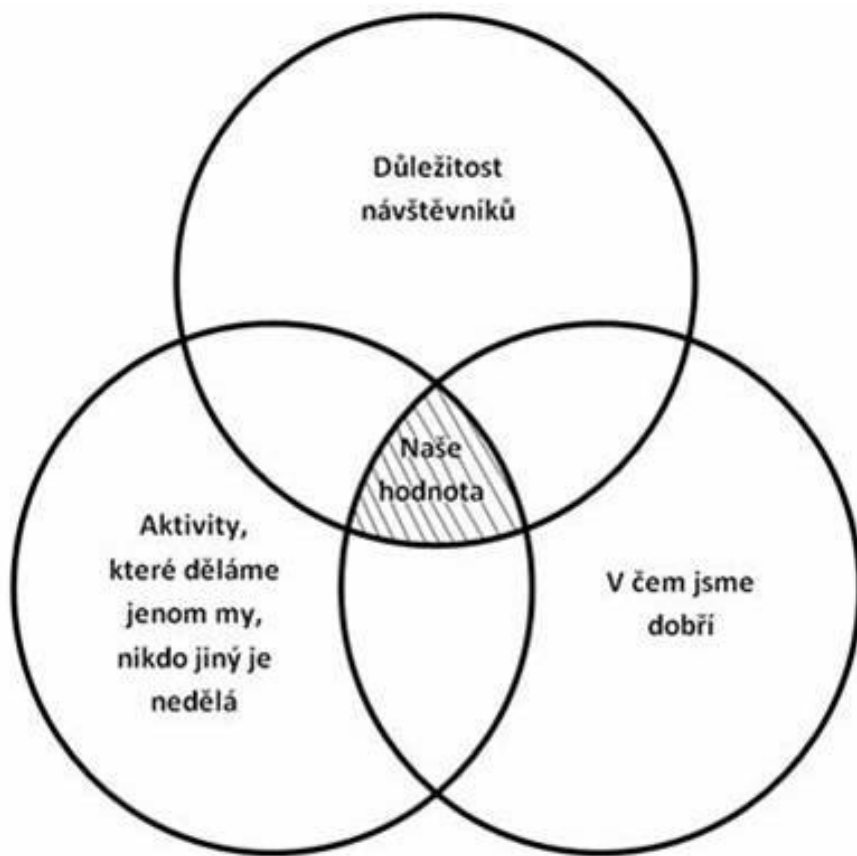
VYTVOŘENÍ HODNOTY

Knihovna využije všech příležitostí k tomu, aby dokázala vytvořit tu pravou skutečnou hodnotu pro uživatele. Identifikuje nové výhody pro uživatele z hlediska jeho potřeb. Knihovna by měla využít klíčové přednosti knihovnického oboru (např. že nikdo jiný nedokáže identifikovat dokumenty/informace lépe než knihovníci) a zaměřit svou pozornost na vhodné partnery, vytvořit z nich spolupracovníky. V kooperaci jsou skryté rezervy.

Historická hodnota knihovny = knihy (informace/znalosti)

Zdůrazňujte znovu a znovu vaši skutečnou/novou hodnotu. Hodnota je společná výseč, kde se prolíná důležitost uživatelů, přednosti a výjimečnost knihovny. Marketing je plán, jak se uživatelé dozvědí o „hodnotě knihovny.“

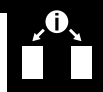

Obr. č. 4) Hodnota knihovny (Foberová, L., 2010)

ANALÝZY

Analýzy jsou pro strategii výchozím bodem. Analýzy se provádějí jednak směrem k prostředí, ve kterém knihovna žije, a také k vnitřnímu prostředí knihovny – zkoumáme strategické možnosti knihovny, její zdroje a kompetence.

V případě zkoumání vnějšího prostředí knihovny je vhodná např. PEST analýza, při níž se zkoumají politické, ekonomické, sociální a technologické faktory. Dále se provádějí konkurenční analýzy, zkoumá se současná pozice knihovny vůči konkurentům, vývoj konkurence atd. Zde je vhodný např. Porterův model konkurenčních sil,

benchmarking – zjišťuje pozici knihovny vůči konkurentům. Provádějí se analýzy zákazníků, segmentace trhu, vhodná je portfoliová analýza ad.

V případě vnitřního prostředí knihovny se provádí zejména analýza vnitřních zdrojů knihovny. SWOT analýza hledá silné a slabé stránky knihovny, dále příležitosti a hrozby.

VOLBA STRATEGIE

Knihovna má zpracované analýzy a stanovené cíle, a nyní by měli manažeři určit způsob, jak těchto cílů dosáhnout. K tomu slouží metoda SPACE (strategic position and action evaluation). Jedná se o techniku, která slučuje výsledky analýzy vnějšího a vnitřního prostředí knihovny do jednoho celku a z těchto výsledků vyvozuje strategické chování knihovny. (Cimbáliková, L., 2010, s. 60)

Je možné využít tzv. Porterovy generické strategie, na jakém základě nabízet v budoucnu své služby, vymýšlet různé inovační strategie atd.

Hlavní činnosti managementu knihovny jsou: 1) fundraising, 2) marketing, 3) finanční řízení a 4) vedení a řízení lidí. (Šedivý, M. – Medlíková, O., 2011, s. 126)

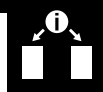
Ke strategickému plánování potřebujeme dva body A, B. Bod A je popis současného stavu knihovny (SWOT analýza), bod B představuje cíle, kde chceme být za 3 roky, čeho chceme dosáhnout. Dnes se vytvářejí strategie maximálně na 3 roky, protože žijeme v době permanentních změn, a tudíž delší časové období nejde smysluplně zpracovat.

Cesta z bodu A do bodu B představuje **STRATEGICKÝ PLÁN**. Strategický plán popisuje aktuální stav knihovny a současně vytyčuje dlouhodobé, tzv. strategické cíle, jejichž způsob naplňování vyjadřujeme pomocí strategických scénářů. Strategický plán popisuje, kde se knihovna nachází a kam dlouhodobě míří. Neměli bychom zaměňovat strategické plány a cíle s operativními. Strategie vytyčuje směr, kterým se bude dlouhodobě knihovna ubírat. Toto sdělení (strategii), které by mělo být stručné a jasné, by měl dokázat předat ředitel knihovny zřizovateli, komunitě, ve které knihovna působí, a zaměstnancům. Tvorba strategického plánu obsahuje strategické situační analýzy, formulování strategického rámce, definování strategických cílů a základní postupy naplnění strategických cílů. (Šedivý, M. – Medlíková, O., 2011, s. 28)

V čem manažeři chybují, je práce s lidmi. Lidé jsou různí a vyžadují individuální přístup, každý člověk je individualita a má své možnosti, schopnosti a dovednosti. Každý má jiné motivátory. Z toho musí manažer vycházet. Práce s lidmi je jedna z nejtěžších a ne každý dokáže být vůdcem, za kterým lidé jdou a věří mu. Lidé musejí chápat smysl své práce. Musejí vědět, proč a co mají dělat, jaký je účel, význam a užitek pro ně i knihovnu. Jak zdůrazňuje Howard M. Guttman, americký manažerský poradce a autor knihy *Great Business Teams: „Skvělé týmy vytvářejí skvělé podniky. Dobré a průměrné týmy vytvářejí dobré a průměrné podniky. Neschopné týmy, zejména na vyšší úrovni, mohou způsobit nenapravitelnou škodu firemní značce, sortimentu, vztahům se zákazníky a podnikovým financím.“*

Fáze strategického řízení

Strategické řízení obnáší čtyři základní fáze: strategické analýzy, formulaci strategie, implementaci strategie a strategický controlling. Strategický controlling je zaměřen na podněcování strategické filozofie knihovny, vypracování analýzy slabých a silných stránek, na vývoj strategických cílů knihovny, institucionalizaci strategického porovnávání požadovaného a skutečného stavu a na přípravu opatření pro řízení odchylek. Zahnuje mezi své aktivity např. analýzu trhu a zákazníků, návratnost investic a používané marketingové nástroje apod.

„BÁJEČNÁ KNIHOVNA 80/20“

Báječná knihovna by měla uplatňovat vysoce selektivní strategie. Což představuje pečlivou identifikaci charakteristických rysů, jimiž se liší od druhých, definování jinakosti. Vedení by mělo dopřát volnost svým zaměstnancům a požadovat po nich, aby se ke svým kolegům chovali otevřeně a čestně. Je nutné identifikovat cílové skupiny, jež se podílejí na tvorbě hodnoty knihovny a jejího významu. Dále se soustředit na vlastní vnitřní energii a na ukazatele knihovny, zvyšovat počet registrovaných uživatelů a posilovat užitek knihovny. Hledat nové cílové skupiny a vytvářet pro ně specifické služby. Zjednodušit klíčové služby, aby byly dostupnější. Dokázat vtělit svoji strategii do jedné věty a zajistit, aby ji všichni zaměstnanci znali a věděli, jak mohou přispět k její realizaci. Báječná knihovna představuje také podporu spolupráce uvnitř knihovny, ale i s ostatními institucemi v místě. Vyniknout je dílem kolektivního úsilí, v jehož základě se nachází jedinec a neustálá, nikdy nekončící změna, pohyb a posun. Opravdový zájem o konkrétní výsledky a odstranění všech překážek, které svazují naše ambice. (Koch, R., 2013, s. 182- 183)

Poznámka: Paretovo pravidlo (někdy též Paretův princip nebo Pravidlo 80/20) je pojmenováno podle italského ekonoma a sociologa Vilfreda Pareta, který koncem 19. století zjistil, že v Itálii je 80 % bohatství v rukou 20 % lidí. Obecně lze Paretovo pravidlo vyjádřit tak, že 20 % příčin způsobuje 80 % výsledků.

Závěrem

Mají knihovny před sebou budoucnost? Věříme, že ano. Byly tady od nepaměti, provázejí nás celým životem a v době, kdy hovoříme o „znanostní společnosti“, musí existovat někdo, kdo naučí uživatele, že v knihovně dostanou něco jiného než na Googlu. Knihovníci jsou těmi, kdo identifikují (zpracovávají) knihy a sofistikovaně pracují s informacemi, bez jejich práce se neobejde žádný obor. V tom jsou jedineční a nepostradatelní. Veřejné knihovny jsou výjimečné ve svých aktivitách, kterými vhodně doplňují místní kulturu. Bez nich by byl život v obcích a městech velmi chudobný. Na managementu knihoven závisí jejich budoucnost, zda uspějí a budou potřebné. Ředitelé jsou nositelé vize. Mají vidět dopředu a vědět, kam knihovnu vedou.

Informační zdroje

CIMBALNÍKOVÁ, Lenka. *Strategické řízení školy: studijní texty pro distanční vzdělávání: [projekt Školský management]*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, 95 s. ISBN 978-80-244-2594-8.

FOBEROVÁ, L. *Management v knihovnách. DUHA*, jaro 2009, roč. 23, č. 1, s. 2-10. ISSN 0862-1985.

FOBEROVÁ, L. *Manažerské techniky*. Opava: Slezská univerzita 2010, 70 s. [interní tisk FPF SU v Opavě].

GUTTMAN, Howard M. *Great business teams: cracking the code for standout performance*. Hoboken, N.J.: John Wiley & Sons: Sage, ©2008. xi, 239 p. ill. 24 cm. ISBN 9780470122433 (cloth) 0470122439 (cloth).

KOCH, Richard. *Manažer 80/20: dosáhnete co nejlepších výsledků s co nejmenším úsilím*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 2013, 194 s. ISBN 978-80-7261-263-5.

ŠEDIVÝ, Marek a Olga MEDLÍKOVÁ. *Úspěšná nezisková organizace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, 154 s. ISBN 978-80-247-2707-3.

ŠEDIVÝ, Marek a Olga MEDLÍKOVÁ. *Úspěšná nezisková organizace*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011, 155 s. ISBN 978-80-247-4041-6.

Novinky v databázích z oblasti průmyslového vlastnictví

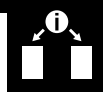
Martina Machátová
Martina.Machatova@mzk.cz

Databáze patentů, průmyslových vzorů a ochranných známek podléhají neustálému vývoji stejně jako ostatní elektronické informační zdroje. Tvůrci nových rešeršních masek se snaží připravit pro uživatele jednoduché a intuitivní vyhledávací prostředí. Rovněž ve sféře databází průmyslových práv se objevuje tendence integrovat různé zdroje do jednoho systému a umožnit zájemcům prohledávat různé báze v jednom rešeršním rozhraní. Programátoři zabudovávají třídničky do vyhledávacích masek tak, aby uživatelé mohli příslušné znaky snadno vyhledat a přenést do rešeršní masky. Patentové spisy jsou zpravidla zveřejňovány v národním jazyce, proto u patentových databází vidíme snahy o aplikaci strojového překladu. Povězme si teď něco více o změnách a novinkách ve volně přístupných databázích průmyslových práv na webech významných institucí.

Úřad průmyslového vlastnictví v Praze

Úřad průmyslového vlastnictví (ÚPV) v Praze zpřístupnil vyhledávací masku pro tzv. **souhrnnou rešerši**, v níž lze hledat informace o průmyslových právech přihlášených v České republice bez nutnosti vstupu do jednotlivých databází na webu ÚPV. Vyhledávání probíhá nad všemi databázemi průmyslových práv zveřejněných na stránkách Úřadu průmyslového vlastnictví. Systém zachycuje nejen průmyslová práva přihlášená pro ČR národní cestou, ale také přihlášky podané v zahraničí s platností pro Českou republiku. Jedná se o průmyslová práva přihlašovaná přes Evropský patentový úřad (EPO – European Patent Office), Úřad pro harmonizaci ve vnitřním trhu (OHIM – Office for Harmonization in the Internal Market) a Světovou organizaci duševního vlastnictví (WIPO – World Intellectual Property Office).

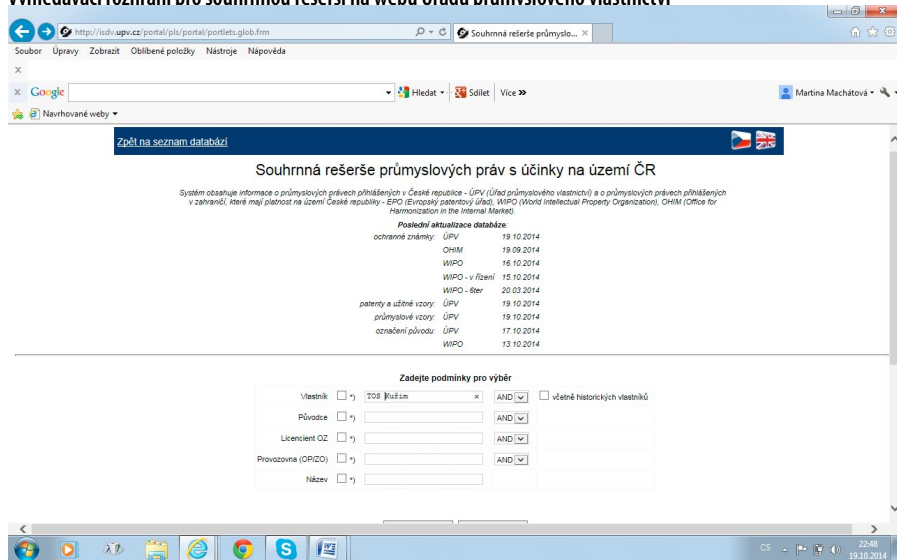
Rešerši lze zde provádět pouze podle některých údajů – dle vlastníka, původce, licencienta ochranné známky, provozovny u označení původu nebo zeměpisného označení či názvu. Help pro souhrnné rešeršní rozhraní není k dispozici, takže k níže uvedeným poznatkům jsem dospěla praktickým vyzkoušením rozhraní. Na první pohled je patrné, že mezi poli lze používat operátory AND a OR. Pro vyhledávání bez ohledu na diakritiku použijeme zaškrtnátko pro příslušné pole. V rámci jednotlivých polí znamená mezera mezi slovy operátor AND. Pokud do pole vepíšeme operátory AND nebo OR, pak systém hlásí nulový výsledek. Stejně jako v databázích pro jednotlivé předměty průmyslových práv můžeme používat v souhrnném rozhraní znak pro procenta pro levo a pravostranné rozšíření jako náhradu za žádný a neomezený počet znaků. Otazník či hvězdičku napíšeme tehdy, jestliže potřebujeme vyjádřit náhradu za žádný či jeden znak. Uvnitř slova můžeme použít jako náhradu

za právě jeden znak podtržítka. Hledaná slova jsou v seznamu nalezených výsledků barevně zvýrazněna, pokud při zadání dotazu neuvádíme znaky pro rozšíření.

Nové rešeršní rozhraní představuje další krok k usnadnění práce s **databázemi na webu Úřadu průmyslového vlastnictví**, nelze je však použít u všech dotazů. Odpověď na některé otázky je nutné hledat i nadále v databázích ÚPV pro jednotlivé druhy průmyslového vlastnictví.

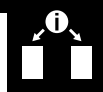
Vyhledávací rozhraní pro souhrnnou rešerši na webu Úřadu průmyslového vlastnictví

Úřad pro harmonizaci ve vnitřním trhu

Úřad pro harmonizaci ve vnitřním trhu ve španělském Alicante zcela změnil vzhled svých webovských stránek. Mnozí virtuální návštěvníci jistě ocení, že většina informací je i na nových webovských stránkách OHIM (Office for Harmonization in the Internal Market) k dispozici v národních jazycích jednotlivých členských zemí Evropské unie, tedy i v **češtině**. Nový web poskytuje zájemcům např. informace o podání přihlášky ochranné známky či průmyslového vzoru Společenství v českém jazyce, není vůbec složité podat elektronicky příslušnou přihlášku.

Úřad pro harmonizaci ve vnitřním trhu postupně zdokonalil vyhledávací rozhraní **eSearch plus**, kde lze hledat buď ochranné známky, nebo průmyslové vzory Společenství. V případě zájmu lze zde také provádět rešerše na majitele a zástupce či prolístovat věstník OHIM. Většina uživatelů asi pracuje s **pokročilým vyhledávacím rozhraním**. Vyhledávací pole se zde přidávají do rešeršní masky nekonvenčním způsobem, a to výběrem v levém sloupci. Takto lze volit i jednotlivé třídíky. Práce s třídícími systémy je v aplikaci eSearch plus velmi pohodlná a intuitivní, vhodnou notaci lze vybrat a přenést do rešeršní masky, takže nemůže dojít k chybě při přepisu. U Videňského a Lokarnského třídění lze zadat slovo, pokud neznáme číselnou notaci, a systém nabídne několik možností, ze kterých si vybereme nejvhodnější kód. Při vyhledávání lze použít hvězdičku jako náhradu za žádný znak až neomezené množství znaků, a to jak pro levostranné, tak i pravostranné rozšíření a uvnitř slova. Záznamy ochranných známek a průmyslových vzorů jsou obsáhlé, nechybí zde ani informace z oblasti řízení před OHIM v podobě časové osy.

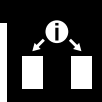

The screenshot shows the OHIM eSearch interface. The browser address bar displays 'https://oami.europa.eu/eSearch/#advanced/designs'. The page title is 'Úřad průmyslového vlastnictví - OHIM - eSearch'. The main search area is titled 'Kritéria vyhledávání' and includes a 'Řadit výsledky podle' section with dropdown menus for 'Číslo (průmyslového) vzoru' and 'Vzestupně'. Below this, there are several search criteria, each with a dropdown menu and a search box: 'Číslo (průmyslového) vzoru', 'Slovní prvek', 'Jméno původce', 'Oddíl zveřejnění', 'Číslo (průmyslového) vzoru', 'Identifikační číslo majitele', 'Jméno majitele', 'Locačské třídění', 'Datum podání', and 'Locačské třídění'. A 'Vymazat' button is located at the bottom left of the search criteria section. A 'Hledat' button is at the bottom right. The sidebar on the left contains sections for 'Přidat kritéria vyhledávání z níže uvedených', 'Informace o (průmyslovém) vzoru', 'Třídění', 'Majitelé a zástupci', and 'Data'. The bottom of the screenshot shows a Windows taskbar with various application icons and a system clock displaying '8:42 20.10.2014'.

eSearch plus – pokročilé vyhledávání průmyslových vzorů na webu OHIM

OHIM neustále rozšiřuje volně přístupnou databázi TMview, jejímž cílem do budoucna je poskytovat především informace o ochranných známkách přihlašovanych či platných na území členských států Evropské unie. Databáze se postupně plní ochrannými známkami jednotlivých zemí, v současné době obsahuje informace asi o více než dvou milionech ochranných známek. Najdete zde také informace o ochranných známkách přihlašovanych přes OHIM a WIPO. Databáze nepokrývá pouze země EU, najdete zde např. ochranné známky USA, Mexika a brzy snad i Tuniska. Databáze je velmi užitečná také proto, že obsahuje informace o ochranných známkách některých zemí, jejichž známky nejsou jinde bezplatně přístupné. Ne všechny národní úřady průmyslového vlastnictví poskytují na svém webu zdarma databázi ochranných známek platných v dané zemi.

Při vyhledávání v TMview je možné pracovat s operátory AND a OR, hvězdička nahrazuje nulu a více znaků. Kromě základní rešeršní masky můžeme zadat dotaz v **pokročilem vyhledávacím rozhraní**. Data se zadávají prostřednictvím kalendáře. U Videňského a Niceského třídění lze vybrat znak a přenést ho do rešeršní masky. Videňské ani Niceské třídění stejně jako druh známky nelze použít k vyhledávání samostatně, ale pouze v kombinaci s nějakým dalším rešeršním kritériem. Při vyhledávání vhodného znaku pro správné zařazení výrobků a služeb zejména při podání přihlášky ochranné známky je na webu OHIM k dispozici aplikace **TMclass**. Při zadávání dotazu v systému TMview fungují kontrolní mechanismy. Při psaní slov se objevují návrhy, ke kontrole lze využít ikony ve tvaru otazníku. OHIM technicky zajišťuje a provozuje databázi **ASEAN TMview**, v níž je možné najít informace o ochranných známkách některých zemí jihovýchodní Asie.

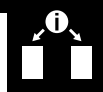

The screenshot shows the TMview website interface. The search bar contains 'TOS Kurim'. Below the search bar, there are buttons for 'Hledat' (Search) and 'Vymazat' (Clear). The results section shows a list of countries with their corresponding trademark numbers: AT (Rakousko), BG (Bulharsko), BX (Benelux), CY (Kyp), GR (Řecko), HR (Chorvatsko), HU (Maďarsko), IE (Irsko), PL (Polsko), PT (Portugalsko), RO (Rumunsko), and RU (Ruská federace). The website also features a sidebar with 'Aktuality' (News) and 'Informace o úřadu' (Office information).

Základní vyhledávání v databázi TMview na webu OHIM

The screenshot shows the TMview website interface with advanced search options. The search bar contains 'tm:Kofola'. Below the search bar, there are buttons for 'Hledat' (Search) and 'Vymazat' (Clear). The results section shows a list of countries with their corresponding trademark numbers. The website also features a sidebar with 'Aktuality' (News) and 'Informace o úřadu' (Office information).

Pokročilé vyhledávání v databázi TMview na webu OHIM

Informace o průmyslových vzorech v jednotlivých zemích EU lze obdobně hledat v databázi **DesignView**, která opět nabízí jednoduché a pokročilé vyhledávání. Šedá ikonka v seznamu jednotlivých zemí znamená, že databáze dosud neobsahuje data z příslušného národního úřadu průmyslového vlastnictví. U Lokarnského třídění je možný výběr znaku a jeho přenesení do rešeršní masky. Při problémech je zde k dispozici aplikace **EuroLocarno**.

Při vyhledávání v databázích TMview a DesignView je nutné mít na paměti, že se v těchto zdrojích seskupují data z různých databází a ne všechny požadované údaje lze najít u všech ochranných známek nebo průmyslových vzorů. Některá rešeršní kritéria nemůžeme aplikovat pro všechny uvedené země.

The screenshot shows the DesignView web application interface. At the top, there is a search bar with the text 'lc:03.03' and buttons for 'Hledat' (Search) and 'Vymazat' (Clear). Below the search bar, there is a table of search results. The table has columns for 'Vzor' (Image), 'Označení výrobku' (Product designation), 'Číslo vzoru' (Design number), 'Jméno vlastníka' (Owner name), 'Datum podání přihl...' (Filing date), 'Status' (Status), 'Úřad pro p...' (Office for p...), and 'Třída' (Class). The table contains five rows of results, each with a small image of a product and its corresponding details.

Vzor	Označení výrobku	Číslo vzoru	Jméno vlastníka	Datum podání přihl...	Status	Úřad pro p...	Třída
	VÁLVA DE SEGURANÇA DE CALDEIRA DE VAPOR	12214-0001	HENRIQUE VIEIRA & FILHOS LDA.	11-12-1961	Zaniklý	PT	03.03
	CAIXA DE MATERIAL SEMELHANTE A PAPEL	9679-0001	NEOTIS S.P.A.	04-01-1968	Zaniklý	PT	03.03
	Skřídací dělník samootvácí (typ 69665)	4271-0001	KOH-I-NOOR, N. P.	21-02-1969	Zaniklý	CZ	03.03
	BASTÃO	11683-0001	PORTLAND SECURITIES LIMITED	16-12-1970	Zaniklý	PT	03.03
	Ozobné závěsné seřizka - VALAŠKA	5599-0001	NEU/EDEN PODLE ZÁKONA 84/1972 SB.	28-07-1971	Zaniklý	CZ	03.03

Seznam výsledků v databázi DesignView na webu OHIM

Evropský patentový úřad

Evropský patentový úřad, jenž sídlí v několika významných evropských městech, je vcelku znám jakožto provozovatel největší volně přístupné databáze **Espacenet**. I tato databáze, která byla zpřístupněna v r. 1998, podléhá neustálému vývoji. Z nabídky rešeršních možností zmizelo rozhraní pro jednoduché vyhledávání, ale tento interface určitě plně nahrazuje aplikace pro tzv. **chytré vyhledávání – smart search**, které EPO (European Patent Office) nabízí veřejnosti od r. 2009. Aplikaci pro tzv. chytré vyhledávání oceňují začátečníci i zkušení rešeršníci. Posledně jmenovaní mohou dotaz sofistikovaně naformulovat pomocí zkratk polí, znaků pro rozšíření, závorek a logických operátorů. Do rešeršního pole lze v současnosti zapsat až 20 selekčních výrazů. Začátkem r. 2011 prodělal Espacenet výrazné změny, při nichž došlo ke značnému rozšíření vyhledávacích možností. **Pokročilé vyhledávací rozhraní** je odborné veřejnosti jistě dostatečně známé.

Do Espacenetu je postupně aplikován strojový překlad. Mnozí uživatelé jistě uvítají, pokud si mohou nechat strojově přeložit abstrakt z angličtiny do češtiny nebo popis vynálezu z němčiny do češtiny. Ještě více oceňujeme

možnost bezplatného překladu popisu vynálezu či patentových nároků z exotických jazyků, jakými je např. čínština či japonština, do angličtiny. Do Espacenetu bylo aplikováno Kooperativní patentové třídění, které vzniklo spoluprací Evropského patentového úřadu a Amerického známkového a patentového úřadu. Espacenet umožňuje **vyhledávání znaků třídění** a jejich přenesení do pokročilého rešeršního rozhraní.

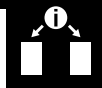
Obdobné principy práce v Espacenetu se objevily i v rámci **Evropského patentového registru**, jenž poskytuje informace a dokumenty z oblasti řízení kolem Evropských patentů. Cíle této aplikace není provádění patentových rešeršů, proto jsou zde vyhledávací kritéria odlišná od těch, která známe z ostatních patentových databází.

The screenshot shows the Espacenet search results for patent CN103547658 (A) dated 2014-01-29. The main heading is 'Catalyst recovery in hydrothermal treatment of biomass'. Below it, the description states: 'A high quality text as facsimile in your desired language may be available amongst the following family members:'. A list of family members is provided, including CN103547658 (A), US2012150141 (A1), and WO2012062374 (A2). A 'patenttranslate' button is visible, indicating the availability of a free translation service. The page also includes a 'Quick help' section with links to various resources.

Nabídka strojového překladu popisu patentu v databázi Espacenet na webu EPO

The screenshot shows the 'Cooperative Patent Classification' (CPC) search results. The main heading is 'Cooperative Patent Classification'. Below it, a search bar contains the term 'helmets'. The results are displayed in a table with columns for 'Symbol', 'Classification and description', and 'View section'. The table lists several CPC classes, including A42B 3/00 (Helmets; Helmet covers; (Other protective head coverings) (protective garments A42D 13/00; hoods for waders A61F 9/00); hoods as protection against chemical agents or for use at high altitudes A42B 17/00; gas helmets A42B 18/00; swimming helmets A42B 33/00; (head guards for sporting purposes A42B 71/10; defence protection helmets F41H 17/04) and A61F 9/00 (Method or devices for treatment of the eyes; Devices for putting in contact lenses; Devices to correct squinting; Apparatus to guide the blind; Protective devices for the eyes, carried on the body or in the hand (caps with means for protecting the eyes A42B 1/00; visors for helmets A42B 5/22; retractors A61B 17/02; manipulators specially adapted for use in surgery A61B 19/27); appliances to aid travellers to move about A61H 5/00; (eyeglasses for the eyes A61H 5/00; eye baths A61H 35/02; sunglasses or goggles having the same features as

Práce s Kooperativním patentovým tříděním v bázi Espacenet na webu EPO

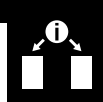
Světová organizace duševního vlastnictví

Webové stránky **Světové organizace duševního vlastnictví** (World Intellectual Property Office – WIPO) prošly rozsáhlým redesignem. Zmizel portál WIPO Gold. V databázi **PATENTSCOPE** určitě zaujme možnost strojového překladu. Na rozdíl od Espacenetu umí zdejší překladač přeložit popis patentu z čínštiny dokonce i do češtiny. Systém rovněž nabízí hledání v rešeršní masce **Cross Lingual Expansion** podle různých cizojazyčných ekvivalentů.

The screenshot shows the WIPO PATENTSCOPE interface. At the top, there's a search bar and navigation links. The main content area displays a patent document in Chinese, with a machine translation into Czech provided below it. The translation is titled 'Překlad text' and discusses a magnetic wheel design. The document is titled '1. WO/2014/166010 KOLO MAGNET' and discusses a magnetic wheel design. The translation is provided by Google Translate.

Strojový překlad popisu patentu z čínštiny do češtiny v databázi PATENTSCOPE na webu WIPO

Na webu WIPO se postupně rozrůstá databáze ochranných známek **Global Brand Database**, která obsahuje ochranné známky přihlašované přes WIPO, ale také z celé řady zemí včetně pro nás exotických států, např. z Egypta či Maroka. Databáze pokrývá některé země, jejichž ochranné známky nejsou nikde jinde volně přístupné. Obsah databáze není totožný s pokrytím báze TMview, i když ochranné známky některých zemí se nalézají v obou zdrojích. Z databáze Global Brand Database se lze přepojit na vyhledávání v bázi TMview. V rešeršním rozhraní lze intuitivně pracovat s třídímkami a přenášet vybrané znaky do vyhledávací masky. Systém umožňuje vyhledat různé tvary téhož slova a pracovat s operátory AND, OR a NOT. Ing. Zuzana Čápková z Úřadu

průmyslového vlastnictví v Praze předvedla účastníkům školení 16. 10. 2014 v MZK redukcí počtu výsledků pomocí vyhledávání dle obrázků, což žádná jiná databáze ochranných známek zatím neumí.

Global Brand Database Search trademark and other brand information by text or image from multiple national and international sources, including trademarks, appellations of origin and official emblems.

NEWS

- 2014-05-10: Cambodia data now available - Over 50,000 additional records
- 2014-05-21: Denmark data now available - Over 275,000 additional records
- 2014-05-28: Oman data now available - Over 39,000 additional records
- 2014-05-28: New Zealand data now available - Over 500,000 additional records
- 2014-05-12: Video available - Image Search demo video now available

SEARCH BY Brand Names Numbers Dates Class Country

Text = Stemming

Logo = [lookup]

Goods (All) =

CURRENT SEARCH BRAND:skoda

FILTER BY Source Image Status Origin App. Date Expiration

Pick an image delete

Pick a strategy

- Shape
- Color
- Texture
- Composite

Pick an image type

- Verbal 26
- Nonverbal 0
- Combined 204
- Unknown 13

1 - 30 / 292 **Thumbnail** **Display: 30** **per page** **options**

Brand	Source	Status	Score	Origin	Holder	Number	Reg. Date	Image Class	Nice Class	Image
SKODA	IL TM	Active	10		IL SKODA INVESTMENT a.s.	245931	2014-06-01	VC 03.07, VC 24.15, VC 26.01	7	
SKODA	IL TM	Active	10		IL SKODA AUTO a.s.	218543	2010-08-08		12	
SKODA	IL TM	Active	10		IL SKODA AUTO a.s.	218545	2010-08-08		36	
SKODA	IL TM	Active	10		IL SKODA AUTO a.s.	218547	2010-08-08	VC 03.07, VC 05.03, VC 26.01	12	
SKODA	AU TM	Active	10		AU SKODA ELECTRIC a.s.	1588469	2010-06-23		9, 12	
SKODA	AU TM	Active	10		AU SKODA INVESTMENT a.s.	1379696	2010-06-23		12, 37, 42	

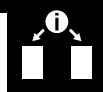
Firefox automaticky odesílá některá data organizací Mozilla z důvodu vylepšení vašeho prohlížeče.

Uživateli odeslána data

Vyhledávání v systému Global Brand Database na webu WIPO

Závěr

Uvedené elektronické zdroje považuji za zdařilé počiny, ať už se jedná o nové rešeršní masky, či o zdokonalení stávajících databází. Oceňuji také různá vylepšení, která usnadňují následnou práci s vyhledanými výsledky. Díky strojovému překladu patentových spisů se odborná veřejnost dostává k informacím, které doposud byly obtížně přístupné z důvodu jazykové bariéry. Doufám, že tyto uživatelsky přívětivé databáze přitáhnou pozornost veřejnosti a budou využívány ve větší míře. Elektronické zdroje z oblasti průmyslového vlastnictví nabízejí řadu možností, ovšem jejich komplexní využití vyžaduje určitou dávku znalostí a zkušeností z dané oblasti, proto je nutné i nadále pokračovat ve vzdělávacích akcích z této sféry.

Vytváření nového bakalářského kurikula na KISK FF MU

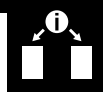
Martin Krčál, Jan Lidmila, Michal Lorenz

Obor Informační studia a knihovnictví se neustále dynamicky vyvíjí a také potřeby praxe přinášejí nutnost pravidelně revidovat naše kurikulum tak, abychom sledovali trendy vyučované v zahraničí a zároveň, aby naši absolventi nacházeli dostatečné uplatnění na trhu práce. Navíc v roce 2015 budeme reakreditovat náš magisterský studijní program a v roce 2017 také bakalářský. O magisterském kurikulu bylo publikováno poměrně hodně. Upozornili bychom zejména na články v časopisu Inflow. V tomto článku bychom rádi popsali přípravu studijního programu pro bakaláře, na němž KISK spolupracuje s Moravskou zemskou knihovnou v Brně. Studenti se obvykle rozdělují na ty, kteří chtějí v budoucnu pracovat v knihovnách a na zájemce o informační vědu, proto jsme připravili tři specializovaná knihovnická a jedno vlákno zaměřené na informační studia.

Cílem bakalářského studia je vychovávat profesionály pro praxi na různých pozicích v paměťových institucích (zejména v knihovnách), informačních centrech, kulturních a vědecko-výzkumných strukturách, ve státní správě, stejně jako ve firemním prostředí, zejména pak v oblasti péče o klienta, marketingu, knowledge managementu a competitive intelligence. Prostřednictvím našich absolventů chceme zvyšovat kvalitu služeb, pomoci zavádět nové technologie a postupy v praxi a podílet se na zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky. Při vzdělávání informačních profesionálů využíváme klasické formy výuky, uvažujeme o větším zapojení e-learningu, webinářů a v neposlední řadě chceme do výuky zařadit také MOOC kurzy z oblasti knihovnictví a informační vědy. Důležitá je pro nás také spolupráce s jinými obory. Již jsme navázali spolupráci s Pedagogickou fakultou MU, Fakultou sociálních studií MU a s Katedrou muzeologie Filozofické fakulty MU, s nimiž připravujeme společné kurzy nebo připravujeme aktivity v rámci experimentální Knihovny Na Křižovatce.

Smyslem bakalářského studia je dát studentům terminologický základ, seznámit je s fungováním knihoven a jejich služeb, naučit je práci s moderními technologiemi, seznamovat je s moderními postupy a jejich aplikací a naučit je hledat efektivní řešení problémů. Důležitý je kontakt s praxí, proto jsou součástí výuky také exkurze do knihoven a přednášky odborníků z praxe z ČR i ze zahraničí. Kromě toho nabízíme studentům širokou nabídku praxí a stáží nejen v knihovnách, ale i v dalších institucích, a možnost vyzkoušet si aplikaci znalostí na konkrétních problémech v rámci terénního projektu nebo ve svých diplomových pracích. Různé aktivity lze zkusit také v naší experimentální Knihovně Na Křižovatce, kterou provozujeme ve spolupráci s Knihovnou Jiřího Mahena. KISK by měl přispívat k tvorbě nových poznatků prostřednictvím výzkumů, do kterých jsou zapojováni také studenti v rámci vybraných předmětů nebo Výzkumného semináře. Velký důraz je kladen na rozvíjení soft skills a kreativního myšlení.

Při vytváření konceptu bakalářského studia jsme vycházeli nejen ze stávajícího stavu na KISK, ale zmapovali jsme také další obdobně zaměřené školy v ČR, kterými jsou Ústav informačních studií a knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy (ÚISK) a Ústav bohemistiky a knihovnictví na Filozoficko-přírodovědné fakultě Slezské univerzity v Opavě (ÚBK). Při návrhu kurikula jsme se inspirovali také v zahraničí, konkrétně v prostředí amerických knihoven, které patří ke špičce v našem oboru a lze zde vysledovat určité trendy ve výuce do budoucna. Vycházeli jsme zejména z **akreditace American Library Association** (Accreditation, c1996-2014). V USA je obor knihovnictví a informační věda vyučován většinou v rámci magisterského stupně

studia a je výrazně orientován na typové pozice. Proto lze z těchto konceptů vycházet, ale není možné je úplně převzít. Je také nutné přizpůsobit studium potřebám českého prostředí. Při výběru institucí jsme dále vycházeli ze seznamu **Education Grad Schools** (Top Library Information Science Programs, c2014), který pravidelně hodnotí kvalitu škol a také ze seznamu tzv. **iSchools** (Directory, c2012–2014), do jejichž řad bychom se rádi v budoucnu připojili.

Inspirovali jsme se zejména ve studijních programech těchto škol:

- School of Information Science na Syracuse University (<http://ischool.syr.edu/future/grad/lis.aspx>)
- University of Illinois (<http://www.lis.illinois.edu/academics/degrees/ms>)
- Indiana University (<http://ils.indiana.edu/degrees/mls>)
- Kent State University (<http://www.kent.edu/slisl/programs/mlis>)
- University of Michigan (<https://www.si.umich.edu/content/bsi>)
- University of Washington (<http://ischool.uw.edu/academics/mlis>)
- University of North Carolina – Chapel Hill (<http://sils.unc.edu/programs/graduate/msls>)
- University of Texas (<https://www.ischool.utexas.edu/programs/masters>)
- University of Pittsburgh (<http://www.ischool.pitt.edu/sisint/academics/lis/index.html>)

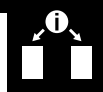
Po připomínkách odborníků jsme zmapovali také skandinávské země a západní Evropu. Zde jsme vycházeli zejména ze studijních programů těchto institucí:

- University of Copenhagen, Royal School of Library and Information Science (http://iva.ku.dk/english/study_programmes)
- University of Borås, Swedish School of Library and Information Science (<http://www.hb.se/en/International-student/Program/Programmes-Autumn-2015/Masters-programme-Library-and-Information-Science-Digital-Library-and-Information-Services>)
- Humboldt-Universität zu Berlin, Berlin School of Library and Information Science (<https://www.ibi.hu-berlin.de/teaching>)

Na základě analýzy studijních programů KISK a výše uvedených institucí jsme vybrali předměty, které budou tvořit obecný základ studia. Zde se předpokládá, že jej absolvují všichni studenti. Kromě odborných předmětů jsou zde zahrnuty kurzy rozvíjející IT kompetence a soft skills. Připravili jsme také volitelné specializace, v nichž se mohou studenti dále profilovat v oblasti, která je zajímavá. V této chvíli máme připraveny čtyři specializace, o jejichž konečné podobě se ještě vedou interní diskuze.

Přehled specializací:

- Informační služby – absolvent se orientuje v informačních službách, designu služeb, e-zdrojích, specializace zasahuje také do oblasti informačního vzdělávání a marketingu.
- Informační technologie – absolventi mají přehled o informačních technologiích a dokáží je aplikovat v praxi, podílí se na zavádění nových technologií do institucí a v oblasti osvěty, uplatnění mohou najít při správě knihovních systémů a digitálních knihoven.
- Organizace informací a dokumentů – absolventi jsou schopni organizovat informace a znalosti ve všech typech institucí, znají proces akvizice dokumentů tištěných i elektronických, své uplatnění mohou najít při katalogizaci a tvorbě metadat, znají proces zpřístupňování informací prostřednictvím různých médií.

- Informační studia – absolventi jsou schopni zajistit efektivní podporu vědy a výzkumu na univerzitách a vědeckých pracovištích, mohou působit také v komerční sféře jako informační specialisté, kteří pracují s informacemi jako s komoditou a nabízejí své schopnosti převážně na komerčním trhu. Absolventi naleznou své uplatnění při vyhledávání a analýze informací pro uživatele/klienty, ve správě informačních systémů a při vytváření informačních produktů. Získávají základy pro rozvíjení vědy o informacích, kterou následně prohlubuje magisterský studijní program.

Při sestavování kurikula byla pro nás důležitá zpětná vazba, proto jsme v první fázi předložili kurikulum vybraným zaměstnancům KISK a MZK. Po zapracování připomínek jsme oslovili odbornou veřejnost. Naším cílem bylo postihnout zástupce všech druhů knihoven. Nechyběli tedy zástupci profesních sdružení a asociací (Knihovnický institut NK ČR, SKIP, AKVŠ), Národní knihovny ČR, krajských vědeckých knihoven, velkých městských knihoven, obecních knihoven a v neposlední řadě také akademických knihoven. Knihovnické vlákno bakalářského kurikula připomínkovali (v abecedním pořadí) PhDr. Ondřej Fabián, Mgr. Tomáš Gec, Mgr. Roman Giebisch, Ph.D., PhDr. Zuzana Hájková, Mgr. Zlata Houšková, PhDr. Šárka Kašpárková, PhDr. Hana Landová, Ph.D., Ing. Libuše Nivnická, PhDr. Vít Richter a RNDr. Tomáš Řehák. Kurikulum bylo přijato vcelku pozitivně, přesto jsme získali zajímavé postřehy a připomínky, které jsme se snažili zvážit a některé z nich jsme do návrhu zapracovali. Častou výtkou byla orientace pouze na studijní programy amerických univerzit, proto jsme doplnili analýzu o vybrané knihovny ze západní Evropy a Skandinávie. Určitě nechybí také srovnání a vymezení se vůči ostatním školám ISK v České republice. Někteří dotázaní by kladli větší důraz na řízení organizací, projektování, kooperaci knihoven, fundraising a marketing, čemuž se ale ve velké míře věnujeme na magisterském stupni (např. Aplikovaný seminář). V rámci bakalářského studia jsou tato témata také probírána, ale spíše na úrovni úvodu do problematiky, případně jsou znalosti prohlubovány ve vybraných volitelných předmětech. Kolegové z praxe ocenili zavedení samostatných předmětů Katalogizace v rámci specializace Organizace informací a dokumentů. Často se objevoval i názor, že popisy jednotlivých kurzů jsou obsahově nevyvážené. Při zpracovávání kurzů jsme vycházeli z aktuálních sylabů v Informačním systému MU a také z popisu předmětů z webů zahraničních škol. Charakteristiku jednotlivých kurzů ještě budeme upravovat ve spolupráci s jejich vyučujícími. Kolegové z akademických knihoven ocenili zařazení specializace Informace ve vědě a výzkumu. Všem hodnotitelům jsme se snažili dát zpětnou vazbu. Touto cestou bychom jim rádi poděkovali za cenné podněty a za čas, který návrhu kurikula věnovali.

V současnosti probíhá interní evaluace mezi pracovníky KISK a probíhá interní diskuze mezi tvůrci kurikula ohledně vymezení větví Informační studia a Informace ve vědě a výzkumu. Snažíme se také najít k nově zařazeným kurzům potenciální vyučující. Na začátku příštího roku by měla být hotova finální verze bakalářského studijního programu, kterou poté blíže představíme v odborných časopisech široké odborné veřejnosti.

Použité zdroje:

Accreditation. *ALA: American Library Association* [online]. Chicago: ALA, c1996–2014 [cit. 2014-11-13]. Dostupné z: <http://www.ala.org/offices/accreditation>

Top Library Information Science Programs. *US News Graduate Schools* [online]. U.S. News, c2014 [cit. 2014-11-13]. Dostupné z: <http://grad-schools.usnews.rankingsandreviews.com/best-graduate-schools/top-library-information-science-programs/library-information-science-rankings>

Directory. *ISchools* [online]. ISchools Organization, c2012-2014 [cit. 2014-11-13]. Dostupné z: <http://ischools.org/members/directory/>

Virtuální národní fonotéka jako projekt Moravské zemské knihovny v Brně

Petr Žabička, Filip Šír

V roce 1932 Karel Čapek ve svém pravidelném příspěvku v Lidových novinách napsal: *„Ta možnost soustředit doma ražené gramofonové desky v nějaké státní diskotéce nám uvádí na mysl projekt uměleckého výboru při Společnosti národů: aby každý stát soustředil a uchoval v nějaké národní diskotéce cenné desky obsahující jednak národní folklór, jednak vynikající díla domácích skladatelů nebo výkonných umělců a uměleckých souborů, pokud jsou nahrána na gramofonových deskách. Tak by vznikl skutečný archiv národní hudby v autentickém a vrcholném provedení, archiv sloužící k mezinárodní propagaci domácího umění, k rozšiřování rádiem, k vědeckému studiu atd. – věc jistě žádoucí.“*

Moravská zemská knihovna se problematikou zvukových dokumentů začala nad rámec akvizice, zpracování a zpřístupnění fondu zabývat koncem roku 2011. Prvním impulsem byl dotaz Filipa Šíra, tehdy pracovníka Městské knihovny v Praze, jak rozsáhlý fond zvukových dokumentů má Moravská zemská knihovna v Brně a zda má zkušenosti s digitalizací gramofonových desek.

MZK získala právo povinného výtisku zvukových dokumentů ze zákona v roce 1991 a od následujícího roku začali odborní pracovníci tyto dokumenty jmenně i věcně katalogizovat. Do současnosti bylo zkatalogizováno přes 20.000 zvukových dokumentů (LP, MC, CD). Ve fondu se dochovalo také přes 300 starých šelakových gramodesek. Dotační program VISK3 umožnil v roce 2012 knihovně vybudování moderního pracoviště pro digitalizaci starého fondu gramofonových desek, jejich zpracování, digitalizaci a online zpřístupnění.

Paralelně s těmito pracemi vznikl i metodický materiál pro digitalizaci gramofonových desek, který byl v letošním roce certifikován Ministerstvem kultury České republiky. Již na počátku digitalizačních aktivit se ale ukázalo, že v ČR dosud neexistuje žádný spolehlivý informační zdroj o dostupnosti zvukových nahrávek ve sbírkách jednotlivých paměťových institucí. Proto začala MZK v roce 2013 budovat portál Národní virtuální fonotéka (www.narodnifonoteka.cz), který by soustředil tyto informace na jednom místě. Pojem „virtuální“ naznačuje, že jde o databázi mapující existující sbírky zvukových dokumentů, ne o kamennou instituci. První pokusy o vybudování „Národní fonotéky“ proběhly totiž již v 90. letech minulého století. Tehdy bylo snahou zřídit instituci, která by centralizovala unikátní dokumenty všech žánrů (mluvené slovo, hudba), z jednotlivých pracovišť i soukromých sbírek, včetně jejich evidence, uložení a zpřístupnění. Tyto plány se však nerealizovaly.

Moderní technologie nám dávají šanci vybudovat fonotéku ve virtuální podobě, na základě získaných znalostí o jednotlivých sbírkách nacházejících se na našem území, včetně jejich technického stavu a popřípadě i jejich dostupnosti v digitální podobě. Virtuální národní fonotéka, je tak souborným katalogem pro zvukové dokumenty, které jsou v dnešní době velice žádané, leč často opomíjené. Na rozdíl od souborného katalogu, který shromažďuje informace o sbírkách knihoven, se MZK snaží do indexu Virtuální národní fonotéky dostat i zvukové nahrávky. Podařilo se již vyjednat spolupráci s firmou Supraphon, která

poskytla údaje o deskách ze svého archivu, často doplněné i o odkaz na e-shop www.supraphonline.cz. Věříme, že se nám podaří dospět k dohodě s dalšími významnými institucemi a soukromými sběrateli.

Ve čtvrtek 23. 10. 2014 proběhlo v Městské knihovně v Praze setkání zástupců řady institucí, které mají ve svém fondu zvukové dokumenty. Po vzájemném představení jednotlivých pracovišť a následné diskusi byla vytvořena e-mailová konference narodnifonoteka@googlegroups.com pro výměnu zkušeností a užší spolupráci na přípravě projektů. Jejich cílem bude: 1. evidence, 2. uchování, 3. zpřístupnění starých zvukových dokumentů.

Věříme, že se do Národní fonotéky postupně podaří zapojit všechny významné sbírky zvukových dokumentů na našem území, včetně vybraných sbírek soukromých a užší spolupráce všech zúčastněných stran umožní nejen vybudovat Virtuální národní fonotéku v podobě, která by prezentovala zvukové dokumenty na území České republiky, ale zároveň bude usilovat o zapojení do významných zahraničních databází a konsorcií. Jistě tak vznikne nový a silný impuls pro systematickou ochranu a zpřístupnění tohoto druhu kulturního dědictví.

Číst Brno – Virtuální katalog brněnských knihoven CistBrno.cz

Petra Žabičková, Petr Žabička

Petra.Zabickova@mzk.cz, Petr.Zabicka@mzk.cz

Začátkem září Moravská zemská knihovna v Brně spustila na adrese www.cistbrno.cz provoz vyhledávacího portálu ČístBrno, který umožňuje uživatelům najednou vyhledávat ve fondech několika významných brněnských knihoven zároveň. Snahou portálu je nabídnout čtenářům jednoduchý a uživatelsky příjemný způsob, jak vyhledat publikaci, která sice v jeho domovské knihovně chybí, ale může být dostupná v některé z jiných brněnských knihoven.

V tuto chvíli jsou do portálu zapojeny čtyři instituce: knihovny Masarykovy univerzity (MU), knihovna Mendelovy univerzity v Brně (MENDEL), Knihovna Jiřího Mahena (KJM) a Moravská zemská knihovna v Brně (MZK). Je samozřejmě otevřen i dalším brněnským knihovnám.

Web CistBrno.cz je postaven na systému VUFind, což je portálový software pro zpřístupnění informačních zdrojů knihoven, vyvinutý knihovnami pro knihovny. Díky tomu jde o systém s řadou moderních prvků, kterými klasické knihovní systémy nedisponují nebo disponují jen částečně. Systém VUFind používá jako náhradu svého webového rozhraní i Moravská zemská knihovna v Brně, která se rozhodla nabyté zkušenosti aplikovat šířeji. Tomuto rozhodnutí předcházela práce MZK v pracovních skupinách připravujících budoucí Centrální portál knihoven. Při této práci se tým MZK seznámil mimo jiné i s řešeními velmi podobnými zamýšlenému portálu a postavenými také na systému VUFind. Nejzajímavějším z těchto systémů je portál Finské národní knihovny Finna (www.finna.fi), který poskytl knihovnám i některé nástroje, které využití VUFindu pro tyto účely velmi usnadňují.

Mezi výhody portálu patří především společné hledání napříč knihovnami a společná prezentace vyhledaných záznamů řazených podle relevance. Při zadání prázdného dotazu navíc uživatel vidí všechny dokumenty a může pak svůj dotaz postupně zpřesňovat pomocí faset. K dispozici jsou však i funkce pokročilého vyhledávání včetně specialit jako je pravostranné krácení slov, blízkost slov, využívání logických operátorů a další.

Jedním z přínosů portálu je i pokus o deduplikaci záznamů, při kterém byly propojeny nejen záznamy stejných knih z jednotlivých knihoven, ale i vícenásobné výskyty záznamů v jedné knihovně (vyskytující se z historických důvodů zejména v katalogích MU a MZK). Dále byly v některých případech propojeny i záznamy jednotlivých svazků vícəs vazkových děl, takže v ideálním případě uživatel najde všechny svazky pohromadě. Toto ale nenastává vždy, protože rozsah a úroveň popisu v jednotlivých knihovnách se značně liší a ne vždy se podaří relevantní záznamy automatickými postupy spojit.

Po vyhledání konkrétní publikace uživateli portál nabídne mimo obálky a obsahu ze serveru ObalkyKnih.cz i stručné informace o exemplářích dostupných v jednotlivých knihovnách. Pro informaci o okamžité dostupnosti nebo možnost objednání svazku v tuto chvíli portál odkazuje do lokálních katalogů jednotlivých knihoven. Zobrazení informací o exemplářích však v tuto chvíli na portálu není ideální, protože lineární způsob zobrazení je v případě velkého počtu exemplářů nepřehledný. Pokud uživatel využije nabídku se do portálu přihlásit, má možnost uchovávat si seznamy svých oblíbených publikací a tagů nebo dokonce záznamy knih obohatit o komentáře.

Zobrazují 1 - 4 z 4 pro vyhledávání: 'akademický slovník cizích slov'.

☐ Vybrat vše

Výsledků na stránku 20

Seřadit podle Relevance

1

Knihy

Akademický slovník cizích slov

Hlavní autor Petráčková, Věra, 1941-1998 Vydáno 2001

"...Akademický slovník cizích slov..."

♥ Do
oblíbených

Dostupné v knihovnách:

- ☒ Knihovna Jiřího Mahena v Brně jednotky :1
- ☒ Knihovna Jiřího Mahena v Brně jednotky :1
- ☒ Mendelova univerzita v Brně jednotky :21
- ☒ Masarykova univerzita jednotky :80
- ☒ Moravská zemská knihovna jednotky :1

2

Knihy

Akademický slovník cizích slov

Hlavní autor Petráčková, Věra, 1941-1998 Vydáno 1995

"...Akademický slovník cizích slov..."

♥ Do
oblíbených

Dostupné v knihovnách:

- ☒ Knihovna Jiřího Mahena v Brně Díl 1, A-K jednotky :1
- ☒ Knihovna Jiřího Mahena v Brně 2 díl, L-Ž jednotky :1
- ☒ Mendelova univerzita v Brně jednotky :13
- ☒ Mendelova univerzita v Brně jednotky :13

Upřesnit hledání

INSTITUTE

- Mendelova univerzita 4 v Brně
- Moravská zemská 4 knihovna
- Knihovna Jiřího 3 Mahena
- Masarykova univerzita 3

MÉDIUM

- Knihy 4

AUTOR

- Petráčková, Věra, 2 1941-1998
- Kraus, Jiří, 1935- 1

JAZYK

Vícesvazková díla ve výsledcích vyhledávání

Jednotky

Komentáře a oblíbené

UNIMARC/MARC

Filtrovat podle knihovny :

vše

Knihovna	Díleři knihovna	Sbírka	Rozpis svazků	Signatura skladová	Umístění	Čárový kód	Status
Mendelova univerzita v Brně	IC-IC		2014				absenční(víkend)
Mendelova univerzita v Brně	IC-Z		2014				prezenční
Mendelova univerzita v Brně	Knihovna Lednice		2014	LE-25492/1			absenční(měsíc)
Knihovna Jiřího Mahena v Brně	Volný výběr ÚK, Kobilžná 4			n			
Masarykova univerzita	Fakulta sociálních studií	volný výběr		T1-431		4240768243	Absenčně
Moravská zemská knihovna		Sklad / do 1 hodiny		2-1309.380		2610558546	Prezenčně
Moravská zemská knihovna		Studovna přír. a technických věd		2-1309.380	004.9 PEC	2610563886	Prezenčně
Moravská zemská knihovna	Vol. výběr	Studovna přír. a technických věd		2-1309.380	004.9 PEC	2610563887	Absenčně

Míra podrobnosti prezentovaných údajů o jednotkách závisí na datech dodaných jednotlivými knihovnami.

Portál Číst Brno pomohl týmu MZK proniknout hlouběji do problematiky budování moderních knihovních portálů a mohl by se stát předobrazem připravovaného Centrálního portálu knihoven. Je zřejmé, že je mnoho oblastí, ve kterých by se dal portál vylepšit. Mimo přidání katalogů dalších knihoven jde například o přidání informací o aktuální dostupnosti a v návaznosti na to umožnění zadávání objednávek přímo ze stránek portálu. Z menších, ale důležitých problémů je možné uvést například otázku permanentních odkazů na sloučené záznamy. Věříme, že si portál najde své uživatele a že zkušenosti při jeho budování nabyté využijeme v jeho dalším rozvoji.

Připomenutí Jaromíry Trojanové

Věra Jelínková

Vera.Jelinkova@mzk.cz

Jaromíra Trojanová patřila k dlouholetým pracovníkům hudebního úseku v Univerzitní knihovně v Brně.

Narodila se 9. 4. 1927 v Třebíči. Otec byl úředníkem, matka v domácnosti. Do školy chodila v Třebíči. Zde maturovala na gymnáziu v roce 1946. Při středoškolských studiích zpívala ve sboru, který také řídila. Kromě toho byla členkou orchestru a hrála na housle. V roce 1946 byla přijata na vysokou školu v Brně, kde studovala na filozofické fakultě, obor hudební výchova a dějepis. Ještě v době vysokoškolského studia učila jako výpomocná učitelka na gymnáziu v Brně-Husovicích hudební výchovu. Na tomto gymnáziu se setkala a také spolupracovala s profesorem hudební výchovy Zdeňkem Kaňákem. Studium na vysoké škole ukončila v roce 1950. V témže roce se provdala za muzikologa Jana Trojana a začala učit.

V roce 1954 se J. Trojanová přestěhovala s rodinou do Brna. Do Univerzitní knihovny nastoupila v roce 1961. V hudebním oddělení prakticky vystřídala Zdeňka Zouhara, který odcházel na místo redaktora do Československého rozhlasu. Do roku 1975 zde spolupracovala s další významnou osobností Vladimírem Telcem. J. Trojanová prováděla jmennou katalogizaci přírůstku knihovny, zejména hudebních děl, řadila a redigovala systematický katalog hudebnin. Kromě katalogizace hudebnin získaných formou povinného výtisku se podílela na zpracování hudebnin z bývalé Winikerovy půjčovny v Brně, která byla po válce konfiskována, zpracovávala pozůstalost po Antonínu Němcovi a různé dary z oboru. V roce 1976 byla přearžena do bibliografického oddělení, kde zpracovávala bibliografie z hudebního oboru. Byly to např. personální bibliografie: *Pavel a Antonín Vraničtí, Josef Mysliveček, Vítězslav Novák* a tematické bibliografie: *Zpěvníky lidových písní z fondu Univerzitní knihovny v Brně, Průvodce operní tvorbou a další*. V roce 1978 připravila v rámci oslav jubilea Leoše Janáčka výstavu v klášterní knihovně na Starém Brně.

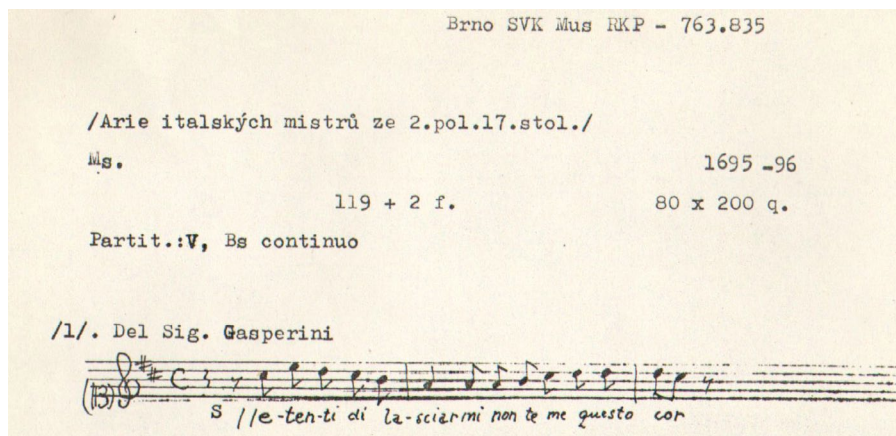
K výstavě vydala také katalog. V následujících letech uspořádala výstavu k úmrtí prof. J. Racka a výstavu o díle Bohuslava Martinů.

Do důchodu odešla v roce 1984. Před ukončením aktivní činnosti začala podrobně zpracovávat soupis hudebních rukopisů včetně notového zápisu počáteční melodie skladeb, tzv. hudebních incipitů, pro souborný katalog. *Soupis hudebních rukopisů z fondu Státní vědecké knihovny v Brně* vyšel v roce 1990 ve dvou dílech. J. Trojanová pomáhala v knihovně však ještě v letech 1999 až 2001. Přípravovala podklady pro vydání bibliografie Moravik tím, že prošla jmenný služební katalog a vypisovala záznamy o produkci 19. století. Ve spolupráci se Státní vědeckou knihovnou v Olomouci bylo vydáno v letech 1982–1986 osm svazků bibliografie *Moravika 19. století ve fondech SVK Olomouc a SVK Brno*. Ve fondu Moravské zemské knihovny se na adrese: <http://www.mzk.cz/katalogy-databaze/online-katalogy> nachází dvacet dva odborných prací J. Trojanové různého rozsahu, které se týkají hudebnin.

Na své zájmy nezapomínala J. Trojanová i když zůstala po roce 2001 v důchodu. Navštěvovala divadla, koncerty i své bývalé kolegy na pracovišti knihovny.

K velkým koníčkům J. Trojanové patřila výroba a sestavování „třebíčských betlémů“.

Život paní Jaromíry Trojanové se uzavřel po krátké vážné nemoci 3. 8. 2003.

Ukázka hudebního incipitu pochází ze sborníku árií italských oper [*Árie italských mistrů ze 2. pol. 17. stol. pro soprán a basso continuo*]. V hudebním fondu MZK je uložený pod signaturou RKPMus-0763.835.

Blíží se dvojí výročí první dámy moravských pověstí

Marcela Hrdličková
marcela.hrdlickova@email.cz

Jedním z charakteristických znaků lidové slovesnosti je její anonymita. Pokud se ale záznam zkušenosti, příběh předávaný z generace na generaci, dostane k nadanému autorovi, spojujeme si jeho podobu s konkrétním spisovatelem, geniálním sběratelem a převypravovatelem, jehož text nás provázel dětstvím. A tak známe Zlatovlásku z pera Erbenova, Chytrou horáky od Boženy Němcové či Petiškovu zpracování Prométheova údělu. Synonymem pro pověsti či pohádky z Hané a také z moravských i českých hradů a zámků se stalo jméno Heleny Lisické, která se narodila 26. listopadu 1930 v Olomouci, ve městě, které ji svou historií inspirovalo po celou její literární kariéru.

Od dětství se věnovala baletu, ale její rodiče si nepřáli, aby vystudovala AMU. Absolvovala odbornou školu pro ženská povolání. Přesto své zkušenosti s tancem uplatnila, a to v oblasti slovesné tvorby. Začínala psaním libret k baletním a divadelním hrám. Zpočátku spolupracovala se svou někdejší učitelkou Lídou Slanou a populárním olomouckým skladatelem Stanislavem Vrbíkem. Scénické zpracování textu ji sice lákalo ještě několikrát, mimo jiné v roce 1976, kdy vznikla hra **Dobrodružství s panákem**, avšak mnohem známější je zásluhou jiné části své tvorby.

Na samotném sklonku 50. let uplynulého století uveřejnila *Stráž lidu* pohádku **O zemi a jejích dětech**, první text, jež napsala Lisická samostatně. Pod pseudonymem Helena Sedláková, který vzešel z matčina rodného příjmení, začala v tomto periodiku vydávat nejen fejetony, ale hlavně pohádky. Od roku 1960 se popoepisovala příjmením Lisická, které získala prvním manželstvím a pod nímž publikovala až do konce svého života. Počínající desetiletí jí ale přineslo rovněž horečnou přípravu první knihy, již navázala na svoji tvorbu pro nejrůznější periodika. Ostravské nakladatelství Profil ji vydalo pod názvem **Za horama za dolama** v roce 1965 a je dokladem autorčiny fascinace folklorním odkazem i historickými látkami. Ta ji ostatně provázela stejně dlouho jako láska k tanci. Coby dítě školou povinné v těžkých letech nacistické okupace naslouchala svým učitelům. Ti jí, jak v roce 1993 připomněla v rozhovoru pro časopis Čtenář, „za velmi složitých podmínek a při zalepených stránkách učebnic [...] vyprávěli o českých dějinách a o největších kulturních osobnostech našeho

národa". Pedagogové ji také zasvětili do hodnot národních i lidových tradic, jež prostřednictvím děl Lisické následně objevovaly celé generace jejích čtenářů.

Od knižní prvotiny začínající autorky až do své smrti knihy Lisické obrazově doplňovala uznávaná olomoucká ilustrátorka a grafička Anna Grmelová. Autorčin debut **Za horama za dolama**, pro jehož název si vypůjčila část textu hanácké lidové písně, obsahuje 29 pohádek a pověstí z Olomoucka. Soubor nereprezentuje autorčinu tvorbu jen svým regionálním a žánrovým zaměřením, ale také přístupem k původně folklorní látce. Helena Lisická, vášnivá čtenářka, si uvědomovala nedostatky literární pověsti. Ta mimo jiné vinou převažujícího názoru, řadícího zmíněný žánr k literatuře faktu, kvalitativně značně zaostávala za pohádkou. Olomoucká rodačka neusilovala o autentické převyprávění či o nalezení původní podoby určitého příběhu, ale pověsti beletrizovala. Mnohdy si vybrala pouze jeden motiv, který rozpracovala. Podařilo se jí tak opětovně sblížit oba žánry původně náležející do lidové slovesnosti, pověst a pohádku, třebaže se za to nedočkala od kritiků vždy právě uznání. Důkazem mohou být i její **Pohádky a pověsti z Moravské brány** (1968), o dva roky vydané také ve slovenštině.

Nejproduktivnější období prožila Helena Lisická v letech sedmdesátých a osmdesátých. Po **Pohádkách z jalovce** (1974) vydala také **Devatero řemesel** (1976), jež se vyznačuje mimo jiné promyšlenou kompoziční výstavbou. V návaznosti na rozvíjené lidové moudro „devatero řemesel, desátá bída“ se ve zmíněném souboru přidržela „desítkového“ uspořádání, a proto do něj zahrнула čtyři desítky textů a vtipně jej ukončila vyprávěním odehrávajícím se „v jedné dědině, která byla ze všech dědin ta nejposlednější“. Z pověstí ji vábily ty, které se vztahovaly ke šlechtickým sídlům. Postupně jí vyšla mnohasetstránková, úctyhodná díla **Z hradů, zámků a tvrzí** (1971) či **Z českých hradů, zámků a tvrzí** (1972). Oběma ještě následně věnovala svou péči a přepracované je vydala pod názvem **Z českých a moravských hradů** (1977). Ke svému oblíbenému regionu se vrátila prostřednictvím unikátní publikace Řeka Morava (1976), obsahující kromě jejích převyprávění 22 legend a pověstí z povodí toku pramenícího pod vrcholem Králického Sněžníku i bohatou fotografickou přílohu, pod níž je podepsán brněnský rodák Vilém Reichmann.

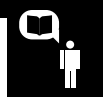
S přípravou posledního uvedeného díla je spojen i autorčin vstup na pole jiného žánru. Když pracovala na Řece Moravě, nakladatelští redaktoři odmítli do souboru zařadit dvě její pověsti o Velké Moravě. Konzultovala je tedy s tehdejšími řediteli Archeologického ústavu v Brně a v Praze Josefem Poulikem. Právě on ji přivedl na myšlenku napsat knihu o prvním doloženém západoslovanském státě, která by právě toto období přiblížila dětskému čtenáři. A tak jako již dříve beletrizovala záznamy z archivů a muzeí či vzpomínky pamětníků, dala i nálezům expertů, zachyceným v odborných, laikovi často nepřístupných studiích, podobu uměleckého textu. Výsledkem byl historický román **Páv zpívá** o štěstí, jež po mnoha peripetiích vydalo v roce 1988 nakladatelství Mladá fronta. Na počátku nového desetiletí i nové společenské situace na něj pak navázala novelou z období vlády knížete Svatopluka **O třech synech knížecích** (1994), určenou spíše dospívající mládeži. V 90. letech se však už více soustředila na vydávání folkloristických prací drobnějšího rozsahu (ukolébavky, říkadla, hanácká kuchařka) v malých edicích a na organizování odborných konferencí či folklorního festivalu ve Velké Bystřici.

Celá tvorba Heleny Lisické se vyznačuje schopností přiblížit dobové i geografické prostředí, a to přesto, že spíše jen výjimečně volí nářeční lexikální prostředky či archaismy. Starobylost je mnohdy navozena již samotným titulem (např. Jak hastrmánek Dareba dostal na pamětnou), jenž někdy shrnuje celý děj (mj. O pasáku Timlingovi, kterak skrze Ďábla ku štěstí přišel, za moc a bohatství vyměnil vlastní srdce). K dynamičnosti textu přispívá hojně využívání dialogů a uplatnění výstižných, přesto stručných popisů lokalit i dějů. V jejích souborech se střídají příběhy vážné i veselé, které však mají jedno společné. Všem dominují mistrovsky zvládnuté postavy. Na nich autorka prezentuje morální zásady, které jsou pro ni podstatné. Svět svých pohádek i pověstí

zabydlela velmi živými postavami, u nichž se často soustředila na důvody, proč mají některou z negativních vlastností jako například pýcha, hamižnost nebo lakota, jež necharakterizují jen lidskou rasu, ale i nadpřirozené bytosti. Netajila se naopak obdivem k odvaze, chytrosti či aktivitě.

Poslední listopadový den uplyne pět let od chvíle, kdy se pouhé čtyři dny po jejích devětasedmdesátých narozeninách životní dráha Heleny Lisické uzavřela. Bohumír Kolář ji ve sborníku *Z paměti literární Olomouce* označil za spisovatelku, která „*budovala dobrou pověst pověstem*“, dovolím si ovšem dodat, že Helena Lisická byla vynikající propagátorkou nejen několika literárních žánrů, ale také lidových tradic a prakticky celé Moravy.

Naučte [se] citovat

Martina Machátová

Martina.Machatova@mzk.cz

KRČÁL, Martin a Zuzana TEPLÍKOVÁ. *Naučte (se) citovat*. 1. vyd. Blansko: Citace.com, 2014, 156, [46] s. ISBN 978-80-260-6074-1.

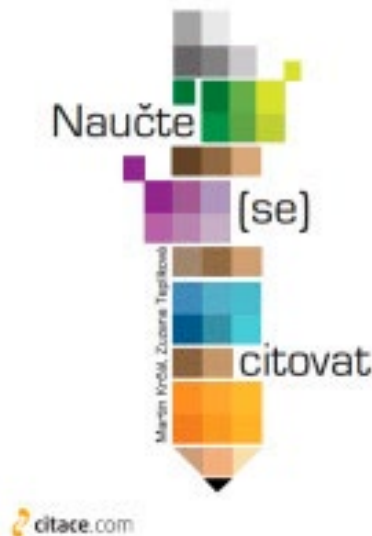
Problematika plagiátorství, citování a tvorby citací patří v současnosti mezi často diskutovaná témata v prostředí vědy a výzkumu, zejména však na vysokých školách. Pronikla rovněž prostřednictvím médií na veřejnost v souvislosti s hodnocením kvality vysokoškolských kvalifikačních prací některých významných osobností našeho politického života.

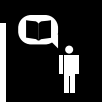
Daná tematika se postupně prosazuje do výuky na vysokých školách, velkou měrou se o to zasloužili pracovníci vysokoškolských knihoven. Knihovníci z různých typů knihoven pořádají rozmanité vzdělávací akce a nabízejí v oblasti citací poradenské služby jak studentům, tak i vědecko-pedagogickým pracovníkům. Způsoby citování a tvorba citací vyžaduje určité znalosti. Nejedná se ani v současnosti, kdy existuje celá řada citačních manažerů, o jednoduchou činnost. Je proto velmi záslužné, že se Mgr. Zuzana Teplíková a PhDr. Martin Krčál, DiS. pustili do vydání užitečné příručky *Naučte [se] citovat*. Jak už název díla napovídá, je publikace určena jak těm, kteří přednášejí či učí danou problematiku na různých typech škol a v knihovnách, tak rovněž oněm zájemcům, kteří potřebují citovat a tvořit citace.

Oba autoři mají s problematikou citací své zkušenosti. Mgr. et Mgr. Zuzana Teplíková studovala na Pedagogické fakultě a Kabinet informačních studií a knihovnictví na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Během studia se podílela na projektu e:Citace a ve své diplomové práci se zabývala výukou citací, a to zejména tím, jak citace učit zajímavě a zábavně. V současnosti učí angličtinu. Je jisté dobře, že se spojila s PhDr. Martinem Krčálem, DiS. a podělila se o své zkušenosti a nápady prostřednictvím společné publikace s veřejností. PhDr. Martin Krčál, DiS. působí v současné době jako asistent Kabinetu informačních studií a knihovnictví na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity, kde také studoval. Provozuje od r. 2004 portál Citace.com a stál u zrodu citačního manažeru Citace PRO. Problematiku plagiátorství, citací a citačních manažerů přednáší pedagogům a studentům na středních a vysokých školách.

Obsah publikace vychází z praktických zkušeností obou autorů. Text je logicky členěn do několika částí. První z nich je věnována plagiátorství. Mě zaujaly především pasáže popisující různé druhy plagiátorství. Další podkapitola příručky pojednává o citačních stylech.

Druhá část publikace obsahuje výklad k citování dle normy ČSN ISO 690. Kvalitu knihy umocňuje fakt, že v ní získáme informace jdoucí nad rámec uvedené normy. Tyto rady a návody vycházejí ze zkušeností z praxe. Např. příručka na s. 44 radí u děl vytvořených korporací vynechat tuto korporaci z primární odpovědnosti, pokud je

korporace shodná s vydavatelem. Na s. 45 je uvedeno, že první vydání lze vynechat, byť norma nic takového neříká. V publikaci lze najít odpovědi na některé otázky, které byste v normě hledali marně, např. na s. 45 se dozvídáme, jak zapsat primární odpovědnost v případě, kdy autor publikuje pod přezdívkou.

Příručka uvádí obecné struktury záznamů jednotlivých druhů dokumentů a poskytuje praktické rady k vytvoření záznamů. Na níže uvedeném webu je uvedeno, že kniha „obsahuje 71 příkladů citací 24 druhů dokumentů, podle kterých je možné citace vytvářet“. Tyto návody a příklady určitě pomohou všem zájemcům, jež potřebují vytvořit citaci konkrétního informačního zdroje. Norma ČSN ISO 690 přináší obecná pravidla, nemůže však pokrýt veškeré problémy při tvorbě citací, na které narážíme při práci s literaturou. Není často ani jednoduché najít v normě odpovídající pravidlo a implementovat je adekvátně při zpracování konkrétní citace, předložená publikace v tomto určitě většinou pomůže. Zádrhel někdy vězí už přímo v rozpoznání druhu informačního zdroje, ze kterého citujeme. Líbí se mi např., jak je v publikaci charakterizována webová stránka a příspěvek na webu, z této charakteristiky si každý odvodí rozdíl mezi těmito druhy elektronických zdrojů.

Ve třetí části knihy najdeme stručné informace o generátorech citací a citačních manažerech. Tato problematika by sama o sobě vydala látku na samostatnou publikaci. Tuto kapitolu jakožto i celou příručku doplňuje značné množství odkazů na internetové zdroje, které mohou být pro čtenáře publikace velmi užitečné.

Čtvrtá část knihy se zabývá didaktikou výuky citací. Předložená publikace představuje jedinečný zdroj informací z oblasti metodiky výuky citací, k danému tématu nebyla dosud publikována žádná příručka. Lektor bez pedagogického vzdělání bezpochyby ocení informace o aplikaci pedagogických principů do výuky citací. Problematika citací není rozhodně pro posluchače atraktivní, proto stojí za to dozvědět se něco víc o tom, jak tuto tematiku při lekci informační gramotnosti či ve vyučovací hodině zpříjemnit a vyvolat pozornost účastníků.

Pátá část knihy se zabývá vzdělávacími aktivitami s citační tematikou. Najdete zde celou řadu podnětů, jak oživit výuku citací, aby se účastníci nenudili. Nikdo jistě nebude namítat nic proti tvrzení, že problematika citací je sama o sobě suchopárná a nepřítažlivá, je proto nutné hledat cesty, jak lekce k citacím učinit alespoň trochu zajímavými a přitažlivými. Čtrnáct uvedených aktivit lze při výuce citací v praxi skutečně uplatnit. PhDr. Martin Krčál, DiS. většinu z nich vyzkoušel při výuce. Každá takováto aktivita samozřejmě vyžaduje od lektora čas na přípravu. Kniha značně usnadňuje školitelům a vyučujícím práci, neboť přílohy poskytují řadu materiálů pro využití při vzdělávacích akcích. Podklady k zábavným aktivitám lze také stáhnout na <http://kniha.citace.com/>. Jako příklad uvedme aktivitu s názvem *Aktuální kauzy plagiátorství*, ze které by asi někteří čeští politikové radost neměli. Opět se zde potvrzuje staré rčení, že vše zlé je k něčemu dobré, negativní příklady z praxe slouží alespoň jako pomůcka k procvičování a varování pro studenty.

Text publikace doplňují v přílohách zkušenosti a postřehy lektorů, kteří realizují v knihovnách vzdělávání v oblasti citací. Informace o tom, jak probíhá výuka či školení v dané oblasti v ostatních institucích, mohou být inspirativní pro všechny, jež se výukou citací zabývají.

Dle mého názoru kniha *Naučte [se] citovat* splňuje očekávání. Považuji ji za užitečnou pomůcku jak pro ty, kteří citují a vytvářejí citace, tak pro vyučující a lektory z oblasti informačního vzdělávání. Zejména oceňuji jasné a jednoduché instrukce a praktické rady spojené s citováním, které rozvádějí stručné informace z normy a nabízejí řešení pro situace, jež ČSN ISO 690 nezachycuje. Za přínosné považuji rovněž kapitoly o plagiátorství a citačních manažerech. Kniha obsahuje řadu podnětů a pomůcek pro výuku citací v praxi. Vydání dané příručky považuji za užitečný počín. S ohledem na rostoucí zájem o tematiku plagiátorství a citací především ze strany odborné veřejnosti v současnosti kniha nebude dlouho čekat na kupce.

Odborná stáž v Severní Karélii

Jan Lidmila, Michal Škop

Jan.Lidmila@mzk.cz, Michal.Skop@mzk.cz

Skandinávské knihovnictví se v posledních letech stalo zdrojem inspirace pro řadu našich knihoven. Když se objevila možnost absolvovat odbornou zahraniční stáž, rozhodli jsme se také zaměřit na sever, konkrétně do východního Finska. V provincii Severní Karélie jsme během jednoho týdne navštívili dvě veřejné a dvě univerzitní knihovny. V každé z těchto institucí nám byl poskytnut podrobný výklad o nabízených službách, fondech i organizaci jednotlivých činností.

Odborná stáž se uskutečnila v rámci projektu ERNIE a zavedla nás do Joensuu, hlavního města provincie Severní Karélie, které se nachází přibližně 440 km od Helsinek nedaleko ruských hranic. Kromě kampusu Východořínské univerzity a Evropského lesnického institutu v něm sídlí i **Joensuu Regional Library**. Tato instituce patří mezi 19 veřejných regionálních knihoven garantujících ve Finsku poskytování kvalitních informačních služeb pro danou oblast. Knihovna sídlí nedaleko centra Joensuu, v účelově postavené budově z roku 1992. V souladu s finským knihovnickým zákonem poskytuje své služby všem bez rozdílu a bezplatně.

Po vstupu do Joensuu Regional Library se návštěvník ocitne ve foyer, kde jsou pořádány výstavy. Během naší stáže si v knihovně připomínali výročí finské spisovatelky Tove Janssonové, autorky světoznámých knih o skřítcích Mumíncích. Další kroky mohou vést na zajímavou akci do konferenčního sálu, za občerstvením do

kavárny, případně do čítárny periodik, počítačové studovny nebo do **oddělení regionální literatury**. Zde se nachází volný výběr knih, novin, časopisů, map, audio a video záznamů i výročních zpráv souvisejících s provincií Severní Karélie. Místní pracovníci také vytváří databázi regionální literatury (beletristická díla regionálních autorů s jejich životopisy) a bibliografickou článkovou databázi Kähkönen. Veškeré dokumenty v přízemí budovy jsou určeny pouze k prezenčnímu studiu.

Za absenčními výpůjčkami je nutné vystoupat do prvního patra knihovny, kde je umístěno oddělení pro dospělé a dětské oddělení. Přímo u vchodu do **oddělení pro dospělé** návštěvníky zaujmou samoobslužné automaty pro půjčování a vracení publikací. Velké oblibě se těší nejen u knihovníků, ale stále více i u čtenářů. Těm, kteří informační technologie nepreferují, je určen tradiční výpůjční pult, jehož výška je dokonce elektronicky nastavitelná. Dvě třetiny fondu jsou uloženy ve volném

výběru (beletrie, odborná literatura), méně využívané dokumenty ve skladech s kompaktními regály. Knihy ze skladu jsou uživatelům vyhledány okamžitě po zadání požadavku na výpůjčku. Kromě knih je uživatelům k dispozici také kolekce filmů na DVD. Z českých titulů jsme na regále objevili pouze oscarového Kolju. Dispozice oddělení pro dospělé má představovat pomyslné město. Regály tvoří bloky „domů“ a uprostřed zástavby je malé náměstí – prostor pro pořádání menších akcí, čtenářských besed nebo pohodlné individuální čtení. Rozmístění fondu na regálech mají uživatelé graficky znázorněno a barevně rozlišeno tak, aby se v něm pohodlně vyznali.

Dětské oddělení má obdobné dispoziční řešení. Regály zde představují domečky pro knihy a publikace jsou v nich rozděleny podle věku a obsahu. Svůj vlastní regál tak mají například obrázkové knížky, první čtení, fantasy literatura, knihy o zvířatech, detektivky, komiksy i naučná literatura. Mezi nejpopulárnější tituly patří samozřejmě pohádky (Andersen, bratři Grimmové), z naučných knih pak publikace věnované dinosaurům či pavoukům. Své místo mají také DVD, CD, CD-ROMy, časopisy a stolní hry. K našemu překvapení jsme na polici objevili také několik dětských knih v češtině, které knihovna obdržela darem. Z naší provenience je pak mezi finskými dětmi velmi oblíbený krteček, ale znají zde i loupežníka Rumcajse. Součástí dětského oddělení je malý divadelní sál, kam přicházejí třídy z mateřských i základních škol, aby zhlédly loutkové představení nebo vyráběly umělecké výtvary v rámci tvořivých dílen. Děti a mládež překvapivě tvoří největší skupinu uživatelů Joensuu Regional Library.

V druhém a současně nejvyšším patře budovy sídlí **hudební oddělení**. Svým uživatelům nabízí bohatý fond hudebnin, hudebních časopisů a samozřejmě i zvukových nosičů nejrozumnějších žánrů (klasická hudba, rock, pop, folk, gospel, soundtrack, mluvené slovo). K jejich přehrávání mohou využít malé poslechové místnosti vybavené televizí, Hi-Fi věží, gramofonem i pianem. Pro chvíle oddechu jsou určeny poslechové koutky,

kde se nachází pohodlná křesla a lampičky. Hudební oddělení se potýká s klesajícím zájmem ze strany uživatelů. Během posledních let se počet výpůjček snížil více jak o polovinu. Proto kromě poskytování tradičních informačních služeb oddělení organizuje i pravidelné koncerty či výstavy zajímavých dokumentů.

Během letošního roku došlo v Joensuu Regional Library k zásadní změně. Po dvou letech intenzivních příprav zde začali používat open source knihovní systém **Koha**. Změna systému vedla nejen k úpravám v rámci knihovny, ale především k bližšímu propojení katalogů všech 17 veřejných knihoven celého regionu. Uživatelé si teď mohou vybrat kromě žádaného dokumentu i knihovnu, ve které si ho vypůjčí. Vrátit publikaci pak mohou v kterékoli knihovně bez ohledu na místo, kde si ji původně půjčili. Veškeré služby se řídí jednotným a jednoduchým knihovním řádem a informace jsou všem uživatelům k dispozici na novém společném webu Vaara kirjastot (<http://vaarakirjastot.fi/>). Mezi knihovny zapojené do tohoto konsorcia patří také **Enon Library** sídlící ve stejnojmenném městečku vzdáleném přibližně 30 km od Joensuu. Při její návštěvě nás zaujalo především dispoziční řešení prostoru ve tvaru půlkruhu a interiér obložený dřevem.

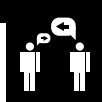
Do oblastí, kde se žádná veřejná knihovna nenachází, se vypravuje **bibliobus** – speciálně upravený autobus v podobě pojízdné knihovny. Jeho obsluhu má na starosti knihovník, kterého doprovází řidič. Bibliobus vyjíždí každý den podle stanoveného jízdního řádu. V něm jsou uvedeny časy a jednotlivé zastávky. Vždy se jedná o půlhodinová až hodinová zastavení, nejčastěji u školek, škol a domovů důchodců. Většinu fondu proto tvoří knihy pro děti i rodiče, časopisy, CD a DVD. Pojízdná knihovna je plně automatizovaná a o její služby je velký zájem.

V Joensuu se lze díky kampusu Východofinské univerzity setkat i s vysokoškolskými knihovnami. Naši pozornost jsme zaměřili na dvě z nich – **Karelia University of Applied Sciences Library** a **University of Eastern Finland Library**. Obě univerzitní knihovny jsou otevřené i široké veřejnosti. Profil jejich fondů odpovídá

studijním programům univerzity. Vedle obvyklých služeb je zde kladen velký důraz na informační vzdělávání uživatelů. Probíhá formou individuálních konzultací ve speciálně vyčleněné kanceláři i prostřednictvím skupinových školení v počítačové učebně. Samozřejmostí je využití samoobslužných výpůjčních automatů, které studenti jednoznačně preferují. Knihovny nás zaujaly především svým designem. Část regálů ve volném výběru je mobilní, takže prostor se může dle potřeby upravovat. Zvláštností v University of Eastern Finland Library pak byla speciální místnost určená ke skládání zkoušek z vybraných předmětů na vzdálených fakultách nebo pořadníkový systém využívaný u informačního pultu na začátku semestru, kdy se studenti hromadně registrují. V této knihovně jsme si také prohlédli největší sbírku finského národního eposu Kalevala, jejíž součástí byla také dvě česká vydání.

Příležitost nahlédnout do všech čtyř knihoven vnímáme jako velmi přínosnou. V oblasti informačních služeb jsme se setkali s obdobným portfoliem jako v našich končinách. Výraznější rozdíl mezi našimi a finskými knihovnami spočívá především v pojetí prostoru, kde se tyto služby nabízejí, a v nasazení informačních technologií do jednotlivých procesů. Zde se pro nás může stát skandinávské knihovnictví vítaným zdrojem inspirace.

Rozhovor s Petrem Žižkou

Dne 25. července 2014 oslavil osmdesáté narozeniny pan Petr Žižka, jehož profesní i osobní život je nerozlučně spjat s Městskou knihovnou v Rajhradě a s městem Rajhrad, kterému zůstal celý život věrný a který se zásluhou zejména jeho knihovnického působení stal respektovaným pojmem v řadách jeho kolegů a spolupracovníků.

Pan Petr Žižka patří mezi významné osobnosti kulturního a společenského života města Rajhrad. Podílel se na jeho rozvoji nejen jako uznávaný knihovník, ale také jako pedagog, redaktor, publicista, člen mnoha místních spolků, zastupitel a organizátor společenského dění. Studoval na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně kromě dějepisu a občanské nauky také výtvarnou výchovu u takových uměleckých osobností, jakými byli například Eduard Milén či František Kubišta. V letech 1968 až 1970 byl ředitelem Základní školy v Rajhradě, v době normalizace byl z funkce odvolán a přeložen do Zastávky u Brna a později do Modřic. Po sametové revoluci v letech 1990 až 1996 se do vedení Základní školy TGM v Rajhradě opět vrátil. Od roku 1990 je redaktorem Rajhradského zpravodaje, v letech 1990 až 2002 byl zastupitelem města, je autorem celé řady regionálních publikací s tematikou historie Rajhradu a benediktinského kláštera. Za svoje celoživotní zásluhy a přínos k rozvoji města mu bylo dne 6. prosince 2004 uděleno čestné občanství města Rajhradu. Jako významná osobnost knihovnictví byl zařazen do *Slovníku českých knihovníků*.¹

U příležitosti významného životního jubilea jsme panu Žižkovi položili několik otázek zaměřených na minulé i současné milníky jeho profesního života s přesahem k obecnějším otázkám dalšího směřování knihoven a jejich úlohy v současné společnosti.

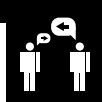
Pane Žižko, spolu s Vaší paní Milenou Žižkovou jste byl v pořadí již devátým nejdéle sloužícím knihovníkem od založení knihovny v Rajhradě v roce 1922. Knihovnu jste společně vedli neuvěřitelných padesát let, od roku 1959 do roku 2009. Za tak dlouhou dobu Vám práce v knihovně jistě přirostla k srdci a ovlivnila také Váš osobní život. Vzpomenete si, s jakými ambicemi, vizemi a představami jste do knihovny v roce 1959 nastupoval a zda se Vám při zpětné rekapitulaci podařilo některá z nich naplnit?

Zajímavá otázka. Snad nezklamu, když odpovím, že ambice, vize a představy nebyly v podstatě žádné. Něco ale přece jenom bylo. Od založení knihovny v Rajhradě se v jejím čele vystřídala řada vynikajících knihovníků a já jsem si v tom momentě uvědomil, že je nemohu zklamat. Doufám, že během padesátileté práce v knihovně jsme s manželkou tento, řekněme závazek, splnili.

Jak vzpomínáte na svoje působení ve funkci ředitele Základní školy a jak byste zhodnotil obě funkční období, která dělila období dvaceti let. Jak se za tu dobu změnilы podmínky a s jakými pocity jste se vrátil?

Moje první ředitelské období se začalo v době působení tzv. Pražského jara. Situace v Rajhradě i ve škole byla dosti napjatá. Tehdejší ředitel školy pod tlakem veřejnosti i učitelů ze své funkce odstoupil a já jsem byl jmenován do čela školy. V tomto období se škola účastnila probíhající školské reformy (příprava volitelných předmětů, tvorba osnov pro estetickou výchovu, výuka množinové matematiky), před budovou školy byla obnovena

¹ http://www.rajhrad.cz/storage/1259760337_sb_zpravodaj_2009_12.pdf

28. října 1968 socha prezidenta T. G. Masaryka. Následná tzv. normalizace nám tuto práci náležitě „ocenila“. Učitelství kolektiv byl částečně rozmetán, částečně potrestán. Když jsem se po dvaceti letech do školy vrátil, potkal jsem tam řadu nových tváří. Pracovitý a kamarádský duch ve škole zůstal – vrátil jsem se tedy do školy tak, jako bych z ní včera (i když to včera trvalo 20 let), odešel. Masarykovu sochu se neodvážili normalizátoři odstranit a Masarykovo jméno se do školy vrátilo 23. října 1991.

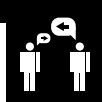
V roce 1967 získala knihovna v Rajhradě, jako první knihovna v okrese Brno-venkov, ocenění Budujeme vzornou lidovou knihovnu. V roce 1987 se knihovna přestěhovala do nově vybudovaných prostor na Masarykově ulici, kde sídlí dodnes. Od 1. července 1988 se knihovna zařadila mezi profesionální knihovny. V čem vidíte předpoklad tak úspěšné činnosti knihovny a jak se Vám podařilo dosáhnout tolika pozitivních výsledků, zejména ve své době uznávané soutěže Budujeme vzornou lidovou knihovnu?

Po celou dobu jsme se s manželkou snažili o to, aby byla knihovna živým organismem, aby její pomyslné srdce tlouklo stejným rytmem jako srdce Rajhradu. Knihovna pokračovala v besedách s regionální tematikou (navázalo se na práci zakladatele knihovny Karla Uhla a knihovníka Josefa Papeže), v předšálí kina jsme instalovali aktuální výstavy knih, před promítáním filmu, který byl natočen podle literární předlohy, jsem dělal krátkou promluvu o autorovi zfilmované knihy. Knihovně pomáhali tzv. aktivisté (naši žáci), kteří s námi knihy balili, donášeli knihy starším čtenářům a ve školních prázdninových táborech organizovali vždycky táborovou knihovnu. Tito žáci – už jako dospělí otcové a mámy – nám v roce 1987 pomáhali knihovnu stěhovat. Nemohu také zapomenout na moudré rady knihovníků Antonína Opluštila (ředitele KJM a Hedvičky Zemanové, ředitelky Okresní knihovny Brno-venkov).

Pane Žizko, nedílnou součástí činnosti knihovny byla od roku 1989 výstavní činnost v tzv. malé galerii. Vy sám jste známý jako autor mnoha koláží, které jste nejen v této v galerii vystavoval. Inicioval jste v minulosti také benefiční výstavy, jejichž výtěžek byl věnován na pomoc při opravách benediktinského kláštera. V roce 2012, u příležitosti oslav 90. výročí založení knihovny, byla výstavní galerie na Vaši počest přejmenovaná na Malou galerii Petra Žizky. Pokračujete i nadále v této svojí tvůrčí zálibě a kde čerpáte inspiraci?

Příležitostné větší výstavy byly podnětem ke vzniku tzv. malé galerie. Od roku 1989 se v galerii vystřídala řada výtvarníků, textilních výtvarníků, fotografů a sběratelů pohlednic, známek apod. Výtvarnou tvorbu jsem v galerii představil také já. Ta poslední byla letos v květnu a červnu k mým nadcházejícím 80. narozeninám. Všechny moje výstavy koláží mají benefiční charakter. Výtěžek z prodaných koláží je věnován Nadaci Ora et labora ve prospěch oprav benediktinského kláštera v Rajhradě. Moje koláže, obrazy, grafické úpravy různých publikací, fotografie z výstav apod. najdete na www.petrzizka.estranky.cz.

Jste známý jako velký patriot. Veškeré Vaše aktivity jsou spojeny s městem Rajhrad, se kterým Vás pojí celoživotní láska. V roce 2009 jste vydal – jako vyjádření svého vztahu k rodnému městu – publikaci

Rajhradský datumář aneb Jak šla léta...² Jak dlouho jste na datumáři pracoval a s jakým cílem jste usiloval o jeho vydání?

Od roku 2003 jsem v Rajhradském zpravodaji začal připomínat různé letopočty z historie Rajhradu. Šlo o události, které měly v daném roce kulaté nebo polokulaté výročí. Tato – nepravidelně zveřejňovaná výročí – se stala otcem myšlenky zpracovat Rajhradský datumář, na kterém jsem začal pracovat v roce 2007. Nejprve šlo o výběr letopočtů, které jsem seřadil do historických vývojových epoch. Během roku 2008 jsem provedl konečný výběr událostí, napsal úvody jednotlivých epoch, vybral ilustrační dokumenty a navrhl jsem grafickou úpravu publikace, která má formu stolního kalendáře. Chtěl jsem, aby každý občan Rajhradu měl možnost podívat se do historie města, ve kterém žije. Díky tomu, že vedení města zařídilo, aby se Rajhradský datumář aneb Jak šla léta... dostal do každé domácnosti, se to podařilo.

Předkládaná práce Petra Žižky má velký význam pro všechny generace obyvatel našeho města. Těm V roce 2010 jste s manželkou Milenou Žižkovou předali pomyslné knihovnické žezlo paní Ladě Hamerníkové. Pouto s knihovnou jste však úplně nepřerušil. Každé pondělí během školního roku docházíte do knihovny na tzv. pohádková čtení, kdy předčítáte dětem z mateřské školy. Jak se podle Vás změnily čtenářské návyky dětí a co by podle Vás měly knihovny dělat, aby se jim dařilo vychovávat novou generaci čtenářů a úspěšně čelit konkurenci takových médií jako jsou televize nebo počítač?

Nechci trousit moudrosti za každou cenu. Mám ale pocit, že dnešním dětem (zásluhou nejrůznějších technických pomůcek) chybí to, co bylo v našem útlém dětství samozřejmostí – večerní čtení s maminkou, tatínkem, babičkou či dědečkem.

Na závěr dovolu otázkou věnovanou knihovnám. V čem vidíte v současné době internetu a mobilních aplikací význam a smysl knihoven, na co by knihovny měly klást ve své práci důraz a čemu by měly věnovat hlavní pozornost, pokud si chtějí udržet nejen zájem čtenářů, ale také podporu svých zřizovatelů?

Tvrdím a jsem o tom přesvědčený, že ať bude technika v knihovnách sebemodernější, nesmí nikdy knihovny dopustit, aby technika knihovnu potlačila. Technika musí být vždy jenom prostředkem, nikoliv atrakcí. Je to jako ve škole. Když učitel vhodně vloží do výuky jakoukoliv prezentaci, zvukový či obrazový záznam, pak je úspěšný. Převládne-li ve výuce technika, žáci se pouze dívají tak, jako by byli v biografu či doma u televize.

Děkujeme za rozhovor a přejeme Vám do dalších let hodně zdraví, štěstí, osobní pohody a také tvůrčích podnětů ve všech Vašich aktivitách.

TGM Rajhrad, městský knihovnik, šéf malé galerie Městské knihovny, redaktor

Monika Kratochvílová

Pozn. Odkazujeme současně na článek:

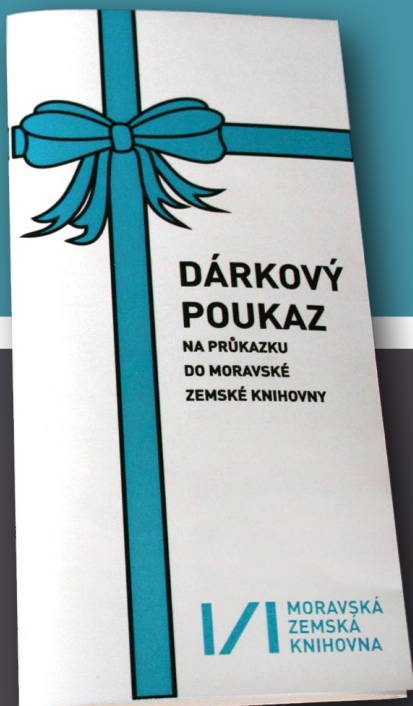
Kratochvílová, Monika. Tři jubilea Petra Žižky. Duha, roč. 23, 2009, č. 3, s. 28-29.

² Kratochvílová, Monika. Městská knihovna v Rajhradě a Rajhradský datumář, aneb, Jak šla léta... Duha, roč. 23, 2009, č. 2, s. 25.

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

Chtěli byste
svým blízkým
k narozeninám,
Vánocům, svátku či
jinému výročí dát
nějakou knihu, ale
nevíte kterou?

Máme pro vás tip –
DEJTE MU VŠECHNY
a on už si vybere sám

zaregistrujte ho do
Moravské zemské
knihovny.

<http://www.mzk.cz/sluzby/registrace/darkovy-poukaz>

